

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marjana Saje

Teroristična propaganda

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marjana Saje

Mentor: doc. dr. Iztok Prezelj

Teroristična propaganda

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Za Erazma.

TERORISTIČNA PROPAGANDA

Teroristične skupine se za širjenje svojih idej in sporočil ter za doseganje svojih ciljev poslužujejo različnih sredstev in tehnik. Mednje med drugim sodi teroristično dejanje samo oziroma propaganda preko dejanj, ki pa brez pomoči množičnih medijev ne bi bila tako učinkovita, saj lahko množični mediji sporočilo teroristov ponesejo med globalno občinstvo. Iskanje medijske pozornosti oziroma publiciteta je tako drugi vidik teroristične propagande. Vendar pa je teroristična propaganda več kot propaganda preko dejanj in iskanje medijske pozornosti. Za celostno razumevanje teroristične propagande moramo poznati tudi ideološko in zgodovinsko ozadje teroristične skupine, njeno strukturo, način vodenja, ciljno občinstvo in njegov odziv na tehnike izrabljanja medijev. Teroristično propagando lahko opredelimo kot skupek terorizma in propagande. Teroristi izvajajo propagando, kamor med drugim spada tudi nasilje, ter skušajo vplivati na mnenja in stališča ciljnega občinstva z namenom, da bi dosegli svoje kratkoročne, dolgoročne in univerzalne cilje. Različne teroristične skupine, kot so IRA, Al Kaida, ELF in FARC, propagando uporabljajo na različne načine in z njo dosegajo različne rezultate. Za vse pa velja, da je teroristična propaganda nujna za učinkovito in trajno teroristično dejavnost.

Ključne besede: teroristična propaganda, IRA, Al Kaida, ELF, FARC.

TERRORIST PROPAGANDA

Terrorist groups make use of different means and tactics for spreading their ideas and messages and for reaching their goals. Among other means terrorists use a terrorist act as propaganda by deed which, however, without the help of the mass media would not be so efficient. Namely, mass media can take a terrorist message to the global audience. Attracting media attention or publicity is there after the second aspect of terrorist propaganda. However, terrorist propaganda is more than propaganda by deed and publicity. In order to fully understand terrorist propaganda we have to know ideological and historical background of a terrorist group, its structure, leadership, target audience and the audience's response to the group's media utilization techniques. Terrorist propaganda can be defined as terrorism and propaganda together. Terrorists carry out propaganda, including violence, and try to influence opinions and views of target audience with the purpose of reaching their short term, long term and universal goals. Different terrorist groups like IRA, Al Qaeda, ELF and FARC use propaganda in different ways and achieve different results. However, the terrorist propaganda is essential for an effective and lasting terrorist activity.

Key words: terrorist propaganda, IRA, Al Qaeda, ELF, FARC.

KAZALO

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	9
2. 1 PREDMET IN CILJI PROUČEVANJA	9
2. 2 HIPOTEZE	10
2. 3 METODOLOGIJA	10
2. 4 STRUKTURA DIPLOMSKE NALOGE	11
3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	12
3. 1 TERORIZEM	12
3. 1. 1 Definicija in izvor	12
3. 1. 2 Vrste in motivi	16
3. 1. 3 Cilji in metode	18
3. 2 PROPAGANDA	19
3. 2. 1 Definicija in izvor	19
3. 2. 2 Vrste	21
3. 2. 3 Tehnike in sredstva	22
4 TERORISTIČNA PROPAGANDA	25
4. 1 PROPAGANDA PREKO DEJANJ	25
4. 2 POMEN AVTOPROPAGANDE	26
4. 3 IZRABLJANJE MNOŽIČNIH MEDIJEV	27
4. 4 MODEL PROPAGANDE	29
5 ŠTUDIJA PRIMEROV	32
5. 1 IRSKA REPUBLIKANSKA ARMADA IRA	32
5. 1. 1 Ideologija in namen propagandne kampanje, kontekst, v katerem se pojavi propaganda, ter identifikacija propagandista	32
5. 1. 2 Struktura propagandne organizacije ter ciljno občinstvo	36
5. 1. 3 Tehnike izrabljanja medijev ter posebne tehnike za maksimiziranje učinkov	37
5. 1. 4 Odziv občinstva na različne tehnike ter protipropaganda, če je prisotna	42
5. 2 AL KAIDA	43
5. 2. 1 Ideologija in namen propagandne kampanje, kontekst, v katerem se pojavi propaganda, ter identifikacija propagandista	43
5. 2. 2 Struktura propagandne organizacije ter ciljno občinstvo	45
5. 2. 3 Tehnike izrabljanja medijev ter posebne tehnike za maksimiziranje učinkov	48

5. 2. 4	<i>Odziv občinstva na različne tehnike ter protipropaganda, če je prisotna</i>	50
5. 3	FRONTA ZA OSVOBODITEV ZEMLJE ELF	51
5. 3. 1	<i>Ideologija in namen propagandne kampanje, kontekst, v katerem se pojavi propaganda, ter identifikacija propagandista</i>	51
5. 3. 2	<i>Struktura propagandne organizacije ter ciljno občinstvo</i>	52
5. 3. 3	<i>Tehnike izrabljanja medijev ter posebne tehnike za maksimiziranje učinkov</i>	53
5. 3. 4	<i>Odziv občinstva na različne tehnike ter protipropaganda, če je prisotna</i>	56
5. 4	KOLUMBIJSKE REVOLUCIONARNE OBOROŽENE SILE FARC	56
5. 4. 1	<i>Ideologija in namen propagandne kampanje, kontekst, v katerem se pojavi propaganda, ter identifikacija propagandista</i>	56
5. 4. 2	<i>Struktura propagandne organizacije ter ciljno občinstvo</i>	59
5. 4. 3	<i>Tehnike izrabljanja medijev ter posebne tehnike za maksimiziranje učinkov</i>	60
5. 4. 4	<i>Odziv občinstva na različne tehnike ter protipropaganda, če je prisotna</i>	62
6	UČINKI IN OCENA PROPAGANDE ŠTIRIH TERORISTIČNIH SKUPIN	63
7	PARADOKSALNA VLOGA MEDIJEV	66
8	ZAKLJUČEK	69
9	LITERATURA	73

1 UVOD

»Metali bi vrtnice, če bi delovalo« (neznan terorist v Nacos 1994, 8).

Terorizem je poleg okoljevarstva in revščine eden najbolj perečih vprašanj sodobne mednarodne skupnosti, saj zadeva varnost, ta pa je za človekov obstoj nujno potrebna. Terorizem je zanimiv pojav, saj so se njegove značilnosti in nameni skozi zgodovino spreminjali, zato ni nič nenavadnega, da v literaturi najdemo mnogo različnih definicij terorizma. Podobno se godi s pojmom propagande. Pojma sta tesno povezana in se med seboj prepletata. Oba predstavljata obliko komuniciranja in prepričevanja, oba skušata spremeniti vedenje ljudi.

Teroristične skupine se poslužujejo tako imenovane propagande preko dejanj, kar pomeni, da samo teroristično dejanje nosi sporočilo, ki ga propagandisti oziroma teroristi želijo posredovati. Samo teroristično dejanje za doseg ciljev pa ni dovolj. Brez pomoči množičnih medijev bi sporočilo doseglo le neposredne žrtve napadov. Mediji tako sporočila ponesejo med globalno občinstvo. Odnos med mediji in terorizmom je neke vrste simbioza. Drug od drugega črpata koristi in vire. Terorizem dobi pozornost javnosti, mediji pa večjo gledanost, slišnost oz. branost.

Mediji terorizmu pri tem zelo pomagajo, vendar teroristična propaganda ni odvisna samo od njih. Za širjenje svojih pogledov in idej teroristi zelo veliko uporabljajo tudi ostalo pisano in govorno propagando in internet. Teroristična propaganda tako ni le izrabljanje medijev in propaganda preko dejanj, ampak moramo za celostno razumevanje poznati tudi ideološko in zgodovinsko ozadje teroristične skupine, njeno strukturo in način vodenja. Če hočemo temeljito analizirati, kako teroristi izrabljajo propagando za doseganje svojih ciljev, se moramo osredotočiti ne samo na vidik publicitete, ampak tudi na ostale vidike propagande.

Teroristična propaganda je več kot iskanje medijske pozornosti oziroma publicitete, saj je ta le eden od vidikov celovite propagande. Če poskušamo definirati teroristično propagando, jo lahko opredelimo kot skupek terorizma in propagande. Teroristična propaganda je tako oblika komuniciranja, s katero teroristične skupine zavestno, načrtovano in organizirano oblikujejo sporočila, ki jih posredujejo zaradi njihovih propagandističnih in psiholoških učinkov na raznoliko občinstvo in z njimi oblikujejo in nadzorujejo mnenja in stališča ciljnega občinstva oziroma vplivajo na spremembo njihovih stališč. Teroristi izvajajo propagando, kamor med

drugim spada tudi nasilje, ter skušajo vplivati na mnenja in stališča ciljnega občinstva z namenom, da bi dosegli svoje kratkoročne, dolgoročne in univerzalne cilje.

Najpomembnejši učinek propagande je dosežen namen in cilji. Teroristi med drugim izvajajo šokantno nasilje, da bi mediji poročali o njih. Zato mora biti nasilje vedno bolj senzacionalno in kruto, da bi prišlo na naslovno stran. Mediji tako lahko kaj hitro postanejo del dogajanja, in postanejo posredniki terorističnih sporočil. Pri tem se pojavlja vprašanje, ali niso ravno mediji tisti, ki vzdržujejo terorizem in ali ne bi mogli s cenzuro prekiniti tega začaranega kroga.

Mogoče pa ne bi bilo napačno, če bi teroristi res poskušali metati vrtnice namesto granat. Dejanja bi vsaj za nekaj časa postala senzacija, tudi javnost in politika bi doživeli prijetno osvežitev družbenih in političnih razmer. Če bi teroristi hoteli spremeniti svoje taktike, bi jim mogoče uspelo doseči tudi več zastavljenih ciljev. Vendar pa potem ne bi mogli več govoriti o terorističnih skupinah in teroristični propagandi, saj ravno nasilje loči teroristično od drugih vrst propagande. Teroristična skupina, ki ne bi izvajala terorističnih dejanj, bi prenehala obstajati. Obstoj pa je navsezadnje glavni cilj vsake teroristične skupine.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 PREDMET IN CILJI PROUČEVANJA

Terorizem je poleg okoljevarstva in revščine eden najbolj perečih vprašanj sodobne mednarodne skupnosti, saj zadeva varnost, ta pa je za človekov obstoj nujno potrebna. Terorizem je zanimiv pojav, saj so se njegove značilnosti in nameni skozi zgodovino spreminjali, zato ni nič nenavadnega, da v literaturi najdemo mnogo različnih definicij terorizma, vsi avtorji pa se strinjajo, da enotna različica definicije ne obstaja. Cilj tega dela je v množici definicij terorizma najti najbolj relevantno in primerno za sodoben družbeni kontekst. Prav tako nas bodo zanimale vrste terorizma, njegovi cilji in metode, s čimer se bomo približali naslednji pomembni temi, propagandi.

Pri pregledovanju literature se vseskozi pojavlja vprašanje, ali ni propaganda enaka terorizmu. Kot bomo videli, pa sta oba pojma kljub navidezni podobnosti veliko bolj kompleksna, kot se zdi na prvi pogled in v nekaterih vidikih tudi zelo različna. Vsekakor sta oba pojma tesno povezana in se med seboj prepletata. Naš cilj je opredelitev propagande in njenih značilnosti ter povezava pojma s terorizmom, kar nas bo pripeljalo do novega pojma teroristične propagande.

Videli bomo, katera propagandna sredstva in tehnike teroristi uporabljajo za doseganje svojih ciljev in da teroristi in njihove akcije niso nepremišljena dejanja v afektu, ampak so v ozadju temeljite in premišljene priprave. Na podlagi definicije terorizma in propagande bom skušala definirati tudi pojem teroristične propagande.

Cilj diplomske naloge je tudi prikazati uporabo teroristične propagande na študiji primerov terorističnih skupin, pri čemer moramo biti pozorni na to, da različno motivirane teroristične skupine izvajajo propagando na različne načine, pri vseh pa je cilj enak – pridobiti pozornost javnosti preko množičnih medijev in z njo manipulirati ter tako vplivati na oblikovanje politike. Za primerjavo sem izbrala štiri različne teroristične skupine. To so: IRA oziroma njene frakcije, kot na primer RIRA (Prava IRA), CIRA (Nadaljevanje IRE), katere motiv je odcepitev; Al Kaida, ki je versko motivirana in hkrati uživa podporo nekaterih držav; ELF (Fronta za Osvoboditev Zemlje), ki je ekstremna okoljevarstvena organizacija, ter FARC (Kolumbijske revolucionarne oborožene sile), ki je skrajna levičarska gverilska organizacija in je povezana z ilegalnim preprodajanjem droge oziroma s tako imenovanim

narkoterorizmom. Teroristična propaganda je nujna za učinkovito in trajno delovanje teh terorističnih skupin.

Pri tem se pojavlja vprašanje, ali niso ravno mediji tisti, ki vzdržujejo terorizem in ali ne bi bila v takih primerih primerna cenzura. Po eni strani je svoboda govora temeljna svoboščina, demokratizacija medijev je nujno potrebna, da lahko poročajo bolj kakovostno in z različnih vidikov. Po drugi strani pa ravno številnost medijev in njihov lov za senzacijami omogoča teroristom odlično kampanjo, pri tem pa mediji lahko celo izgubijo nadzor nad sabo, saj ga prevzamejo teroristi. Cilj tega dela je torej predstaviti različne poglede na to problematiko in poskušati ugotoviti, ali bi prenehanje poročanja medijev o terorizmu, teroristih in terorističnih napadih tudi ustavilo terorizem.

2. 2 HIPOTEZE

Hipoteza 1: Različne teroristične skupine propagando uporabljajo na različne načine, za vse pa velja, da je teroristična propaganda nujna za učinkovito in trajno teroristično dejavnost.

Hipoteza 2: Teroristična propaganda za svoje cilje ne uporablja le propagande preko terorističnih dejanj, ampak tudi pisano in govorjeno propagando, največji poudarek pa daje na privabljanju pozornosti množičnih medijev, kot so tisk, radio, televizija in internet.

Hipoteza 3: Če mediji ne bi poročali o teroristih in terorističnih dejanjih, bi terorizem prenehal obstajati.

2. 3 METODOLOGIJA

Pri zbiranju informacij sem na začetku naletela na oviro, saj je literature o terorizmu zelo veliko, malo manj o propagandi, o teroristični propagandi pa zelo malo. Prav tako je bilo težavno določiti, katere teroristične organizacije izbrati za analizo, saj obstaja več različnih klasifikacij. Navedene organizacije sem izbrala glede na klasifikacijo, ki deli oblike terorizma glede na motiv. Prav tako sem pri izbiri upoštevala, da so teroristične organizacije še vedno aktivne, oziroma so nedavno izvajale teroristične aktivnosti.

Pri pisanju diplomske naloge se bom osredotočila na metodo analize in interpretacije pisnih (primarnih in sekundarnih) ter elektronskih virov. Sem spadajo dokumenti različnih mednarodnih organizacij, zakonodaja nekaterih držav, monografske publikacije, strokovni članki, časopisni članki ter pregled poročanja različnih časopisov, videoposnetki izjav in nagovorov članov terorističnih organizacij ter različne internetne strani. Za potrditev oziroma zavrnitev postavljenih hipotez bom uporabila metodo študije primerov ter primerjalno analizo.

2. 4 STRUKTURA DIPLOMSKE NALOGE

Diplomska naloga je sestavljena iz več poglavij. Poleg uvoda in metodološko-hipotetičnega okvira, kjer sem opredelila predmet preučevanja ter predstavila hipoteze, ki me bodo vodile skozi celotno diplomsko nalogo, ima diplomska naloga še naslednja poglavja. V tretjem poglavju se bom posvetila opredelitvi temeljnih pojmov, kot sta terorizem in propaganda. Raziskati bom skušala izvor terminov, navesti različne definicije ter izbrati najbolj relevantno za temo diplomske naloge. Navedla bom različne vrste terorizma in propagande, njune cilje, motive in metode ter poiskala razlike in podobnosti med obema. Četrto poglavje bo namenjeno analizi pojma teroristične propagande na splošno. Videli bomo, kaj za teroriste pomeni propaganda preko dejanj in avtopropaganda, kakšne tehnike uporabljajo za pritegnitev pozornosti medijev ter preko celovitega modela propagande ugotovili, da teroristična propaganda ni le izrabljanje medijev in propaganda preko dejanj, ampak moramo za celostno razumevanje poznati tudi ideološko in zgodovinsko ozadje teroristične skupine, njeno strukturo in način vodenja. Peto poglavje bo namenjeno študiji primerov terorističnih organizacij ter njihove izrabe oziroma uporabe medijev za doseganje svojih ciljev po točkah omenjenega modela propagande. V šestem poglavju bom primerjala učinek in oceno propagande štirih terorističnih skupin, v sedmem bom skušala opredeliti paradoksalno vlogo medijev ter izpostavila vprašanje cenzure in svobode govora, v sklepu pa bom potrdila oziroma ovrгла postavljene hipoteze.

3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

3.1 TERORIZEM

3.1.1 Definicija in izvor

Pri poskusih definiranja terorizma se raziskovalci soočajo z mnogimi težavami. Problem se pojavi že pri tem, da terorizem raziskuje veliko število avtorjev, kar seveda privede tudi do velikega števila različnih definicij, ki izhajajo iz raznolikih pogledov, prepričanj in preferenc (Kegley 1990, 3).

Ker ni soglasja o pomenu pojma terorizma, se le ta pogosto uporablja za različne in nasprotujoče si pojave, kot so na primer gverilsko vojskovanje, protestna gibanja ali osvobodilna gibanja. Pri tem naletimo na vprašanje, katera vrsta nasilja je legalna in legitimna ter katera ne. Težava je v tem, da je označitev nekoga kot terorista subjektivna presoja in se pogosto uporablja kot napad in žalitev političnega nasprotnika. Kaj vidimo, je odvisno od tega, kaj gledamo in kaj hočemo videti. (Kegley 1990, 11–14).

Nezmožnost doseči soglasno definicijo terorizma izhaja tudi iz raznolikosti nasilnih dejanj, ki jih označujemo kot teroristične, čeprav vsa nimajo namena terorizirati. Ločiti moramo med nasiljem roparjev, katerih glavni cilj je oropati banko, ne pa povzročiti preplah, ter terorizmom, ki ima za cilj zastraševati in doseči politične spremembe (Jenkins 1990, 27–30).

Poleg tega je pri kovanju definicije potrebno upoštevati tudi mnenje samih teroristov, ki pa sebe večinoma ne dojemajo kot take, pravzaprav so le redki, ki si to želijo biti (Wilkinson 1987, xiii). S tem se strinja tudi Hoffman (1998, 29–30) in kot dokaz navede nekaj primerov imen, ki so si jih nadele skupine. Imena, kot sta na primer Ljudska fronta za osvoboditev Palestine (PFLP) in Baskovska domovina in svoboda (ETA), izražajo vse prej kot teroristična nagnjenja.

Hoffman (1998, 13) pravi, da so za tako konceptualno zmedo deloma krivi tudi sodobni mediji, ki v želji po čim hitrejšem posredovanju novic s terorizmom pogosto nepremišljeno označujejo celo vrsto nasilnih dejanj. Kot glavni razlog za težavno definiranje terorizma pa izpostavi spreminjanje njegovega pomena skozi zadnjih dvesto let (Hoffman 1998, 15).

V času francoske revolucije, ko se je termin prvič razširil med ljudi, je terorizem imel pozitiven predznak. Izvajali so ga z namenom, da bi utrdili novo vladavino demokracije in ustrahovali vse sovražnike ljudstva. Terorizem francoske revolucije je bil tako kot danes zelo organiziran, nameren in sistematičen, njegov cilj pa je bila sprememba družbe. Na koncu so tudi voditelji francoske revolucije okusili režim terorja na svoji koži. Tako je dobil terorizem zloglasen sloves zlorabljanja moči. Postal je revolucionaren in protidržaven. Konec 19. stoletja so se pojavile prve teroristične skupine, kot je ruska Narodnaya Volya, ki se je borila proti caristični vladavini. Njihove tarče so bile skrbno izbrane, da ne bi prelili več krvi, kot je bilo potrebno. Okrog leta 1930 se je pomen terorizma zopet spremenil. Pojem se ni več toliko uporabljal za označevanje revolucionarnih gibanj, ampak bolj za izvajanje represije proti svojim državljanom s strani totalitarnih režimov, kot so fašistična Italija, nacistična Nemčija in stalinistična Rusija. Po drugi svetovni vojni terorizem spet pridobi revolucionaren prizvok. Takrat so termin uporabljali predvsem za nasilje avtohtonih in protikolonialističnih skupin, ki so se borile proti evropski dominaciji. V 70-ih se je pojem razširil na nacionalistične in separatistične etnične skupine pa tudi na radikalne ideološke organizacije. V 80-ih so se pojavile teorije zarote. Terorizem naj bi bilo preračunljivo sredstvo za destabilizacijo zahoda. V tem času se je pojavila tudi grožnja državnega terorizma oziroma terorizma, ki ga podpira država. Poleg tega so se v 90-ih pojavile še kriminalne organizacije, ki so prekupčevale z mamili in se povezovale s terorističnimi z namenom, da bi dosegli politične cilje (Hoffman 1998, 15–28).

Kot se je skozi čas spreminjal pojav terorizma, tako so nastajale tudi njegove najrazličnejše razlage. Mednarodne organizacije, kot sta OZN in EU, se ne morejo zediniti o definiciji terorizma.

V okviru OZN je bilo sprejetih 13 mednarodnih konvencij in več resolucij ter deklaracij glede terorizma in boja proti terorizmu (UN 2009). Vendar pa nobena ne vsebuje eksplicitne definicije. Najbolj se je temu približala resolucija Varnostnega Sveta 1566 (2004), ki navaja, da

kriminalna dejanja, vključno proti civilistom, zagrešena z namenom povzročitve smrti ali resne telesne poškodbe, ali zajetje talcev z namenom izzvati stanje terorja v splošni populaciji, skupini oseb ali pri določenih osebah ter z namenom zastraševanja populacije ali prisiljevanja vlade ali mednarodne organizacije, da stori oziroma se vzdrži kateregakoli dejanja, in ki znotraj okvira mednarodnih konvencij in protokolov,

ki se nanašajo na terorizem, predstavljajo kazniva dejanja, nikakor niso politično, psihološko, ideološko, rasno, etnično, versko ali kako drugače opravičljiva.

Definicija terorizma še danes povzroča težave zaradi razlik med državami. Po drugi svetovni vojni so se delile na vzhodne in zahodne, danes pa na države prvega in tretjega sveta (Higgins 1997, 14). OZN ni bila uspešna na tem področju zaradi nasprotujočih se interesov raznolikih držav članic. Lažje je, ko gre za skupnost bolj homogenih držav, na primer v Evropi (Flory 1997, 32).

Največji dosežek je bila Evropska konvencija o zatiranju terorizma, ki jo je Svet Evrope sprejel leta 1977. Konvencija terorizem obravnava na splošno, ne le za posamezne primere, in našteva, katera dejanja so teroristična ter poudarja, da taka dejanja niso politična kazniva dejanja ali povezana z njimi, niti niso politično motivirana (Evropska Komisija 2001).

Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju terorizma, ki jo je Svet Evrope sprejel leta 2005 in dopolnjuje konvencijo iz leta 1977, pravi, da »imajo teroristična dejanja po svoji naravi ali kontekstu namen resnega zastraševanja prebivalstva ali neupravičenega prisiljevanja vlade ali mednarodne organizacije, da izvede ali se vzdrži izvajanja vsakršnega delovanja, ali imajo namen destabiliziranja ali uničenja temeljnih političnih, ustavnih, gospodarskih ali družbenih struktur države ali mednarodne organizacije« (Svet Evrope 2005).

Na ravni EU je Svet EU leta 2002 sprejel Okvirni sklep Sveta o boju proti terorizmu, ki v prvem členu navaja, da se namerna kazniva dejanja, ki so storjena z namenom resnega zastraševanja prebivalstva, nezakonitega izsiljevanja vlade ali mednarodne organizacije ali rušenja temeljnih struktur države ali mednarodne organizacije, štejejo za teroristična dejanja. Sem spadajo

napadi na človekovo življenje, ki lahko povzročijo smrt; napadi na fizično integriteto človeka; ugrabitev ali zajetje talcev; znatno uničevanje vladnih ali javnih objektov, transportnega sistema, infrastrukture, vključno z informacijskim sistemom, pričvrščenih ploščadi, ki se nahajajo na epikontinentalnem pasu, javnega kraja ali zasebne lastnine, ki lahko ogrozi človekovo življenje ali povzroči večjo gospodarsko izgubo; ugrabitev letal, ladij ali drugih sredstev javnega ali tovornega transporta; proizvodnja, posedovanje, nakup, prevoz, dobava ali uporaba orožja, razstreliv ali jedrskega, biološkega ali kemičnega orožja, kot tudi raziskave in razvijanje biološkega in

kemičnega orožja; spuščanje nevarnih snovi ali povzročanje požarov, poplav ali eksplozij, ki lahko ogrozijo človekovo življenje; motnje ali prekinitve oskrbe z vodo, elektriko ali drugimi osnovnimi naravnimi viri, ki lahko ogrozijo človekovo življenje; grožnja, da se bo izvršilo katero od naštetih dejanj (Svet Evropske Unije 2002).

Čeprav mednarodni dokumenti predstavljajo velik dosežek v boju proti terorizmu, nobena od naštetih definicij ne opredeli terorizma. Prav tako se o skupni definiciji ne morejo zediniti niti strokovnjaki na področju raziskovanja terorizma.

Jenkins (1990, 28) definira terorizem kot »nasilje ali grožnjo z nasiljem, namenjeno ustvarjanju ozračja strahu in preplaha – z eno besedo teroriziranju – in s tem doseganju nekaterih družbenih ali političnih sprememb.« Našteje še nekaj značilnosti terorističnih dejanj, da z njimi skušajo pridobiti publiciteto, da so njihove tarče pogosto nedolžni civilisti, da so teroristi pogosto člani organizirane skupine ter da njihov edini cilj ni trenutna fizična škoda, ampak imajo njihova dejanja tudi psihološke učinke (Jenkins 1990, 29).

Hofmann (1998, 39–40) podobno meni, da čeprav ni dogovora o skupni definiciji terorizma niti med različnimi nacionalnimi in mednarodnimi institucijami niti med strokovnjaki na tem področju, obstaja dogovor o nekaterih glavnih elementih, ki naj bi jih definicija vsebovala. Terorizem se tako od drugih oblik nasilja loči po tem, da so njegovi cilji in motivi politični; da je nasilen in prav tako grozi z nasiljem; da njegove posledice sežejo dlje od trenutne žrtve ali tarče; da ga izvajajo organizacije s celično strukturo; in da ga izvajajo subnacionalne ali nedržavne skupine (Hoffman 1998, 43). Terorizem tako definira kot

namerno ustvarjanje in izkoriščanje strahu z nasiljem ali z grožnjo nasilja v zasledovanju politične spremembe. Vsa teroristična dejanja vsebujejo nasilje ali grožnjo nasilja. Terorizem je posebej oblikovan za daljnosežne psihološke učinke preko takojšne žrtve (žrtev) ali objekta terorističnega napada. Namenjen je vlivanju strahu in s tem zastraševanju znotraj širšega ciljnega občinstva, ki lahko vključuje konkurenčno etnično ali versko skupino, celo državo, nacionalno vlado ali politično stranko ali pa javno mnenje na splošno. Terorizem je oblikovan za ustvarjanje oblasti tam, kjer je ni ali za okrepitev oblasti tam, kjer je je zelo malo. Preko publicitete, ki jo proizvede njihovo nasilje, teroristi skušajo pridobiti moč, vpliv in oblast, česar jim ponavadi manjka, da bi vplivali na politično spremembo na lokalni ali mednarodni ravni (Hoffman 1998, 43–44).

Tudi Prezelj (2007, 81) pri definiciji uporabi nekatere naštet elemente. Terorizem opredeli kot »izvajanje, načrtovanje, organiziranje in podpiranje nasilnih dejavnosti večinoma proti nedolžnim civilnim ciljem za doseganje določenih političnih ciljev, predvsem vplivanje na vlade, da sprejmejo določene ukrepe ali pa jih ne sprejmejo. K terorizmu lahko uvrstimo že same grožnje s terorizmom.«

V svoji revidirani definiciji, ki sem jo za namen te diplomske naloge izbrala kot najbolj relevantno, Schmid (2008, 4) pravi, da

se terorizem po eni strani nanaša na doktrino o domnevni učinkovitosti posebne vrste ali na taktiko političnega nasilja, ki povzroča strah, po drugi strani pa se nanaša na zarotniško prakso preračunljivega, demonstrativnega, neposrednega nasilnega dejanja brez pravnih in moralnih omejitev, ki ga izvajajo zaradi njegovih propagandističnih in psiholoških učinkov na raznoliko občinstvo in politične stranke. Terorizem se kot taktiko uporablja v treh glavnih kontekstih: (i) nezakonita represija države, (ii) propagandistična agitacija s strani nedejavnih akterjev v času miru ali zunaj območij konflikta in (iii) kot nezakonita taktika neregularnega vojskovanja s strani državnih in nedejavnih akterjev.

Prav tako meni, da so tarče naključne ali simbolične ter da preko njih teroristi glavni tarči, ciljnemu občinstvu, posredujejo svoja sporočila (Schmid v Prezelj 2007, 80).

Enotno sprejeta definicija terorizma ne obstaja. Kegley (1990, 4) meni, da te težave verjetno nikoli ne bo možno rešiti. Še več, iskanje enotne definicije terorizma bi pomenilo zatajiti njegovo kompleksnost ter spreminjanje v času in prostoru. Silke (2004, 3) meni, da je iskanje ene definicije iluzija, saj imamo opraviti s širokim spektrom definicij od preveč podrobnih do preveč širokih. Laquer je podobno obupal nad iskanjem enotne definicije in rekel, da to niti ni možno, niti ni vredno poskušati (Laquer v Hoffman 1998, 39). S tem se strinjam, saj je nemogoče najti rešitev, ki bo zadovoljila vse akademike, vlade, organizacije in nenazadnje tiste, ki terorizem izvajajo. Kot pravi Tuman (2003, 11): »Kaj terorizem je, je odvisno od tega, kdo si in zakaj ga skušaš definirati.«

3. 1. 2 Vrste in motivi

Veliko število različnih definicij terorizma privede tudi do več različnih tipologij. Nekateri avtorji razvrščajo tipe terorizma glede na akterje, nekateri glede na metode ali pa glede na cilje in motive. Za cilje te diplomske naloge sem izbrala delitev terorizma glede na njegove

motive. Glavni motivi so tako nacionalistični, verski, ideološki, konkretna zadeva ter motiv države (Wilkinson 1987, xiii). Motivov je seveda veliko več, celo znotraj ene teroristične skupine, vendar so to glavne in najpogostejše oblike terorizma.

Nacionalistični terorizem stremi po politični samoodločbi oziroma po odcepitvi od obstoječe države (Wilkinson 1987, xiii). Nasilje uporabljajo, da člane svoje etnične skupine opozarjajo na nepravice s strani vlade in jih spodbujajo k skupnemu uporu. Njihove operacije so skrbno načrtovane, tako da ima nasilje smisel tudi v očeh lokalne in mednarodne skupnosti. S tem si zagotovijo njihovo podporo in naklonjenost, hkrati pa je nasilje v tolikšni meri zmerno, da ne vzpodbudi obsežnejše vladne protireakcije. Najbolj znane skupine so IRA, ETA in PLO (Hoffman 1998, 161–162).

Verski terorizem, ki ga lahko označimo tudi kot ekstremizem ali fanatizem, skuša spodkopati prevladujočo religijo (Wilkinson 1987, xiii) in z uporabo nasilja uresničiti božje poslanstvo (Pavič 2009, 25). Verskega terorizma se poslužujejo tako pripadniki velikih verstev, kot tudi pripadniki manjših kultov. Med njimi sta na primer islamska Al Kaida in japonska Aum Šinrikjo. Ta oblika terorizma je ena najnevarnejših, saj so za dosego svojih ciljev pripadniki pripravljene napasti nedolžne množice in za to žrtvovati lastno življenje (Pavič 2009, 25). Poleg tega je njegovo nasilje namenjeno širokemu krogu žrtev, in sicer vsem, ki niso enakega verskega prepričanja (Hoffman 1998, 158).

Cilj ideoloških teroristov je spremeniti obstoječi politični, družbeni in gospodarski sistem. Njihova ideologija je lahko tako skrajno levičarska kot skrajno desničarska (Wilkinson 1987, xiii). Levičarski teroristi ponavadi uporabljajo nasilje le omejeno in selektivno, namenjeno pa je proti vladnim in komercialnim institucijam ali posameznikom, ki simbolizirajo kapitalistično izkoriščanje. Primer sta nemška RAF, italijanske Rdeče brigade (Hoffman 1998, 159) in kolumbijska FARC. Med desničarske teroriste pa spadajo na primer obritoglavci, ki izvajajo rasistično nasilje nad tujci in pripadniki manjšin (Pavič 2009, 28). Na videz je njihovo ulično nasilje nesmiselno in brezglavo, nenačrtovano. Vendar pa so njihovi cilji vse prej kot to. Uničiti hočejo liberalno demokratično državo in jo zamenjati z nacistično ter ustvariti homogeno družbo (Hoffman 1998, 164–165).

Skupine, ki izvajajo terorizem posebnega interesa, so obsedene s spreminjanjem določene politike ali prakse. Sem spadajo borci za pravice živali, borci proti splavu in okoljevarstveni ekstremisti (Wilkinson 1987, xiii), kot so na primer pripadniki gibanja ELF.

Terorizem, ki ga podpira država, služi kot orodje za notranjo in zunanjo politiko države (Wilkinson 1987, xiii). Vlade lahko same uporabijo teroristične taktike, lahko pa za to najamejo teroristično skupino. Za vlado to pomeni uporabno in poceni sredstvo za vojno proti domačim ali zunanjim sovražnikom. Za teroriste pa to pomeni dostop do denarja, zavetišča, boljšega orožja, obveščevanja in strokovnega znanja. Poleg tega se jim ni treba bati javnega mnenja, saj zaradi zadostne podpore države, podpore lokalnega prebivalstva ter pozitivnega odziva javnosti sploh ne potrebujejo (Jenkins 1990, 37–38). Sem spadajo na primer Iran, ki podpira libanonski Hezbolah pa tudi nacistična Nemčija (Pavič 2009, 27).

3. 1. 3 Cilji in metode

Cilj terorističnih skupin ni fizično uničenje nasprotnika, kot se pogosto zdi, ampak s svojimi dejanji skušajo vzbuditi strah za različne namene. Eden od teh je pridobivanje publicitete in pozornosti javnosti, ki prestrašena hitro začne precenjevati vzroke in zmožnosti teroristov (Jenkins 1990, 34). Teroristično nasilje je tako oblika komuniciranja z javnostjo oziroma občinstvom, od katerega teroristi pričakujejo odziv, pozornost in priznavanje (Crenshaw 1990, 117–118; Tuman 2003, 17). Večje, kot je občinstvo, ki ga sporočilo doseže, večji je uspeh teroristov (Stohl 1990, 84). »Terorizem je gledališče« (Jenkins 1990, 34; Stohl 1990, 81).

Cilj terorističnega dejanja je med drugim tudi izsiljevanje za plačilo podkupnine ali izpustitev članov iz zapora (Jenkins 1990, 34; Stohl 1990, 84; Thackrah 1987, 33), povzročanje splošnega nereda v družbi oziroma uničenje obstoječega družbenega reda (Jenkins 1990, 34; Thackrah 1987, 33), izzivanje oziroma diskreditacija represivnega režima (Jenkins 1990, 35; Thackrah 1987, 33; Stohl 1990, 85; Crenshaw 1990, 118), maščevanje oziroma kaznovanje (Jenkins 1990, 35; Thackrah 1987, 33), vsiljevanje poslušnosti in lojalnosti s strani države ali pa s strani teroristične skupine proti lastnim članom (Jenkins 1990, 35; Thackrah 1987, 33; Stohl 1990, 84; Crenshaw 1990, 118), demoralizacija nasprotnika oziroma povišanje morale teroristične skupine in njenih podpornikov ter osvojitve naklonjenosti javnosti (Gerrits 1992, 33).

Vse te cilje lahko združimo v tri skupine:

1. Taktični oziroma kratkoročni cilji. Ti so povezani z določeno teroristično akcijo. Med njih med drugim sodijo zahteve po izpustitvi svojih pripadnikov iz zapora.
2. Strateški oziroma dolgoročni cilji. Ti se razlikujejo od skupine do skupine. Med njimi je na primer pridobitev narodne neodvisnosti.
3. Univerzalni oziroma prekrivajoči se cilji. Ti spodbujajo tudi kratkoročne in dolgoročne cilje. Teroristi si prizadevajo pridobiti *pozornost* s širjenjem strahu in dokazovanjem nezmožnosti vlad, da bi zaščitile svoje državljane. Prizadevajo si za *priznanje* svojih zahtev, krivic in razlogov. Tretji univerzalni cilj pa je pridobitev ugleda in *legitimnosti* v ciljni družbi (Nacos 1994, 54).

Za doseg teh ciljev se teroristi poslužujejo različnih zmožnosti in tehnik, kot so različne vrste orožja, ugrabitve, bombardiranja, ugrabitve letal, atentati, kemično, bakteriološko ali radiološko onesnaženje ter manipulacija elektronskih medijev oziroma publiciteta (Shultz 1990, 48–49). V zadnjih letih je vse pogostejše izvajanje samomorilskih napadov, ki so za teroristično skupino zelo poceni in učinkoviti (Hoffman 2003, 1). Tehnološki napredek in moderne komunikacijske tehnologije pa odpirata vrata novim terorističnim taktikam, kot sta uporaba interneta za širjenje propagande in napadi s kemičnim, biološkim, radiološkim, jedrskim in eksplozivnim orožjem (Mahan in Griset 2008, 283). Tehnike, ki jih teroristi uporabljajo, so omejene le z njihovo inovativnostjo (Stohl 1990, 85).

3. 2 PROPAGANDA

3. 2. 1 Definicija in izvor

Z opredelitvijo pojma propagande se je ukvarjalo veliko avtorjev v različnih obdobjih in na različne načine. K temu je pripomoglo dejstvo, da se pojem stalno spreminja in da nanj vplivajo najrazličnejši dejavniki. Največji vpliv na propagando so imeli ekonomski in družbeni razvoj ter industrijske revolucije, svojo največjo vlogo pa je dobila s pojavom množičnih medijev in množične javnosti (Splichal 1975, 3).

Zgodovina propagande seže v leto 1622, ko je papež Gregor XV. ustanovil telo za miroljubno propagiranje katoliške vere z latinskim imenom *Sacra Congregatio Christiano Nomini Propaganda* kot ukrep proti učinkom protestantske reformacije. Leta 1627 je papež Urban VIII. ustanovil še šolo propagande *Collegium Urbanum*, kjer so se izobraževali za misijonarje. Temu modelu sistematične propagande so kasneje sledili tudi drugi, ki so hoteli imeti nadzor nad javnim mnenjem (Qualter 1962, 3–4).

S francosko revolucijo se je propaganda začela uporabljati tudi na političnem področju in se povezala z ideologijo, ki je še danes temelj propagande. Spremenil se je tudi njen pomen. Postala je sinonim za boj proti političnim nasprotnikom (Splichal 1975, 12).

Med prvo svetovno vojno se je uporaba propagande zelo razširila. Splošna je bila tudi uporaba besede propaganda, kar je razširilo njen pomen (Qualter 1962, 6). Na splošno pa je propaganda pridobila slabšalen prizvok, postala je sinonim za laži in manipulacijo (Splichal 1975, 13–14).

V obeh vojnah je bila propaganda element vojaške strategije (Splichal 1975, 14–15). Zavedali so se, da je lahko relativno učinkovito in poceni orožje. Vojaška moč skupaj s propagando tvori psihološko vojskovanje, ki temelji na zavedanju, da so možnosti za zmago večje, če se nasprotnike demoralizira. Propaganda in vojskovanje se tako dopolnjujeta. V hladni vojni je psihološko vojskovanje celo popolnoma nadomestilo vojaške akcije (Qualter 1962, 102–104).

S pomočjo tehnološkega napredka in razvoja množičnih komunikacij so lahko ideje propagandista potovale do njegovega občinstva vse hitreje in enostavneje. Izum tiskarskega stroja, zgraditev železnice, postavitve poštnega sistema, najbolj pa razvoj telegrafa, telefona, radia in televizije so zmanjšali časovno in prostorsko razdaljo ljudi in idej (Qualter 1962, 40–43) in dali propagandi »nove politične razsežnosti« (Splichal 1975, 15).

Propagandne tehnike so tako v zgodovini uporabljali na različnih področjih, od verskih, družbenih, komercialnih pa do političnih. Pojem politična propaganda, na katerega se bom osredotočila v nadaljevanju, med raziskovalci nima enotnega pomena, prav tako zmedo povzroča v širši javnosti (Picard 1993, 45). Definicije so se spreminjale s pojavom novih tehnik in novih področij, pa tudi s pojavom družbenih sprememb, kljub temu pa večina definicij vsebuje nekatere temeljne značilnosti (Splichal 1975, 21).

Martin (v Splichal 1975, 22) je napisal, da je propaganda »poskus sistematičnega vplivanja preko množičnih komunikacij na mišljenje in s tem na vedenje ljudi, skladno z interesi neke skupine«.

Qualter (1962, 27) definira propagando kot »nameren poskus posameznika sli skupine oblikovati, nadzorovati ali spremeniti stališča drugih skupin z uporabo instrumentov komunikacije, z namenom, da bi bila v vsaki situaciji reakcija tistih, na katere se vpliva, taka, kot si želi propagandist«.

Splichal (1975, 65) meni, da bi propagando »lahko opredelili kot obliko množičnega komuniciranja, v kateri komunikatorji zavestno in z organiziranim delovanjem s pomočjo rabe jezika poskušajo dosežati v naprej določene (zaželeno) oblike mišljenja in vedenja (pripravljenost na delovanje ali delovanje samo) ciljnih skupin, ki so določene s cilji in usmerjenostjo propagande«.

Jowett in O'Donnell (2006, 7) definirata propagando kot »nameren, sistematičen poskus oblikovanja percepcij, manipuliranja vedenja in usmerjanja vedenja, da bi dosegli odziv, ki koristi želenemu namenu propagandista«.

Vreg (2000, 116) opredeli propagando kot »obliko komuniciranja, s katero komunikatorji ali skupine zavestno, načrtovano, in organizirano oblikujejo propagandne projekte in sporočila (simbole in ideologeme), s katerimi oblikujejo in nadzorujejo mnenja in stališča ciljnega občinstva oziroma vplivajo na spremembo njihovih stališč«.

Temeljne skupne značilnosti propagande so tako: namernost, komunikacija in poskus vplivanja na ljudi (Qualter 1962, 27–28; Splichal 1975, 28–30). Pa tudi organiziranost, načrtovanost, usmerjenost v ciljne skupine in učinkovitost (Malešič 1997, 34).

3. 2. 2 Vrste

Propagand in njenih tipologij je več vrst, odvisno od tega, glede na katere posebnosti jih delimo, poudariti pa moramo, da med njimi ni vedno jasne ločnice in se med sabo lahko prepletajo. Navedla bom le nekaj najbolj razširjenih.

Propagando lahko delimo glede na predmet propagande, oziroma glede na to, kaj propagira. Tri temeljne kategorije so: politična, ekonomska in kulturna propaganda (Splichal 1975, 62). Med njimi ni velike razlike. Vse skušajo oblikovati mnenja z izbiro najprimernejših propagandnih tehnik in medijev. Razlikujejo se le v tem, da ima na primer politična propaganda politične cilje, ekonomska pa komercialne (Vreg 2000, 119).

Glede na odprtost ciljev in neposrednost delovanja ločimo odprto, odloženo in posredno propagando. Pri odprti propagandi so cilji znani. Z odloženo propagando se ustvarja primerno ozračje za prihajajočo propagandno akcijo (Vreg 2000, 120). Pri posredni propagandi pa dejanskega sporočila ne vidimo, ker obstaja na podzavestni ravni in ima zato toliko večji vpliv (Pečjak 1995, 142). Izvaja se takrat, kadar odkrita propaganda ne bi bila dobro sprejeta, pripravlja pa teren za kasnejša sporočila prave propagande (Vreg 2000, 120).

Propagando delimo tudi glede na odnos do stvarnosti, in sicer so to bela, črna in siva propaganda. Podatki bele propagande so resnični. Predvsem v kriznih situacijah je ta oblika redka, saj ima lahko nasproten učinek. Podatki črne propagande so izmišljeni ali prikrojeni. Na splošno ima velik učinek, če pa se laž razkrinka, je učinek negativen. Siva propaganda izbira sicer resnične podatke, ki so v dani situaciji najbolj primerni. Neprijetne zamolči, s pozitivnimi pa pretirava. Čeprav je vir informacij prikrit, ljudje tej propagandi bolj verjamejo kot beli (Pečjak 1995, 135–140).

Propagando moramo ločiti od informativnega komuniciranja, preko katerega ljudje iščemo odgovore na vprašanja, da bi lažje razumeli okolje, v katerem se nahajamo. Glavna razlika med njima je ta, da je namen propagande zadovoljiti potrebe propagandista, se pravi pošiljatelja sporočila in ne le informiranje prejemnika. Propaganda se razlikuje tudi od prepričevanja, katerega namen je tudi vplivanje na ljudi, vendar je sprememba vedenja odvisna od človekove svobodne volje. Pri propagandi pa gre za namerno usmerjanje toka informacij, nadzor nad javnim mnenjem in upravljanje določenih situacij z namenom izzvati želene reakcije (Malešič 1997, 37).

3. 2. 3 Tehnike in sredstva

Za uspešno izvajanje propagande mora biti propagandist tudi izurjen psiholog. Če hoče vplivati in prodreti v misli ljudi, mora razumeti njihovo kompleksnost in motivacije. Skupino

ljudi mora nagovoriti v ravno pravem trenutku in na pravem mestu. Vedeti mora, kako je skupina sestavljena in kakšna stališča ima, prav tako pa mora poznati tudi njeno zgodovino (Qualter 1962, 70–71).

Prva stopnja propagandne akcije je določitev vsebine sporočila. Največji učinek imajo sporočila, ki pri ljudeh vzbujajo močna čustva in nagone, kot so strah, agresija in ljubezen. Pri tem mora propagandist paziti, da uporablja jezik, ki ga občinstvo razume, in pokazati razumevanje za drugačna stališča.

Druga stopnja je prenesti sporočilo občinstvu s skrbno izbrano tehniko komuniciranja oziroma instrumentom propagande, ki so lahko primarni in sekundarni. Med primarne spadajo na primer govori, govorice, telefonska sporočila, shodi in demonstracije, nasilje, zastave, uniforme, razni obredi, oglasi, panoji, posterji, arhitektura, znamke, sejmi, razstave, filmi, fotografije, risanke, knjige, časopisi, zloženke in letaki. Sekundarni instrumenti propagande pa so sredstva za širjenje propagande, s pomočjo katerih prej naštetih material pride do večjega števila občinstva. To so: časopis, radijske postaje, pošta, prometne povezave, šole in ostale družbene, politične in verske organizacije. Dodati moram še televizijske hiše in internet, ki v zadnjih letih prevladujeta kot sredstvi za razširjanje propagande. Pri izbiri primarnih instrumentov mora propagandist paziti, da izbere take, da jih bo občinstvo v poplavi vplivov opazilo, da bodo dostopni in razumljivi ter da bodo izzvali odziv (Qualter 1962, 72–75).

Najpomembnejša sredstva so množični mediji, ker preko njih sporočila pridejo do največjega števila ljudi. Tisk je najstarejši množični medij, razvil pa se je po Gutenbergovi iznajdbi tiskalnega stroja. Danes je tisk relativno poceni in je dolgo obstojen. Še posebej pomemben del tiska so časopisi, pa tudi knjige in revije (Pečjak 1995, 160–162).

Radio je kasneje zelo razširil možnosti propagande. Njegova prednost pred tiskom je v tem, da ni vezan ne na čas ne na prostor, njegovi učinki so lahko takojšnji in univerzalni, saj lahko nagovori milijone ljudi naenkrat (Qualter 1962, 78–80). Je tudi poceni in zahteva manjši miselni napor kot branje časopisa ali knjige. Prednost je tudi v tem, da ga lahko poslušajo tudi nepismeni ter da ima dosti večji vpliv na čustva kot pisana beseda (Pečjak 1995, 163–164).

Pred razširitvijo interneta je bil najučinkovitejši množični medij televizija, ki gledalcu daje občutek, da je del dogajanja, saj se vanj zlahka vživi. K temu pripomore tudi pasivnost

gledalca in njegova koncentracija na samo sliko. Televizija je priljubljena, ker gledalcu nadomešča realnost, ki si je ne more privoščiti (Pečjak 1995, 165–166).

Od začetka devetdesetih let 20. stoletja pa se je zelo razširil internet, ki je danes pomemben vir informacij, na katerega se zanašajo tako državljani, kot tudi novinarji in politiki. Na njem lahko vsak izrazi svoje mnenje, stalno se objavljajo sveže novice, vsak lahko razširi kakršno koli sporočilo, resnično ali lažno. Možnosti so neomejene (Jowett in O'Donnell 2006, 152–155). Internet je relativno poceni, uporabljati se ga lahko nauči vsak, ki ima nekaj volje in časa. Če se malo bolje poglobi, pa lahko celo postavi svojo internetno stran, se poveže s spletom, kjer lahko objavi svoja razmišljanja, slike, posnetke, dostopne vsakomur. Povezuje raznoliko občinstvo, od tistih, ki samo površno brskajo po spletu, do enako mislečih, ki se zaradi razdalij in drugih ovir drugače nikoli ne bi srečali. Slaba stran interneta pa je, da ga lahko teroristi uporabijo za pridobivanje novih članov in finančne podpore ter na njem potencialno lahko izvajajo teroristična dejanja, kar pa se do sedaj še ni zgodilo. Potencialna grožnja kiberterorizma v zadnjem času povzroča precej skrbi (Dampousse in Smith 1998, 213–214).

Vsa naštetá sredstva lahko strnemo v tri skupine, in sicer: pisana propaganda, govorjena propaganda in ostali mediji. V skupino pisane propagande spadajo časopisi, knjige, revije, stripi, karikature, letaki, brošure, fotografije, kratka vse, kar lahko prenese papir. V skupino govorjene propagande spadajo med drugim govori, demonstracije, nasilje, radio, televizija, film, govornice, telefonska sporočila in zvočniki. Internet lahko uvrstimo v obe skupini, saj na njem lahko najdemo tako pisano kot govorjeno propagando. Med ostale medije pa spadajo glasba, umetnost, arhitektura, uniforme, simboli, zastave. Med vsemi so najbolj učinkoviti množični mediji, ker nagovorijo največje število ljudi, uspešnost propagande pa je odvisna tudi od spretnosti propagandista pri izbiri za svojo ciljno publiko najprimernejšega načina širjenja svojih sporočil (Qualter 1962, 78–101).

4 TERORISTIČNA PROPAGANDA

Terorizma ne moremo dojemati le kot nasilje, ampak tudi kot propagando (Schmid 2004, 205). Terorizem in propaganda imata veliko skupnega. Oba sta oblika komuniciranja, prepričevanja in oba imata negativen predznak (Martin 1990, 158). Cilj nasilja in propagande je enak. Oba skušata spremeniti vedenje ljudi, vendar za to uporabljata različne metode. Nasilje to doseže s prisilo, propaganda pa s prepričevanjem. Terorizem je skupek obeh, saj uporablja nasilje, da bi prisilil in prepričal (Schmid 2004, 206–207).

4.1 PROPAGANDA PREKO DEJANJ

Teroristične skupine se poslužujejo tako imenovane propagande preko dejanj, kar pomeni, da samo teroristično dejanje nosi sporočilo, ki ga propagandisti oziroma teroristi želijo posredovati. Teroristična dejanja nosijo sporočila o nesposobnosti vlade za varovanje svojih državljanov, o učinkovitosti teroristov in o tem, da mora javnost in vlada teroriste jemati resno, drugače se bodo morali soočiti s posledicami. Propaganda preko dejanj je zelo učinkovita pri sejanju strahu med javnostjo, saj se dotakne temeljnih človekovih nagonov, kot so varnost in samoohranitev (Picard 1993, 46–47).

Ravno zaradi ustrahovanja, ki je glavna značilnost delovanja terorističnih skupin, je učinek celotne propagande in publicitete omejen. Negativni vidiki terorizma ne prinašajo željene podpore splošnim ciljem in pogledom teroristične skupine (Picard 1993, 53). Teroristična propaganda bi bila tako mogoče uspešnejša, če bi opustili sama teroristična dejanja. Pa bi potem sploh še lahko govorili o teroristični propagandi? Ravno nasilje loči teroristično od drugih vrst propagande. In če pogledamo z drugega zornega kota, je ravno ustrahovanje, ki se dotika temeljnih človekovih nagonov, ključ do uspeha, če ne celo zmage, saj lahko tako vladajo naši podzavesti in nas imajo pod nadzorom. Po drugi strani pa je to le eden od ciljev, ki jih teroristi skušajo doseči.

Pozornosti, ne smemo zanikati, so deležni na pretek. Dostikrat so uspešni tudi pri doseganju kratkoročnih ciljev, kot je izpustitev članov iz zapora. Ko pa pridemo do dolgoročnih in univerzalnih ciljev, pa uspešnost začne upadati. IRA in ETA se že desetletja borita za neodvisnost pokrajin. Al Kaida še nima svoje islamske države. Priznanja, kaj šele legitimnosti, pa ne dosežejo. Edini pravi uspeh je torej vzbujanje pozornosti oziroma

publicitete, ki v veliki meri pripomore k temu, da teroristične skupine uspevajo desetletja pridobivati nove in ohranjati stare člane. Članstvo pa je seveda eden od pogojev za ohranjanje teroristične skupine in njenih idej pri življenju. Na tem mestu bi si upala trditi, da bi teroristi morali usmeriti propagando predvsem na svoje člane in potencialne člane, če hočejo biti uspešni tudi pri doseganju ostalih ciljev.

4. 2 POMEN AVTOPROPAGANDE

Kot smo ugotovili, teroristična propaganda dostikrat doseže obraten učinek od pričakovanega. Splošna javnost se teroristov boji, namesto da bi se poistovetila z njihovimi idejami. Vendar pa splošna javnost ni edino občinstvo, na katerega hoče vplivati teroristična propaganda. Zato je ena od nalog teroristične propagande tudi ustvariti krog lojalnih pripadnikov oziroma rekrutacija novih članov.

Pogoji za uspešno propagando so močno vodstvo, dobra organizacija in navdihovanje, kar velja tudi za pridobivanje novih članov. S prepričevanjem, da je nasilje za določen cilj upravičeno, da zato člani niso vezani na zakone in moralne obveznosti obstoječega družbenega reda in da so odgovorni le višji resnici in zakonom višjega namena ali višje avtoritete, kot je na primer Bog, teroristična propaganda navdihuje potencialne ali pa že spreobrnjene člane svoje organizacije (Tugwell 1987, 410).

Teroristi morajo svoja nasilna dejanja racionalizirati in upravičiti ne le za širše občinstvo ampak tudi zase. Če hočejo prepričati druge, morajo najprej prepričati sebe. Pogosto kmalu po kakem terorističnem napadu teroristi sami izdajo izjave za javnost, intervjuje, komunique ali avtobiografije, v katerih razlagajo razloge za dejanja, hkrati pa v njih prepričujejo tudi teroriste same, da je dejanje upravičeno in primerno. Za učinkovito in trajno delovanje teroristične skupine je tako pomembna propaganda, še bolj pa mogoče avtopropaganda. Avtopropaganda v komuniquejih povečuje teroriste, njihova dejanja in cilje ter jih motivira za nadaljnje delovanje (Cordes 2001, 150–154). Lahko bi rekli, da je avtopropaganda ključnega pomena za samoohranitev teroristične skupine, saj pomaga pri izgradnji identitete terorista in teroristične skupine kot celote ter moralno opravičuje njen obstoj. Kot pravi Post (1998, 36), teroristična skupina, ki ne izvaja terorističnih dejanj, namreč preneha obstajati. Obstoj pa je navsezadnje glavni cilj vsake teroristične skupine.

V zadnjem času je mogoče najpogostejše teološko opravičevanje nasilja oziroma tako imenovani fenomen svetega terorja, ki se najbolj izrazito kaže v islamu (Rapoport 1998, 103). Poleg motivov kot je maščevanje in obup, na odločitev za mučeništvo močno vplivajo tudi obljube voditeljev verskih terorističnih skupin o večnem življenju in raju za tiste, ki bodo za cilje dali svoje življenje. Tiste, ki se razstrelijo v imenu Boga in za 'dober' namen teroristične skupine, proslavljajo kot junake in mučenike, ki so vzor prihodnjim prostovoljcem. Vzpostavitev kulta mučeništva je tako velikega pomena za upravičevanje terorističnega nasilja znotraj teroristične skupine (Dolnik 2006, 157–160).

4. 3 IZRABLJANJE MNOŽIČNIH MEDIJEV

Teroristična dejanja posredujejo sporočilo in sprožajo zaželene odzive. Terorizem je tako komunikacijski proces, v katerem so teroristi pošiljatelji sporočila v simbolični obliki nasilja, prejemniki, to so neposredne žrtve, priče napadov, javnost na splošno, različni mediji, vlada ali država pa to sporočilo dekodirajo in ga interpretirajo (Tuman 2003, 17–22). Ne glede na to, ali hočejo teroristi povzročiti kaos, pritegniti pozornost ali pa prisiliti vlado v kako dejanje, je pravi cilj posredovanega sporočila prepričevanje. Terorizem je oblika prepričevanja in je kot tak povezan z retoriko, kar pomeni, da uporablja simbole za vplivanje in prepričevanje ljudi (Tuman 2003, 23–24). Samo teroristično dejanje za doseg ciljev ni dovolj. Brez pomoči množičnih medijev bi bila vsa retorika zaman, saj bi dosegla le neposredne žrtve napadov. Mediji tako sporočila ponesejo med globalno občinstvo (Tuman 2003, 115).

Med množične medije spadajo tako razvedrilni mediji, kot so romani, filmi, televizijske nadaljevanke in resničnostni šovi, kot tudi novičarski mediji, kot so časopisi, revije, internetne strani ter radijske in televizijske novice. Čeprav se ti med seboj precej razlikujejo in imajo vsak svoj namen ter način posredovanja sporočil, prav vsi lahko vplivajo na to, kako javnost dojema terorizem, prav tako lahko terorizem z vsemi vzpostavi nek odnos. Odnos med mediji in terorizmom je neke vrste simbioza. Drug od drugega črpata koristi in vire. Terorizem dobi pozornost javnosti, mediji pa večjo gledanost. Koristoljubje je obojestransko (Tuman 2003, 116–120).

»Publiciteta je organizirana oblika prepričevanja, ki skuša vplivati na mnenje z usmerjanjem pozornosti na namene, osebe ali institucije« (Picard 1993, 47). Njena glavna naloga je, da privlači medijsko pozornost in da dvigne javno zavest. Pri tem imajo teroristi prednost, saj

nasilna narava njihovih dejanj sama po sebi prinese pozornost, ne prinese pa nujno tudi želenega odobravanja in podpore (Picard 1993, 46–47).

Pridobivanje medijske pozornosti je dobro načrtovana dejavnost s točno določenimi metodami in tehnikami za doseganje ciljev. Med njimi so na primer sporočila javnosti, izjave, članki, tiskovne konference, intervjuji in slikovni material. Le nekatere od terorističnih skupin popolnoma izrabijo dane možnosti za doseg publicitete in le nekaj od tega je načrtovanega. Večina publicitete je nenačrtovane in nepredvidene. Izvajanje publicitete je odvisna tudi od velikosti in danosti teroristične skupine. Velike skupine se poslužujejo bolj sofisticiranih in več različnih tehnik, manjše skupine pa imajo manj stika z mediji. Nekatere skupine imajo celo svoje agencije za stike z javnostjo (Picard 1993, 48–49). Teroristične skupine vodijo tudi svoje televizijske kanale, časopise, revije, radijske kanale in internetne strani. Danes so vse aktivne teroristične skupine v vsaj eni obliki prisotne tudi na internetu (Weimann 2008, 74).

Manipulacijo množičnih medijev oziroma publiciteto, ki je ena od tehnik za doseg terorističnih ciljev, Gerrits (1992, 42) označi tudi kot pogoj za doseg ciljev, ki se ga lahko doseže na različne načine. Navede sedem poti, kako teroristi pridejo do zelene publicitete, in sicer:

1. Zakrivitev nasilnih dejanj zaradi njihove poročevalske vrednosti. Teroristi morajo izvajati taka dejanja, ki bodo zanimiva za medije, kar pomeni, da morajo povišati stopnjo nasilja in s tem število žrtev, uporabiti simbolizem kraja in časa napada ter poskrbeti za spektakularnost dejanj.
2. Podpora rekrutiranju in propagandi. Brošure, posterji, srečanja, govori, radijski prenosi, vse to pripomore k večji medijski pozornosti (Khaled v Gerrits 1992, 49).
3. Izbira optimalnega časa in kraja za izvedbo akcije. Teroristi bodo za napad izbrali večja mesta, kjer so mediji skoncentrirani, izbrali bodo prostor, kjer so mediji že zbrani zaradi kakega drugega množičnega dogodka ali pa kraj, ki bo pritegnil tudi tuje medije. Napadli bodo v času največje gledanosti, na primer v času poročil, odzvali se bodo na določen dogodek ali izjavo ali pa napadli v določenem času, da bi odtegnili pozornost od dogodkov, ki niso v prid njihovem delovanju.

4. Taktična uporaba podanih izjav. Izjave oziroma komunique teroristi izdajo v javnost, da bi svoja dejanja razložili in jim dali pomen. Z njimi ljudi seznanijo o svojih idejah in upravičijo napad. Služi lahko tudi kot opozorilo.
5. Ohranjanje stikov z novinarji in privolitev v intervjuvanje. Z intervjuji se teroristi približajo publiki. Da pa jih novinarji sploh hočejo objaviti, morajo teroristi z njimi ohranjati dobre odnose. Delo si olajšajo, če preprosto skličejo tiskovno konferenco.
6. Prevzem odgovornosti za teroristična dejanja. To je verjetno najbolj neposredna pot do pozornosti.
7. Izkoriščanje močnih simbolov. Simboli posredujejo sporočilo. Simbolna je lahko izbira tarče, kraja ali časa napada, izbira imena teroristične skupine, lahko pa dejanje samo nosi simboličen pomen.

Naštete taktike, ki jih teroristi uporabljajo, da bi prišli do publicitete, se med sabo prepletajo in služijo druga drugi, kar teroristom daje še dodatno moč. Mediji jim pri tem zelo pomagajo, vendar teroristična propaganda ni odvisna samo od njih. Za širjenje svojih pogledov in idej zelo veliko uporabljajo tudi shode, brošure in svoje časopise (Gerrits 1992, 45–59), kar smo v prejšnjem poglavju opisali kot propagando.

4. 4 MODEL PROPAGANDE

Če hočemo temeljito analizirati, kako teroristi izrabljajo propagando za doseganje svojih ciljev, se moramo osredotočiti ne samo na vidik publicitete, ampak tudi na ostale vidike propagande. Jowett in O'Donnell (2006, 270) sta oblikovala desetstopenjski načrt analize, ki vključuje glavne elemente propagande, ki ga bom v naslednjem poglavju uporabila na primerih štirih terorističnih skupin. Model vsebuje naslednje elemente:

1. Ideologija in namen propagandne kampanje. Analiziramo prepričanja, vrednote, odnose, vedenje ter način dojemanja in razmišljanja. S tem bomo dobili vpogled v propagandistovo dojetje, kakšen je svet in kakšen bi svet moral biti. Zanimale nas bodo verbalne in vizualne predstavitve ideologije, ki lahko odsevajo prizadevanja v preteklih situacijah, sedanji odnos do sistema vrednot in prihodnje cilje. Namen propagande pa je na primer vplivanje na ljudi, da sprejmejo prepričanje propagandista

ali da prevzamejo določeno vedenje, na primer, da prispevajo denar, se pridružijo skupini ali demonstraciji. Namen propagande je tudi ohranjanje legitimnosti organizacije.

2. Kontekst, v katerem se pojavi propaganda. Uspeh propagande je odvisen tudi od splošnega razpoloženja okolja, v katerem se izvaja. Analizirati je potrebno dogodke in interpretacije dogodkov v danem kontekstu, prav tako pa moramo poznati zgodovino dogodkov, vrednot, prepričanj, mitov.
3. Identifikacija propagandista. Vir propagande je ponavadi kaka institucija ali organizacija, ki so včasih odkrite, včasih pa je njihova identiteta zakrita.
4. Struktura propagandne organizacije. Propaganda je uspešnejša, če za njo stoji močna in centralizirana organizacijska struktura z močno avtoriteto. Ugotavljamo lahko, kdo je voditelj, kakšen je njegov stil vodenja, kako artikulirajo cilje in sredstva, s katerimi jih bodo dosegli, ali imajo v lasti svoje medije, kakšna je sestava članstva, kakšni so pogoji za pridobitev članstva, ali imajo posebne strategije za pridobivanje novih članov, ali ima organizacija svoja pravila in sankcije, kako člani in vodstvo komunicirajo med sabo, kako organizacija komunicira z javnostjo in podobno.
5. Ciljno občinstvo. Propaganda je namenjena občinstvu, ki je skrbno izbrano in ki se bo najverjetneje odzvalo najbolj v skladu z željami propagandista.
6. Tehnike izrabljanja medijev. Najprej se določi, katere medije uporablja propagandist. Sem spadajo tisk, radio, televizija, film, internet, e-mail, telefon, fax, pošta, posterji, broške, srečanja, jumbo plakati, govori, zastave, spomeniki, knjige, poezija in drugi dostopni mediji. Potem pa še, kako jih uporablja. Pozorni moramo biti na to, kakšne podobe so predstavljene preko teh medijev, kako se uporablja jezik in na kakšen način je sporočilo predstavljeno.
7. Posebne tehnike za maksimiziranje učinkov. Da bi bila propaganda uspešna, mora propagandist poznati želje, potrebe in nagnjenja svojega ciljnega občinstva in oblikovati sporočila tako, da so v skladu z njimi. Pomembno je tudi, da občinstvo sprejme vir propagande kot kredibilnega. Lahko pa se propagando izvaja preko

nekoga, ki to kredibilnost v skupnosti že ima. Ena od taktik je tudi osebni stik z občinstvom in prijetna srečanja v knjižnici ali na različnih kulturnih dogodkih. Zelo uspešna tehnika je ustvarjanje črednega nagona, saj je učinek v množici bolj homogen. Lahko pa se uporabi celo grožnje ali nasilje, kar poznamo pod pojmom propaganda preko dejanja. Tudi način govora in izbira besed je lahko propagandna tehnika, učinkovita pa je tudi glasba in čustveno nabito poročanje.

8. Odziv občinstva na različne tehnike. Najbolj nas zanima vedenje ciljnega občinstva, in sicer ali gredo na volitve, ali se pridružijo organizaciji, ali prispevajo denar in podobno.
9. Protipropaganda, če je prisotna. Protipropaganda je prisotna v demokratičnih družbah, kjer je uveljavljena svoboda izražanja in konkurenca med mediji. Lahko pa je tudi podtalna, in sicer tam, kjer obstaja monopol nad mediji.
10. Učinki in ocena. Najpomembnejši učinek propagande je dosežen namen in cilji. Uspešnost se lahko meri po številu novih članov, po sprejetju propagandnega jezika ali po številu sprejetih zakonov v korist propagandista (Jowett in O'Donnell 2006, 6. pogl.).

Teroristična propaganda je več kot iskanje medijske pozornosti oziroma publiciteta. Publiciteta je le eden od vidikov celovite propagande. Če poskusimo definirati teroristično propagando, jo lahko opredelimo kot skupek terorizma in propagande. Teroristična propaganda je tako oblika komuniciranja, s katero teroristične skupine zavestno, načrtovano in organizirano oblikujejo sporočila, ki jih posredujejo zaradi njihovih propagandističnih in psiholoških učinkov na raznoliko občinstvo in z njimi oblikujejo in nadzorujejo mnenja in stališča ciljnega občinstva oziroma vplivajo na spremembo njihovih stališč. Teroristi izvajajo propagando, kamor med drugim spada tudi nasilje, ter skušajo vplivati na mnenja in stališča ciljnega občinstva z namenom, da bi dosegli svoje kratkoročne, dolgoročne in univerzalne cilje.

5 ŠTUDIJA PRIMEROV

V tem poglavju bom po zgornjem modelu analizirala propagando štirih terorističnih skupin, ki se razlikujejo glede na njihov motiv delovanja, pri izbiri pa sem upoštevala tudi to, da je njihovo delovanje v sedanjem družbenem in političnem kontekstu čimbolj aktualno. To so: IRA oziroma njene frakcije, kot na primer RIRA (Prava IRA) in CIRA (Nadaljevanje IRE), katere motiv je odcepitev; Al Kaida, ki je versko motivirana in hkrati uživa podporo nekaterih držav; ELF (Fronta za Osvoboditev Zemlje), ki je ekstremna okoljevarstvena organizacija; ter FARC (Kolumbijske revolucionarne oborožene sile), ki je skrajna levičarska gverilska organizacija in je povezana z ilegalnim preprodajanjem droge oziroma s tako imenovanim narkoterorizmom. Zanimalo nas bo, kako teroristi uporabljajo propagando za svoje namene, kakšne tehnike uporabljajo, kako se te razlikujejo med skupinami, koliko teroristična propaganda pripomore pri učinkovitem delovanju teroristične skupine in v kolikšni meri je teroristična propaganda zares učinkovita. Zaradi boljše preglednosti in lažje predstave bom pri analizi združila prvo, drugo in tretjo točko, četrto in peto, šesto in sedmo ter osmo in deveto točko zgoraj opisanega modela. Deseto točko, oceno in učinek propagande, bom v posebnem poglavju poskušala analizirati s primerjavo vseh štirih terorističnih skupin.

5. 1 IRSKA REPUBLIKANSKA ARMADA IRA

5. 1. 1 Ideologija in namen propagandne kampanje, kontekst, v katerem se pojavi propaganda, ter identifikacija propagandista

Zasnove irskega republikanizma in IRE segajo v zgodnje dvajseto stoletje, ko so se leta 1913 oblikovali 'irski prostovoljci', ki naj bi pomagali pri uveljavljanju irske avtonomije. Leta 1916 so izvedli velikonočno vstajo, da bi porazili britansko vlado, ki pa se je končala z usmrtnitvijo mnogih irskih prostovoljcev. Dogodki so spodbudili nastanek politične stranke Sinn Fein, ki je leta 1918 zmagala na volitvah, leta 1919 pa so ustanovili irski parlament, ki ga britanska vlada ni priznala. Irski prostovoljci so postali znani pod imenom Irska republikanska armada, ki si je prizadevala za irsko republiko. To so leta 1921 dobili z anglo-irsko pogodbo, ki je ustanovila svobodno irsko državo na jugu, sever pa je ostal pod Veliko Britanijo. Tako IRA kot Sinn Fein se s tem niso strinjali in nadaljevali boj za združeno Irsko in umik Britancev z otoka (Clarke in Lee 2008, 379–380).

Do 60-ih let dvajsetega stoletja je IRA skoraj propadla, leta 1969 pa je po razkolu znotraj skupine nastala PIRA (Provisional IRA) (Sanchez-Cuenca 2007, 292), ki je bila aktivna vse do sklenitve premirja leta 1994 in dokončne razorožitve leta 2005. Sčasoma je IRA uvidela, da z oboroženo silo ne bo premagala Britancev, zato so se v začetku 90-ih začeli nagibati k bolj politično usmerjeni strategiji. Glavna akterja sta bila politično krilo IRE Sinn Fein in njegov predsednik Gerry Adams, ki je dobil podporo ZDA in Velike Britanije in pomagal doseči premirje 31. avgusta 1994, ki je trajalo sedemnajst mesecev. Drugo premirje 20. julija 1997 je prineslo tudi začetek dokončne razorožitve s podpisom sporazuma iz Belfasta 10. aprila 1998 (Sanchez-Cuenca 2007, 297). Leta 1997 sta irska in britanska vlada ustanovili Neodvisno mednarodno komisijo za razoroževanje, ki je nadzorovala razoroževanje paramilitarnih skupin na obeh straneh severnoirskega konflikta. Komisija je 26. septembra 2005 razglasila, da se je IRA oziroma PIRA uspešno razorožila (Creegan 2005, 44). Kljub temu pa IRA zaradi frakcij, kot sta RIRA in CIRA, ki sta se po premirju odcepili od PIRE zaradi nestrinjanja s tedanjim mirovnim procesom, še vedno predstavlja teroristično grožnjo.

Načelo, po katerem je delovala IRA, je bila svobodna združena irska država, služila pa je tudi varovanju katoliških sosesk na Severnem Irskem pred represivno britansko vlado in protestantskimi unionisti (Clarke in Lee 2008, 390). IRA je svojo kampanjo izvajala v kontekstu etničnega in hkrati verskega konflikta. Kot etnična in verska manjšina so irski katoliki na Severnem Irskem podvrženi politični, ekonomski in družbeni diskriminaciji. IRA se je borila tako proti britanski vladi in hkrati proti protestantskim paramilitarnim skupinam (Sanchez-Cuenca 2007, 292–293).

Irski republikanizem je bil posvečen ideji združene Irske, ki bi temeljila na socialističnih načelih, vendar pa se je ideologija v različnih obdobjih postopoma spreminjala. Sprememba gibanja IRE in stranke Sinn Fein je bila še posebej dramatična v obdobju premirja. Sprejeli so dejstvo, da združene Irske ne bodo mogli doseči s silo. Sprememba se je pripravljala že od začetka 80-ih, ko so opustili do tedaj temeljno načelo zavračanja vpletenosti v kakršno koli obliko britanske in severnoirske administracije. Sinn Fein je namreč sprejela mesto v parlamentu Republike Irske. Do takrat je v gibanju veljalo prepričanje, da lahko svoje cilje dosežejo le s silo. Irski nacionalizem temelji na mitu o izvoru irskega naroda, na njegovem jeziku in kulturi, ki seže v enajsto stoletje in upravičuje upor proti britanskemu vladanju na irskem. Dogodki sredi 90-ih pa so za mnoge republikance pomenili izdajo teh republikanskih idealov v zameno za interese politične stranke. Sinn Fein je od premirja 1994 spremenila

dotedanji republikanski diskurz in ga prilagodila potrebam volilne politike (Smyth 2005, 135–138).

Da bi bolje razumeli ideologijo, ki jo propagira skupina, moramo pogledati, kako skupina sama predstavlja sebe, svet, svoja prepričanja, vrednote ter s kakšnimi argumenti upravičuje nasilje. Te poglede nam lahko najbolj približajo publikacije same teroristične skupine. IRA je sredi 70-ih izdala teroristični priročnik imenovan *Green Book* za vse nove rekrute.

V njem IRA razlaga, da je vojaški in politični boj republikanskega gibanja moralno upravičen in da je moralno upravičena celo vojna, saj naj bi bila IRA neposreden predstavnik irskega parlamenta iz leta 1918, zato ima pravico, da se upre tuji nadvladi, t.j. britanski vojski. Priročnik zelo natančno navaja politične cilje, ki naj bi jih dosegli z vojaško akcijo. Nasilje pa upravičujejo s 1500-letno zgodovino irskega naroda in jezika ter 800-letno zgodovino zatiranja, ekonomskega izkoriščanja in družbene ter kulturne britanske prevlade. Zagovarjajo nepopustljiv upor in neizprosno sovražnost proti imperializmu in nepravičnemu sistemu, nezaposlenosti, revščini, izkoriščanju delavcev in naravnih virov, uničevanju jezika, kulture in navad. Obljubljajo pa demokratični socialistični vladni sistem, v katerem bo imel vsak priložnost sodelovati pri odločitvah, ki so pomembne za njegovo življenje. Za dosego tega dolgoročnega cilja morajo biti uspešni tudi pri kratkoročnih akcijah, ki morajo biti zato zelo previdno in premišljeno izpeljane. Da bi dosegli svoje dolgoročne cilje, je nujno izobraževanje javnosti in sebe, in sicer na raznih shodih, demonstracijah, s stenskim slogani, tiskovnimi izjavami, z republikanskim časopisom in publikacijami ter z medsebojno komunikacijo. Prav tako morajo paziti, da s svojimi dejanji po nepotrebem ne vzbudijo neodobranja javnosti, sovražnike pa predstaviti v najslabši možni luči. Priznavajo, da njihova naloga ni le pobiti čim več sovražnikov, ampak tudi ustvariti širok krog aktivne in pasivne podpore. To naj bi dosegli preko svojih akcij, izobraževalnega programa, politik, politične stranke Sinn Fein, odbora Rdečega križa in drugih lokalnih dejavnosti. Samo vojaške enote prostovoljcev ne bi bile dovolj za dosego končnega cilja, saj za učinkovitost za sabo rabijo močno strukturo, rekrute in splošno podporo (Green Book v Coogan 1995, 544–558).

Po spremembi politike znotraj IRE in po prvem premirju je med člani začel krožiti tako imenovani 'TUAS' dokument, v katerem je bilo premirje članom IRE in stranke Sinn Fein razloženo kot taktična poteza. Njihov cilj je bila še vedno demokratična socialistična

republika sestavljena iz vseh 32 okrožij, le da ga bodo dosegli na drugačen način, kot so verjeli do takrat. Priznali so, da republikanci sami nimajo dovolj moči, zato se morajo povezati z drugimi sorodnimi nacionalističnimi strankami, irsko vlado, irsko-ameriško navezo in s strankami Evropske Unije. Skupaj naj bi s političnimi sredstvi Britance prisilili, da zapustijo otok (The 'TUAS' Document, 1994).

Gerry Adams, ki je bil tudi eden od voditeljev IRE, je od leta 1983 predsednik Sinn Fein. Adams je bil vseskozi velik zagovornik združene Irske, cilj pa je bil pripravljen doseči tudi s silo. V začetku 90-ih pa je ravno on največ pripomogel k uresničitvi premirja. V svojem govoru novembra 1994 je naznanil spremembe in poudaril, da je na njih odgovornost, da bodo te spremembe miroljubne in demokratične. Poudaril je, da je ključ do rešitve konflikta dialog vseh vpletenih strani in nove demokratične strukture, saj je očitno, da pretekle politike niso bile uspešne (Adams 1994b). V svojem nagovoru članom IRE je Adams pohvalil njihovo zvestobo in prizadevanja v boju proti britanskim silam v času, preden je nastopilo obdobje premirja. Še bolj pa je poudaril, kako pomembno je, da so po razglasu premirja spoštovali in podpirali mirovni proces, ki ga je vzpodbudilo vodstvo stranke Sinn Fein. Priznal je, da je v preteklosti tudi sam podpiral oborožen upor, ker ni bilo druge izbire. Zdaj pa ima Sinn Fein možnosti, da s političnimi sredstvi doseže želene republikanske cilje. Prostovoljce je pozval, da pogumno stopijo na pot proti neodvisnosti in enotnosti in skupaj z njim gradijo mirovni proces (Adams 2005). Ko je 9. marca letos RIRA izvedla napad na Severnem Irskem in ubila dva britanska vojaka, je Adams odločno obsodil dejanje kot napad na mirovni proces. Njegovo prepričanje v miroljubna in demokratična sredstva v boju proti britanski nadvladi se ni spremenilo (Adams 2009b).

Zaradi prizadevanja za vzpostavitev trajnega miru pa se je leta 1997 od IRE odcepila frakcija RIRA. Njeni ustanovitelji so nasprotovali premirju in vključevanju republikanskega gibanja v mirovni proces. Kljub veliki podpori javnosti za sklenitev dogovora iz Belfasta, je bila RIRA odločena nadaljevati oborožen upor, da bi pregnali Britance z otoka in združili Irsko. Pojavila se je tudi sorodna politična skupina, imenovana 32CSC (Odbor za suverenost 32 okrožij), ki naj bi bila politično krilo RIRE, vendar sama to zanika. Cilj RIRE je z nasiljem prepričati Britance, da se umaknejo s Severne Irske, zelo pa bi bila zadovoljna, če bi se z otoka preselili tudi protestanti, ki jim cilj združene Irske ni po volji. Hkrati si prizadeva tudi osramotiti Sinn Fein in njene voditelje, saj je nasilje, ki ga izvajajo, dokaz, da mirovni proces ni uspel. Z napadi, tako na katolike kot na protestante, želijo izzvati bes in ponovno nasilje IRE in tako

spodkopati mirovni proces. RIRA temelji na ekstremni fundamentalistični republikanski ideologiji iz časa Deklaracije o neodvisnosti 1919. Z njo upravičujejo nasilje in ignorirajo sedanje želje večine Ircev, tako na severu kot na jugu Irske in zato nima javne podpore (Boyne, 1998).

5. 1. 2 Struktura propagandne organizacije ter ciljno občinstvo

IRA oziroma PIRA se je v svoji dolgoletni zgodovini delovanja organizacijsko spreminjala in razvijala. Da bi bila sposobna organizirati osebe in vire, zbirati informacije, oblikovati strategije in izbirati prave tehnike in postopke za doseg svojega dolgoročnega cilja, je PIRA delovala preko večstopenjske strukture upravljanja. Najvišja raven sprejemanja odločitev je bil Splošni vojaški zbor, sestavljen iz delegatov iz ostalih struktur organizacije (Horgan in Taylor v Jackson 2005, 95–96). Izvolil je 12-člansko Vojaško izvršilno oblast, ta pa 7-članski Vojaški svet. Ta je bil zadolžen za oblikovanje strateške in taktične usmeritve organizacije. Med seboj so v Vojaškem svetu izvolili predsednika, tajnika in vrhovnega poveljnika štaba. Slednji je bil prva avtoriteta znotraj PIRE. Odločitve Vojaškega sveta in vrhovnega poveljnika je izvajal Generalni štab v Dublinu, ki je bil razdeljen v deset oddelkov, in sicer glavni oficir, operacije, finance, inženirstvo, izobrazba, varnost, zunanje operacije/oddelek za Anglijo, urjenje, obveščevanje in publiciteta (Jackson 2005, 96). Oddelek za publiciteto je bil odgovoren za komentarje in odzive po izvedenih operacijah iz za pomoč pri legitimiziranju akcij. Operacijska struktura je bila razdeljena še na Južno poveljstvo in Severno poveljstvo, sestavljeno iz celic, v katerih so bili po štirje prostovoljci, izvajale pa so ukaze Vojaškega sveta in Generalnega štaba (Clark in Lee 2008, 382–384).

IRA ima za sabo močno organizacijo pa tudi močno in vplivno vodstvo. Med drugimi sta IRO vodila Gerry Adams in Martin McGuinness, ki sta še danes zelo politično dejavna v stranki Sinn Fein. Adams je bil tudi najbolj zaslužen, da se je republikansko gibanje odvrnilo od nasilja. Bil je iniciator mirovnega procesa.

IRA in njeni najbolj izkušeni člani so urili novince prostovoljce in nanje prenašali svoje znanje. Za lažje urjenje so imeli pripravljene različne priročnike, med katerimi je bil najbolj znan *Green Book*. V njem so zapisane tudi dolžnosti in odgovornosti prostovoljcev (Jackson 2005, 119–122). Njihova glavna naloga je, da jih javnost in sovražnik ne prepozna kot člane

ter da se ne izpostavljajo na javnih mestih. Od njih zahteva popolno zvestobo in izpolnjevanje ukazov svojih nadrejenih. Član pa postane prostovoljno (Green Book v Coogan 1995, 546).

Propaganda IRE je namenjena raznolikemu občinstvu. Njihova nasilna dejanja so načeloma selektivna, namenjena britanskim vojakom, policistom in drugim javnim osebam, ki predstavljajo britansko vlado kot celoto, proti kateri se borijo. Pri teh akcijah pa se večkrat zgodi, da umrejo nedolžni civilisti, kar za gibanje lahko pomeni izgubo podpore širše javnosti, tudi občinstva, na katerega želijo vplivati. Pomena podpore se IRA tudi sama dobro zaveda, zato si stalno prizadeva ustvariti pozitiven vtis ali pa negativnega popraviti (Silke 2000, 77–81). Javna podpora za IRO pomeni dolgoročno preživetje in večja učinkovitost, saj od nje dobi tako finančno, logistično in aktivno podporo pa tudi moralno in politično podporo, ki je nujna za legitimizacijo gibanja (Sarma 2007, 1075). Zelo pomembno občinstvo za IRO pa so seveda tudi mediji, od katerih hočejo preko svojih dejanj pritegniti čim več pozornosti.

5. 1. 3 Tehnike izrabljanja medijev ter posebne tehnike za maksimiziranje učinkov

IRA za širjenje propagande uporablja raznolika sredstva in tehnike. Uporablja tako pisano kot govorno propagando pa tudi ostale medije. Seveda so najpomembnejši množični mediji, in sicer tisk, radio, televizija in internet. Propagando uporablja tudi kot eno izmed tehnik za pridobivanje pozornosti množičnih medijev, kot bomo ugotovili v nadaljevanju tega poglavja.

Republikansko gibanje je imelo svoje časopisje že od leta 1790 dalje, ko je izšel prvi med njimi *United Irishmen's Northern Star*. Sledili so mu *Young Irelanders' Nation* (1840), *The Irish People* (1863), in mnogi drugi v dvajsetem stoletju. Leta 1970 je začel izhajati tednik *An Phoblacht*, katerega zgodovina sega v leto 1906 in katerega namen je bil ustanovitev neodvisne irske republike. Propagiral je separatistično politiko in veliko prispeval k gibanju politične stranke Sinn Fein. Do leta 1921 je izhajalo še več republikanskih časopisov kot so *Irish Freedom* (1910), *Irish Volunteer* (1913), ilegalni časopis *Nationality* 1917, *An tOglach* (1918), *Irish Bulletin* (1919). Po anglo-irski pogodbi 1921 je bil edini dnevnik, ki je še zagovarjal republikanske ideale in nasprotoval pogodbi, *Poblacht na hEireann*. Do konca državljanske vojne so na Škotskem izdajali časopis *Eire*, ki se je leta 1924 združil s časopisom *The Irish Nation*, nastal pa je novi tednik *Sinn Fein*. Ta je kmalu prenehal objavljati, zamenjal pa ga je *An Phoblacht*. Ta je bil uradni časopis IRE, ki je v kratkem času dosegel zelo veliko branost. IRO in njene podpornike je ta časopis organiziral, učil in

oblikoval njihovo politiko. V 30-ih in vse do konca 40-ih se je časopis soočal z vzponi in padci ter s krizami in razhajanjem znotraj republikanskega gibanja. Leta 1948 pa je začel izhajati *United Irishman*, ki je nakazoval ponovno vrnitev Sinn Fein. Z zgodovinskimi članki je novi generaciji pripovedoval o žalitvah in trpljenju irskih patriotov in tako igral pomembno vlogo pri ustvarjanju simpatij in podpore do republikanskega gibanja vse do začetka 60-ih, ko se je začel razkol znotraj IRE. Kmalu po tem, ko se je IRA razdelila, je izšel tudi novi *An Phoblacht*, ki je posredoval analize o novih politikah reorganiziranega republikanskega gibanja, članke o zgodovinskih temah in poročila delovanja organizacije. *An Phoblacht* je bil razširjen predvsem v južnih 26 okrožjih, medtem ko je v 6 severnih okrožjih prevladoval *Republican News*, ki so ga prav tako zaznamovale aretacije piscev in urednikov. Leta 1978 sta se oba časopisa združila v *An Phoblacht/Republican News*. Ta je poročal o nevdržnih pogojih v zaporih, o mučenju zapornikov, o gladovni stavki zapornikov v začetku osemdesetih in o mnogih drugih političnih, socialnih in ekonomskih zadevah v vseh 32 okrožjih. Leta 2003 je *An Phoblacht* postal prvi irski časopis na internetu, še danes pa je najbolj prodajani irski časopis (*An Phoblacht*).

Danes imata oba časopisa svojo internetno stran, *anphoblacht.com* in *republican-news.org*, kjer lahko preberemo zadnje novice, članke o zgodovini gibanja, izjave voditeljev politične stranke Sinn Fein in njene politike, najdemo pa lahko tudi povezave do spletne strani Sinn Fein, do donacij za časopis in do spletne trgovine, kjer prodajajo majice, razglednice, knjige, podloge za miške, zgodovinske izdaje časopisa in CD-je z republikansko vsebino.

Sinn Fein, IRA in njene sedanje frakcije se pojavljajo tudi v ostalih časopisih po svetu. V britanskem *Guardianu*, *Daily Telegraphu* in *Timesu* na primer, najdemo celo vrsto člankov o zgodovini IRE, mirovnem procesu in Sinn Fein. Slednja sta predstavljena pozitivno, medtem ko RIRA in njeni napadi v člankih nimajo nobene podpore. Podobno je tudi v irskih in severnoirskih časopisih, celo *An Phoblacht* in *Republican News* obojata dejanja RIRE. Objavljene so izjave voditeljev Sinn Fein, ki obojajo teroristična dejanja in jih označujejo kot izdajstvo in spodkopavanje mirovnega procesa. Objavljene pa so tudi izjave vodstva RIRE, ki z enako vznesenostjo kot izdajstvo in sramoto označujejo prizadevanja Sinn Fein in IRE za mirovni proces.

Od ostale pisane oziroma tiskane propagande so najbolj pomembne knjige, brošure, letaki, plakati in seveda memoari oziroma avtobiografije, izjave oziroma komuniqueji ter priročniki za

rekrute. Med najbolj znanimi pisci IRE je njihov voditelj, sedaj pa predsednik stranke Sinn Fein Gerry Adams. Med drugim je napisal *Falls Memories: A Belfast Life* (1982), *The Politics of Irish Freedom* (1986), *A Pathway to Peace* (1988), *Cage Eleven* (1990), *Free Ireland: Towards a Lasting Peace* (1995), *Before the Dawn: An Autobiography* (1996), *Hope and History: Making Peace in Ireland* (2003), *An Irish Journal* (2001), *A Father Shore: Ireland's Long Road to Peace* (2005), *An Irish Eye* (2007) (Brandon Books). V *The Politics of Irish Freedom* je Adams napisal, da je nasilje IRE posledica podjarmljenja Irske s strani Britancev in da je nasilje sicer strašna, ampak nujno potrebna oblika upora, saj nimajo nobene alternative (Adams v Gerrits 1992, 44). V začetku 90-ih se je njegovo razmišljanje spremenilo, kar dokazujejo njegova pisanja v ameriškem časopisu *Irish Voice*, ki jih je leta 2001 zbral v prej omenjeno delo *An Irish Journal*. V enem od člankov, ki je izšel kmalu po razglasitvi premirja IRE, Adams pravi, da je premirje rezultat dolgega procesa trajnemu miru naproti in da se mora ta proces nadaljevati in razširiti po vseh irskih ulicah (Adams 1994a). Njegovo mnenje se še danes ni spremenilo. Še vedno zagovarja združitev Irske, kar namerava doseči s pomočjo Sinn Fein na miren in demokratičen način (Adams, 2009a).

PIRA je za propagando uporabljala tudi letake, posterje, grafite in posebno vrsto vizualne propagande v obliki freske na pročelju hiš, kjer so bile pogosto narisane zastave, podobe iz irske zgodovine ali pa romantizirane podobe aktivistov (Cull in drugi 2003, 190). Adams je poudaril tudi pomen posebnega oddelka politične stranke Sinn Fein imenovanega Republican Publications, ki je proizvajal in prodajal izobraževalne pamflete, knjige, zbirke poezij, politične dokumente, posterje in koledarje (Adams v Gerrits 1992, 49). Že prej pa smo omenili za IRO eno najpomembnejših publikacij *Green Book*, ki pomaga rekrutom pri boju za politične cilje.

IRA oziroma PIRA je za širjenje propagande uporabljala tudi radio in televizijo, preko katerih so njihova dejanja, intervjuji in izjave postali dostopni širši javnosti. Sedemdeseta in osemdeseta so bila zaznamovana z gladovnimi stavkami članov, ki so pristali v zaporih. Irska televizija *Telefís Eireann* je novembra 1972 objavila intervju z vodilnim članom PIRE Seanom MacStiofainom, zaradi česar je britanska vlada odpustila vodstvo televizije in aretirala MacStiofaina. Ta je v zaporu začel gladovno stavko, v Dublinu pa so njegovi podporniki organizirali velike shode z namenom, da bi ga izpustili (Coogan 1995, 413–414). Leta 1981 so se protestne gladovne stavke stopnjevale in terjale življenje desetih zapornikov. Med njimi je bil tudi ikona Bobby Sands, ki je bil med stavko izvoljen v britanski parlament.

Gladovne stavke so utrdile podporo stranki Sinn Fein v katoliški pa tudi v mednarodni skupnosti (Cull in drugi 2003, 190). Republikansko gibanje, tako Sinn Fein kot frakcija RIRA, tudi danes izrabljata radio in televizijo za širjenje načel in vrednot. Medtem ko ju Sinn Fein izrablja za objavljanje svojih miroljubnih prizadevanj za združitev Irske, RIRA radio in televizijo izrablja za propagando preko svojih nasilnih dejanj, za predvajanje sovražnih in opozorilnih govorov in izjav.

Internet je danes najbolj priljubljen medij za razširjanje propagande tudi za teroriste. Na njem najdemo tako časopisne članke kot radijske in televizijske programe in posnetke. Najdemo pa tudi celo vrsto podatkov, slik in posnetkov, ki se tičejo republikanskega gibanja, Sinn Fein, IRE in RIRE. Če samo v Googlov brskalnik vtipkamo iskalno geslo Irish Republican Army, se nam pokaže okrog 1.280.000 povezav.

Weimann (v Conway 2006, 283) pravi, da teroristi internet uporabljajo na osem načinov, in sicer za psihološko vojskovanje, publiciteto in propagando, za spodbijanje podatkov, zbiranje sredstev, rekrutacijo in mobilizacijo, mreženje, izmenjavo informacij in načrtovanje ter koordinacijo. IRA oziroma Sinn Fein internet prav gotovo danes najbolj uporabljata za širjenje in izmenjavo informacij, za publiciteto in propagando ter za zbiranje sredstev.

Najbolj je zanimiva internetna stran Sinn Fein *sinnfein.ie*, kjer lahko preberemo zadnje novice, se stranki pridružimo, ji pomagamo kot prostovoljci, doniramo, se poučimo o zgodovini gibanja in mirovnega procesa, o ključnih dokumentih, govorih, izjavah in nosilcih gibanja. Najdemo tudi povezave na druge spletne strani, povezane z gibanjem, med katerimi je mogoče najbolj zanimiv spletni dnevnik predsednika Gerryja Adamsa. Zanimive so tudi povezave do slik, video posnetkov, časopisa *An Phoblacht* in spletne trgovine, kjer lahko kupimo majice, podloge za miške, CD-je, DVD-je, knjige, zastave, fotografije, posterje, skodelice, značke, vse z republikansko in zgodovinsko vsebino. Stranka ima profil tudi na Facebooku, Twitterju in podobnih družbenih spletnih straneh, na njeni uradni spletni strani pa lahko sledimo tudi povezavi do You Tube, priljubljene spletne strani za izmenjavo video posnetkov. Na njem najdemo izjave Sinn Fein pa tudi propagandne video posnetke IRE.

Tudi RIRA se veliko pojavlja na spletnih portalih, časopisih in televizijah, posebej po kakšnem izveden terorističnem napadu. Članki, ki so večinoma negativno nastrojeni proti nasilju RIRE, govorijo o njenem nastanku, ideologiji, napadih in tudi o aretacijah članov in

protiukrepnih s strani države. Obstaja tudi veliko spletnih strani z vsebino o RIRI, predvsem je zanimiva *irelandsown.net*, ki je očitno republikansko usmerjena. Na njej lahko najdemo podatke o IRI, oziroma RIRI, dokumente, intervjuje, izjave, njeno zgodovino pa tudi republikansko poezijo, prozo in pesmi ter video posnetke. Teh je zelo veliko tudi na You Tubu. Posnetki propagirajo RIRO in njene aktiviste prikazujejo v luči junaštva. V ozadju se vrtijo čustveno nabite pesmi z verzi o republikanskem boju, medtem pa se nam odvrtijo slike ali posnetki zgodovinskih dogodkov, simbolov, pokončnih aktivistov in tistih, ki so padli v boju za namen združene Irske. Naj omenim samo dva najzanimivejša posnetka naslovljena Real I.R.A. Video (You Tube 2009a) in Real IRA Video (You Tube 2009b), ki bi k rekrutaciji pritegnila tudi slučajnega obiskovalca spletne strani. Kakšen mora biti šele učinek na njihove podpornike! RIRA je do nedavnega imela svoj profil tudi na Facebooku, vendar so ga s peticijami odstranili (McDonald 2009).

Poleg širjenja propagande IRA uporablja tudi druge tehnike, da bi čimbolj pritegnili množične medije in jih izrabili za doseganje svojih ciljev. IRA je v preteklosti veliko uporabljala taktiko izvajanja terorističnih dejanj zaradi njihove poročevalske vrednosti, kar v avtobiografiji priznava tudi Adams. Pravi, da je nasilje pomembno, ker proizvede zanimanje za irsko vprašanje. Če ne bi uporabljali nasilja, nihče ne bi vedel, kaj se na Irskem dogaja (Adams v Gerrits 1992, 47). Niso pa izvajali le nasilnih dejanj. Da so za volilne kandidate imenovali zapornike, jim je prineslo veliko publicitete (MacStiofain v Gerrits 1992, 48). Prav tako so znali unovčiti žrtvovanje zapornikov, ki so za republikanski namen gladovno stavkali (Adams v Gerrits 1992, 48).

Za izvedbo akcije so izbirali tudi najprimernejši prostor in čas. Napadali so zunaj Irske, tako so dobili tudi pozornost tujih medijev (Gerrits 1992, 50). Bombe so aktivirali ob uri, ko so bila na sporedu glavna poročila in tako dobili maksimalno in takojšnjo pozornost (Clutterbuck v Gerrits 1992, 51). IRA je v javnost podajala izjave oziroma komuniqueje, da bi razložila svoja dejanja, da bi pred njimi opozorila javnost, da bi opozorila na propagando vlade ali na gladovne stavke (MacStiofain v Gerrits 1992, 52).

Da bi ostali v stiku z mediji so tudi ohranjali stike z novinarji in jim dajali intervjuje ter prirejali tiskovne konference (Gerrits 1992, 54). Za svoja dejanja so tudi prevzemali odgovornost, s čimer so se nedolžnim žrtvam na nek način opravičili ali pa dosegli priznanje, da so zmožni premagati lokalno oblast (McGuire v Gerrits 1992, 55).

Medijsko pozornost pritegne tudi simbolizem terorističnega dejanja. IRA je proteste organizirala v Dublinu pred glavno pošto, kjer se je leta 1916 začela vstaja. Simbolno je bilo tudi izbiranje tarč. Njihove glavne tarče so bili britanski vojaki in policisti, ki predstavljajo britansko vlado, s čimer so simbolno spodkopavali sistem (McGuire v Gerrits 1992, 57–58).

5. 1. 4 Odziv občinstva na različne tehnike ter protipropaganda, če je prisotna

Odziv ciljnega občinstva je različen. Sorodniki tarč in naključnih žrtev se odzivajo z zgroženostjo, jezo in žalostjo. Ko je IRA leta 1976 'po nesreči' povzročila smrt treh nedolžnih protestantskih otrok, je med ljudmi začela krožiti peticija za mir in kmalu zrasla v mirovno gibanje (Coogan 1995, 401). Novejša različica združevanja sorodnikov nedolžnih žrtev so različne skupine, ki imajo tudi svoje internetne strani, kot na primer Families Acting for Innocent Relatives. To je skupina sorodnikov žrtev terorističnih napadov IRE in RIRE, ki je proti njim zelo negativno nastrojen (Families Acting for Innocent Relatives).

Prebivalci Belfasta, kjer je IRA najbolj aktivna, se na splošno IRE ne bojijo, kar pomeni, da obstaja možnost, da ji bodo ti ljudje nudili vsaj pasivno podporo. Ne pomeni pa nujno, da bodo na volitvah glasovali zanje, da bodo kupovali republikanske časopise ali jim pomagali pri vojaških akcijah. Ko je IRA leta 1996 prekinila premirje, je naletela na veliko neodobranje in upor znotraj svoje skupnosti. Zmanjšala se je tudi njihova pasivna podpora, v veliko večji meri so prebivalci celo sodelovali z obveščevalnimi organizacijami (Silke 2000, 82–83). Podpora Sinn Fein na volitvah se je večala skladno z odvijanjem mirovnega procesa. V 80-ih je imela stranka 10-odstotno podporo, ki je vseskozi nekoliko padala. V začetku 90-ih pa se je začela hitro dvigovati. Leta 1997 po premirju je bila že 16-odstotna, po anglo-irskem dogovoru pa se je še dvigovala in bila leta 2005 24-odstotna (Sanchez-Cuenca 2007, 302). Sinn Fein se je ostro odzvala tudi na zadnje teroristične napade RIRE in stopila na stran policije, se pravi britanske vlade, saj nočejo, da bi na irskih ulicah spet stražili vojaki (McDonald in Bowcott 2009). Proti RIRI se odvija tudi kampanja, ki zahteva odstranitev njenih propagandnih videoposnetkov z You Tube (McDonald 2009).

IRA se je soočala z vztrajno in učinkovito protipropagando britanske vlade, ki je zmanjšala njihovo svobodo delovanja in učinkovitost. V obveščevanje proti IRI je bilo vpletenih več britanskih organizacij, kot so RUC (Royal Ulster Constabulary), britanska vojska, MI5 (Security Service) in MI6 (Security Intelligence Service). Uporabljali so ovaduhe, ki so IRI

zelo oteževali delovanje (Jackson 2005, 75–76). Za protipropagando je poskrbela tudi zakonodaja, ki jo je uvedla Margaret Thatcher leta 1971. Prepovedala je oddajanje in poročanje o terorističnih dejavnostih, leta 1988 pa so prepovedali še objavljane in oddajanje izjav teroristov. Zakonodajo so ukinili šele leta 1994, ko je IRA razglasila premirje. Britanska vlada je v domačih in mednarodnih medijih objavljala tudi svoje različice dogodkov in tako še otežila delovanje IRE (Cull in drugi 2005, 190–191).

Protipropagando so širile tudi lojalistične paramilitarne organizacije na Severnem Irskem. Izvajajo jo še danes, kljub premirju, saj vanj ne verjamejo. Obstaja celo spletna stran, na kateri obsojajo IRO in Sinn Fein in jih prikazujejo v najslabši luči (Sinn Fein "Residents Groups" in Northern Ireland). Prav tako propagando proti IRI širi RIRA, ko jo zmerja kot izdajateljico irskega naroda in združene Irske.

5. 2 AL KAIDA

5. 2. 1 Ideologija in namen propagandne kampanje, kontekst, v katerem se pojavi propaganda, ter identifikacija propagandista

Al Kaido, ki danes predstavlja največjo teroristično grožnjo, je leta 1984 ustanovil Osama bin Laden skupaj s svojim mentorjem šejkom Abdullahom Azzamom v Pakistanu kot pomoč borcem v afganistanskem uporu proti okupaciji s strani Sovjetske zveze. Organizacija je za borce postavila gostišča in pripravljale kampe ter jim razdeljevala denarno pomoč, ki jo je dobila od ZDA in Velike Britanije. Do leta 1988 se je organizacija razvila v Al Kaido, ki pomeni baza, temelj, z bin Ladmom na čelu. Al Kaido je videl kot mednarodno silo in tudi s pomočjo lastnih financ ustanovil še več pripravljalnih kampov ter široko socialno in logistično infrastrukturo pod zaščito talibanskega režima v Afganistanu (Center for Defense Information 2002).

Al Kaida je bila aktivna že pred napadom 11. septembra 2001. Leta 1993 je napadla tudi World Trade Center v New Yorku, kjer je umrlo 6 ljudi. Istega leta je zrušila ameriški ambasadi v Nairobiju in Tanzaniji in povzročila več kot 300 smrti. Odgovorna je bila za bombardiranje stanovanjskega naselja v Savdski Arabiji leta 1998, kjer je bilo ubitih 19 ameriških vojakov. Po 11. septembru je bila Al Kaida direktno ali indirektno povezana z eksplozijami v turističnem naselju na Baliu leta 2002, kjer je bilo ubitih več kot 200 ljudi, povezana je bila s serijami eksplozij na madridskih vlakih leta 2004, ki so prav tako zahtevale

skoraj 200 smrti ter z napadi na londonski podzemni železnici leta 2005, kjer je umrlo več kot 50 ljudi (Mahan in Griset 2008, 94).

Ravnanje Al Kaide in njeni teroristični napadi se na prvi pogled zdijo blazni, polni sovraštva in nepremišljeni, vendar Al Kaida svoje nasilje opravičuje z doslednim spoštovanjem islamske svete knjige Korana. Voditelj teroristične skupine Osama bin Laden tako razlaga džihad tudi v svojih govorih, člankih in intervjujih. Glavni del obrazložitve se nanaša na okupacijo in oskrnitev islamskih dežel s strani nevernikov. Sem spada izraelska okupacija Jeruzalema in obstoj Izraela kot države, pa tudi prisotnost ameriških vojaških enot v Savdski Arabiji, kjer se nahajata islamski svetišči Meka in Medina. Drugi način obrazložitve nasilja je samoobramba zatrtih muslimanov v Iraku, Palestini, Somaliji, Bosni in Čečeniji, na primer (O'Boyle 2002, 39). Upor proti zatiranju je v tem primeru božja volja, zato imajo muslimani pravico in dolžnost, da očistijo muslimansko deželo vseh nevernikov in jih tudi kaznujejo. Bin Laden pravi, da so največji teroristi Američani, ki izkoriščajo muslimanske dežele zaradi svojih interesov in da je edini način, da se pred njimi branijo, da napadajo z enakimi sredstvi. Tako kot Američani ne ločijo med vojaki in civilisti pri boju, tako so tudi za njih tarče vsi, ki sodelujejo ali podpirajo pobijanje muslimanov in oskrunjenje svetih mest (bin Laden v O'Boyle 2002, 40). Tretja obrazložitev, zakaj uporabljajo nasilje, je ta, da z nasiljem skušajo prepričati in posvariti Američane in Jude, da spremenijo razmišljanje in dejanja, se pravi, da odidejo iz muslimanskih dežel in nehajo podpirati Izrael (O'Boyle 2002, 42).

Cilj Al Kaide je tako spodbuditev muslimanov k svetovnemu džihadu proti Zahodu, pa tudi zrušenje izdajalskih muslimanskih režimov, ki živijo od ameriške podpore, kot so Savdska Arabija, Egipt in Pakistan. Poleg tega hočejo ustvariti islamsko sunitsko vlado in izolirati vse sunite in šiite, ki ne sledijo njihovi ortodoksni interpretaciji islama. S terorističnimi dejanji skušajo pritisniti na ZDA, da se umakne iz muslimanskih dežel, ameriško maščevanje pa bi izrabila za propagando in privabljanje novih rekrutov (Rabasa in drugi 2006, xvi-xvii).

Ideologija Al Kaide sloni na zelo specifičnih temah, ki smo jih že omenili, nima pa izdelane natančne vizije prihodnosti (Gerecht v Rabasa in drugi 2006, 12). Nejasna vizija namreč privablja večje število ljudi in jih hkrati manj odvrne. Muslimanskim množicam, ki živijo v zatiranju in revščini, ne obljublja konkretnih rešitev problemov nezaposlenosti ali neizobraženosti, ampak ponuja pobeg od vsakodnevnih skrbi (Rabasa in drugi 2006, 14).

Religija je prisotna v precejšnjem delu delovanja Al Kaide. Določa njen končni cilj skupne muslimanske države, določa številne muslimane po svetu, na katere skuša vplivati, in določa vrednote dolžnosti, predanosti in pobožnosti, s katerimi motivira svoje člane. Kratkoročni cilji Al Kaide pa so prej politični kot verski (Sedgwick 2004, 795–796). Glavni namen napada 11. septembra 2001 ni bil takojšen učinek na Ameriko, ampak posledični propagandni učinek na podpornike Al Kaide ter provokacija Amerike, da ukrepa tako, da bodo tudi potencialni podporniki začeli zares podpirati Al Kaido (Sedgwick 2004, 800).

Ideologija Al Kaide sloni v veliki meri tudi na konceptu mučeništva, s čimer opravičuje samomorilske napade. Mučenik, ki pade v boju za islam, je nagrajen z nebesi. Napad 11. septembra je bil v celoti ritualiziran, napadalci so bili popolnoma predani nalogi v imenu boga. To dokazuje dokument, ki so ga našli po napadu, v katerem so napotki za izvedbo. Nalaga, da se morajo izvajalci pred napadom obriti in obredno umiti, kot pred čaščenjem, in da naj se do konca spominjajo Boga z molitvijo. Besede, podkrepjene z versko motivacijo, imajo na vernike velik vpliv, Al Kaida pa to s pridom uporablja in svoje bojovnike pripravi do tega, da so za namen pripravljeni žrtvovati tudi svoje življenje (Sedgwick 2004, 807).

5. 2. 2 Struktura propagandne organizacije ter ciljno občinstvo

Struktura Al Kaide, kakršno smo poznali pred napadom 11. septembra, se je razvila iz majhne skupine džihadistov, ki so v poznih osemdesetih letih prisegli zvestobo bin Ladnu. Svojo pravo obliko naj bi Al Kaida dobila leta 1996, ko je bin Laden iz Sudana prišel v Afganistan, kjer so ga podpirali vladajoči talibani. V Afganistanu so bile temu primerne tudi razmere, saj je vladala anarhija, nestabilnost in nasprotovanje zahodu (Rabasa in drugi 2006, 27–28).

Osrednji element strukture je bila baza oziroma jedro z okrog dvanajstimi člani, obkroženo s stotimi visoko motiviranimi lojalnimi muslimani. Na čelu jedra je bilo vodstvo, razdeljeno v štiri sloje. Na vrhu je bil bin Laden in njegov namestnik. Pod njima je bil posvetovalni odbor, sestavljen iz veteranov sovjetsko afganistanske vojne, ta pa je nadziral štiri operacijske odbore, in sicer vojaškega, finančno poslovnega, odbor za islamske študije ter odbor za medije in publiciteto (Gunaratna v Rabasa in drugi 2006, 28–29). Vojaški odbor je bil odgovoren za pripravljane kampe in orožje. Finančno poslovni odbor je imel pregled nad bin Ladnovimi podjetji. Odbor za islamske študije je izdajal napovedi vojne in druga verska pravila, odbor za medije in publiciteto pa je izdajal časopise. Al Kaida je imela očitno

hierarhično strukturo s poveljniki, menedžerji in kadri, ti pa so bili lahko usposobljeni ali pa ne. Vojake so našli v šolah in mošejah in le najboljši so se uspeli prebiti po lestvici. Nekateri izbrani operativci so sodelovali pri obveščevanju, izbiri tarč, nadzoru, ostali pa so predstavljali dobre muslimane, ki jih je organizacija izkoriščala zaradi njihovega poznavanja lokalnega jezika in navad. Slednje so rekrutirali le pri zadnji fazi izvajanja napada in niso bili formalni člani Al Kaide. Obveščali so jih samo o nujnih stvareh in ponavadi do konca niso vedeli za namen, za katerega so bili rekrutirani (Stern 2008, 159–160).

Al Kaida je bila močno povezana tudi z državami oziroma njenimi voditelji. Bin Laden je s svojim podjetjem na primer zgradil ceste v Sudanu in zaposloval sudanske državljane. Tako je državo pripravil do tega, da mu je nudila zavetišče in državno premoženje. Povezal pa se je tudi z drugimi radikalnimi islamskimi gibanji iz Palestine, Alžirije, Pakistana in Tunizije. Prav tako je razširil stike s tihotapljenjem orožja ali financiranjem skupin na Filipinih, v Jordaniji in Egiptu (Stern 2008, 161–162).

Al Kaida je urila svoje rekrute v pripravljalnih kampih po Afganistanu. Veliko mladih in navdušenih muslimanov je končalo šolanje, vendar so le najboljši, s specialnimi znanji in močno zavezanostjo lahko postali člani Al Kaide (Gunaratna in Acharya 2006, 180). V kampih so se učili električnega in kemičnega inženiringa, atomske fizike, balistike, računalništva in komunikacij. Naučili so se, kako uporabljati streliva, eksploziva in nekonvencionalno orožje, imeli so tudi tečaje o protiobveščevanju. Večkrat so jih obiskali tudi voditelji, med njimi tudi bin Laden, in se z njimi osebno spoznali. Ocenili so njihove sposobnosti in jih usmerili v nadaljnje izobraževanje. Tako je Al Kaida razvila motiviran in izobražen kader (Gunaratna in Acharya 2006, 185–186). Najpomembnejša pa je seveda verska indoktrinacija, ki vključuje učenje islamskih zakonov, zgodovine in svetega vojskovanja. Rekruti se naučijo razlikovanja med *njimi* in *onimi*, ki predstavljajo sovražnike, ki napadajo islamsko deželo (Stern 2008, 166).

Po 11. septembru so Američani in njihovi zavezniki napadli talibane, s tem pa tudi zavetišča in jedro Al Kaide. Zdesetkali so njen vodilni kader, kar naj bi oslabilo strukturo ter operacijsko sposobnost. Vseeno pa veliko število vodilnih, med njimi tudi bin Laden in al-Zawahiri, ostaja na prostosti. Bin Laden in al-Zawahiri sta po 11. septembru v javnost poslala več izjav o dolžnosti muslimanov, da napadejo Američane, Britance in druge Evropejce in njihove pokvarjene vlade. Čeprav ima vodstvo Al Kaide manjšo vlogo pri načrtovanju,

financiranju in podpiranju terorističnih napadov po 11. septembru, se gibanje Al Kaide in njenih privržencev še zdaleč ni končalo. Napade na Baliju, v Madridu in Londonu so zakrivali posamezniki ali skupine, ki so se urile v kampih Al Kaide in bile enakega prepričanja, vendar pa z Al Kaido niso bile kako drugače povezane. Pojavila se je nova generacija enako mislečih skupin, ki bodo tudi v prihodnje predstavljale veliko grožnjo, ker so majhne in nepoznane (Rabasa in drugi 2006, 29–33).

Al Kaida se je tako na novo situacijo odzvala s spremembo organizacijske strukture. Ker se je njeno jedro razdrobilo, je sedaj odvisna od razgibane mreže enako mislečih skupin in posameznikov, franšiznih vojaških oddelkov, izurjenih celic v mirovanju, pripravljenih za napad ter od neodvisnih prostovoljcev, ki z Al Kaido niso povezani drugače kot s skupno ideologijo. Al Kaida je glede na razmere prilagodila tudi način komunikacije med celicami. Postala je nekakšna virtualna mreža, saj v veliki večini komunicira preko interneta. Preko interneta objavlja sporočila, ki so namenjena zastraševanju Američanov in dviganju morale privržencev. Po napadu 11. septembra se je pojavila internetna stran, ki je ponujala urjenje preko spleta, druge strani so spodbujale in dajale navodila, kako ustvariti svojo celico. Al Kaida je ustvarila mrežo mrež, ki so med sabo šibko povezane, saj je tako možnost za prodor v mrežo veliko manjša. Najmočnejša vez med celicami je zaupanje in skupni cilj (Stern 2008, 170–171).

Teksti na spletnih straneh so ključni pri rekrutiranju novih privržencev. Urjenje poteka kar v domovih ali skladiščih. Temu je pripomogla tudi spletna revija *Al-Battar Training Camp*, ki med drugim bodoče bojavnike uči, kako ravnati z orožjem in kako izvesti ugrabitev. Napadi, ki jih izvedejo, niso tako pompozni kot tisti 11. septembra, so pa pogostejši in dajejo občutek, da je Al Kaida prisotna vsepovsod (Rabasa in drugi 2006, 42–44).

Poleg interneta naj bi Al Kaida kljub omejitvam še vedno imela nekaj pripravljanih kampov po Afganistanu. Novi kampi so majhni, mobilni in jih redno premikajo na druge lokacije, da so čim bolj skriti. Nahajajo se v odmaknjenih nenadzorovanih območjih Afganistana pa tudi po osrednji Aziji, Bližnjem Vzhodu, jugovzhodni Aziji in v Pacifiku (Gunaratna in Acharya 2006, 186).

Občinstvo, na katerega Al Kaida želi vplivati je raznoliko. Njihov cilj so napadene tarče in njihovi predstavniki, kot na primer ameriški državljani in ameriška vlada ter potencialni

nasprotniki napadenih tarč. Slednji so za Al Kaido pomembni, ker predstavljajo potencialne podpornike in privrženca. Mednje sodijo vsi muslimani sveta, njim je v veliki meri namenjena tudi propaganda (Sedgwick 2004, 803). Propaganda je usmerjena tudi pridobivanju pozornosti medijev, ki razširjajo njihova sporočila potencialnim podpornikom pa tudi v obliki opozoril potencialnim tarčam.

5. 2. 3 Tehnike izrabljanja medijev ter posebne tehnike za maksimiziranje učinkov

Al Kaida za širjenje propagande uporablja različna sredstva in tehnike, največji poudarek pa daje množičnim medijem, še posebej internetu, saj na njem lahko najdemo večino pisane in govorjene propagande.

Osama bin Laden je muslimane k sveti vojni proti ameriškim vojakom v Saudski Arabiji prvič pozval leta 1992. Leta 1996 je izdal drugo razglasitev vojne proti zahodnim silam (Stern 2008, 169). V njej poudarja krivice in napade, ki jih trpijo muslimani s strani Judov, kristjanov in njihovih zaveznikov. Naštevata masakre, ki so jih slednji zagrešili v Tadžikistanu, Burmi, Kašmirju, Filipinih, Somaliji, Čečeniji in Bosni in na katere se svet ni odzval. Največji napad pa so muslimani doživeli, ko so ameriške sile okupirale deželo svetih mest Meke in Medine, Saudsko Arabijo. Zato je nujno, da ameriške sovražnike prisilijo v umik iz svete dežele, saj je boj v obrambo vere in prepričanja kolektivna dolžnost muslimanov. Tretjo deklaracijo vojne je bin Laden izdal leta 1998, v njej pa prvič poziva muslimane, da jim Alah nalaga dolžnost pobijati zatiralske ameriške vojake in civiliste ter njihove zaveznike, dokler se ne bodo umaknili iz muslimanskih dežel in prenehali zatirati muslimane (bin Laden v Forest 2006, 342–368).

Leta 2001 je Al Kaida izdala priročnik za rekrute *Encyclopedia of the Afghan Jihad* (Hoffman 2006, 224), leta 2003 pa še serijo člankov z naslovom *In the Shadow of the Lances*, ki džihadistom svetujejo, kako se bojevati proti ameriškim in britanskim silam in hkrati razširjajo svetovni nazor Al Kaide ter upravičujejo nasilje (Rabasa in drugi 2006, 15). Al Kaida ima tudi svoje medijske vire, kot je v Avstraliji objavljena revija *Nida'ul Islam*, ki objavlja izjave bin Ladna (Gerecht v Rabasa in drugi 2006, 19), revija *Voice of Islam*, ki jo izdajajo džihadisti in se v glavnem ukvarja z upravičevanjem vojskovanja na arabskem polotoku ter revija *Al-Battar Training Camp*, ki se osredotoča na teroristične taktike (Rabasa in drugi 2006, 19–20).

Al Kaida se bolj kot pisane poslužuje govornje propagande, in sicer preko radia, televizije, predvsem pa prek interneta. Poleg terorističnih napadov, ki so najbolj očitna manifestacija propagande preko dejanj, vodilni člani Al Kaide dajejo intervjuje, ki jih novinarji objavijo na svojih radijskih in televizijskih hišah. Ena od najbolj znanih je televizijska hiša Al Jazeera, ki je objavila prvo od ekskluzivnih bin Lادنovih videokaset. Posnetke so od Al Jazeera kupile tudi vse glavne zahodne televizijske hiše, kot so CNN, BBC, ABC in druge. Bin Lادنovi videoposnetki so bili posneti v arabskem jeziku, kar pomeni, da so bili namenjeni arabskim gledalcem pa tudi širšemu občinstvu, predvsem ZDA in njenim zaveznicam, saj v njih opozarja predsednika Busha. Bin Laden na posnetkih deluje umirjeno in ne kaže jeze, ki pa jo še kako izražajo njegove besede (Tuman 2003, 137–139). Al Kaida videoposnetke uporablja tudi pri urjenju rekrutov. Predvajajo jim na primer filme o krutem ravnanju z muslimani v Čečeniji in Bosni (Stern 2008, 157).

Predvsem pa Al Kaida za širjenje sporočil uporablja internet. Ne uporablja ga samo za širjenje propagande, ampak tudi za načrtovanje, mobilizacijo, komunikacijo in zbiranje sredstev (Thomas v Rabasa in drugi 2006, 18). Njena prva spletna stran je bila *alned.com*, ki je predstavljala izmišljeno organizacijo z izmišljenim naslovom. Preden je bila stran ukinjena, je organizacija opozorila svoje člane, da bodo naslov nove strani dobili po elektronski pošti ali pa v klepetalnicah na spletnih straneh sorodnih organizacij. Al Kaida preko interneta uporablja tudi elektronsko pošto, klepetalnice, elektronske skupine in forume (Weimann 2008, 75–76). Člani džihadističnih forumov se med seboj obveščajo tudi o najnovejših načinih komunikacije in o anonimnosti in varnosti na internetu (Rabasa in drugi 2006, 17). Na internetu lahko najdemo vsa naštetá sredstva, od komunikejev, priročnikov, izjav, videoposnetkov do intervjujev, revij in slik.

Poleg širjenja propagande Al Kaida za pritegnitev medijske pozornosti uporablja tudi druge tehnike. Najbolj očitna tehnika je zakrivitev terorističnih dejanj zaradi njihove poročevalske vrednosti. Teroristični napad 11. septembra 2001 na ZDA je bil najbolj smrtonosen in najbolj spektakularen v zgodovini terorističnih napadov. Za napad so izbrali ZDA, vodilno velesilo sveta, ki velja za nepremagljivo in vendar so teroristi dokazali drugače in jo simbolno ponižali. Tarči, kot sta trgovski center WTC in Pentagon, predstavljata mogočnost in varnost ZDA, taka predstava pa je bila od takrat naprej načeta. Napad je bil tako velik in tako odmeven, da je zgodovino dobesedno razdelil na čas pred napadom in po njem. Al Kaida je izbrala milijonsko mesto in lokacije, kjer se je v času napada gibalo na tisoče ljudi, kar je

privedlo tudi do tako velikega števila žrtev, načrtovanega scenarija teroristične skupine. Vse to je pritegnilo medije od blizu in od daleč, da so poročali o spektakularnem dogodku, tudi enemu izmed ciljev teroristov. Al Kaida po navadi po izvedenem napadu prizna, da je zanj odgovorna, v svojih izjavah pa javnost tudi svari pred naslednjimi potencialnimi napadi. Tako tudi ohranja stike z novinarji, katerim odobrava ekskluzivne intervjuje in tako svoje poglede približajo javnosti.

5. 2. 4 Odziv občinstva na različne tehnike ter protipropaganda, če je prisotna

Tako kot je občinstvo propagande Al Kaide raznoliko, so raznoliki tudi odzivi občinstva. Njeno glavno občinstvo muslimani, se deli na dva pola. Tisti, ki verjamejo v džihad in so ekstremistično naravnani, Al Kaido in njena dejanja podpirajo, najbolj goreči pa se ji tudi pridružijo ali pa v njenem imenu izvedejo celo terorističen napad (Stern 2008, 172–173). Tudi bin Laden je v enem izmed intervjujev povedal, da je zadovoljen z odzivom muslimanov na njegov poziv, naj se pridružijo džihadu (bin Laden v Rabasa in drugi 2006, 20). Bolj zmerni muslimani pa dejanja Al Kaide obsojajo. Voditelji glavnih muslimanskih skupnosti v Španiji na primer ostro obsojajo dejavnost Al Kaide in se bojijo, da bi javnost enačila islam s terorizmom (Jordan in Horsburgh 2008, 119).

Teroristična dejanja Al Kaide vplivajo tudi na javnost na splošno. Na volitvah v španski parlament, ki so se odvile nekaj dni po terorističnem napadu marca 2004, so volivci izvolili vlado, ki je kasneje umaknila španske vojake iz Iraka (Vinocur v Rabasa 2006, 21). Propaganda preko dejanj ima tudi velik vpliv na nasprotnike Al Kaide. ZDA je dvignila stopnjo pripravljenosti in razširjala strah med ameriško javnostjo, pri tem pa so v veliki meri pomagali tudi mediji. Propaganda Al Kaide je tako bila uspešna pri navdihu podpornikov, spreminjanju javnega mnenja, vplivanju na medije in pri vzburjanju strahu med svojimi sovražniki (Rabasa 2006, 21–22).

5. 3 FRONTA ZA OSVOBODITEV ZEMLJE ELF

5. 3. 1 Ideologija in namen propagandne kampanje, kontekst, v katerem se pojavi propaganda, ter identifikacija propagandista

ELF je podzemno gibanje radikalnih okoljevarstvenih aktivistov, ki izvaja direktne akcije za zaščito Zemlje. Ustanovljeno je bilo leta 1992 v Angliji z odcepitvijo nekaterih članov od gibanja Earth First. (North American Earth Liberation Front Press Office) zaradi nestrinjanja z zmernejšim pristopom, ki ga je zagovarjalo to gibanje (Beirich in Moser 2004). V severni Ameriki je ELF začela delovati leta 1996, leta 1997 pa je že začela podajati izjave javnosti v obliki komunikejev, s katerimi so prevzemali odgovornosti za dejanja in informirali javnost o svojih motivih. Od leta 1996 pa do danes je ELF izvedla na desetine akcij po vsej severni Ameriki, v Mehiki, Evropi in Kanadi proti podiranju dreves, genskemu inženiringu in potratnim avtomobilom in povzročila škodo preko 150 milijonov ameriških dolarjev. ELF pri svojih akcijah do sedaj ni še nikogar poškodovala, vseeno pa je pri FBI označena kot največja teroristična grožnja znotraj države. S tem se seveda ELF ne strinja in pravi, da so prava grožnja okolju škodljive prakse, ki jih izvaja država z namenom čim večjega zaslužka. Vlada hoče ELF in podobne okoljevarstvene skupine ustaviti, zato jih na tak način demonizira. Odločeni so, da je potrebna direktna akcija za prihodnje rodove in za naše preživetje (North American Earth Liberation Front Press Office).

ELF vodijo načela, ki poudarjajo izobraževanje javnosti o grozotah, ki se dogajajo okolju, povzročanje čim večje ekonomske škode tistim, ki služijo na račun uničevanja okolja ter varovanje človeškega in živalskega življenja. ELF tako zanika oznako ekoterorizma, ki so ji jo dodelili vlada in mediji. Posebno mediji so odgovorni za to napačno predstavo, ki jo ima javnost o ELF, saj imajo nanjo zelo velik vpliv. ELF sama sebe označuje kot skupino prostovoljcev, ki poskušajo ohraniti planet za prihodnje rodove. Direktno akcijo ekonomske sabotaže, kot so požigi in zabadanje žeblicev v drevesa, ELF uporablja preprosto zato, ker tradicionalne tehnike civilne nepokorščine niso dovolj učinkovite, saj pravni sistem države bolje ščiti trgovino in dobiček, kot pa svoje ljudi in okolje (ibid.).

Pogled na svet, kot ga vidi ELF, je zelo temačen, poln pohlepa in pokvarjenosti. Sami sebe pa vidijo kot rešitelje in prave zagovornike življenja na Zemlji, ki je ne ogrožajo le velika podjetja in tovarne, ampak tudi celoten državni sistem in potrošniška družba, ki ju je treba uničiti in vzpostaviti naravni red, kjer imajo vsi dostop do čistega zraka, vode in zemlje in

kjer ni izkoriščanja za vsako ceno. Cilj ELF je povzročiti čim večjo ekonomsko škodo simbolom kapitalizma in jih s tem prisiliti, da prekinejo svojo dejavnost (ibid.).

ELF do sedaj res še ni povzročila nobene telesne poškodbe ali smrti človeka, vendar je zaradi taktik, ki jih uporablja, le še vprašanje časa, kdaj se bo to zgodilo. Grožnja je čedalje večja, njihovo nasilje se stopnjuje (Richardson 2004). Dejstvo, da je skupina tesno povezana z ALF (Animal Liberation Front), s katero si je od začetka delila poglede in je vse bolj radikalna, pa tudi s skupino SHAC (Stop Huntingdon Animal Cruelty), ki je vpletena v napade in grožnje zaposlenim v podjetju Huntingdon, tudi kaže na naraščajočo stopnjo radikalnosti in nasilnosti. ELF vsaj implicitno dopušča, da se njihove akcije lahko sprevržejo v tragedijo. V izjavi na svoji spletni strani namreč poudarjajo, da ne bodo prevzeli odgovornosti za akcije, ki se bodo končale s človeškimi žrtvami (Beirich in Moser 2004).

5. 3. 2 Struktura propagandne organizacije ter ciljno občinstvo

Organizacija ELF ima obliko tako imenovanega upora brez vodje. To pomeni, da politično nasilje v imenu ELF izvajajo posamezniki ali manjše celice popolnoma neodvisno od hierarhije ali vodstva gibanja. ELF uporablja tako strukturo, da se lažje izogne razkritju in preganjanju pripadnikov gibanja, pa tudi zato, ker dopušča široko ideološko raznolikost. ELF se tako lahko izogne ideološkim razkolom znotraj gibanja. Člane druži le skrb za okolje in potreba po direktni akciji (Joosse 2007, 351–352). Upor brez vodje je učinkovita strategija rekrutiranja, saj ne oglašuje nobene posebne ideologije razen okoljevarstva in tako privablja veliko število raznolikega občinstva.

Skupini oziroma gibanju se lahko pridruži vsak, ki v imenu gibanja izvede direktno akcijo. Članstvo v pravem pomenu besede ne obstaja, saj se člani med seboj ne poznajo, celice, ki jih tvorijo, so anonimne. Ker ELF nima vodje, hierarhije in osrednjega štaba, je manj verjetno, da se bodo oblasti prebile skozi strukturo. Tudi če aretirajo kakega posameznika ali pa celo celico, to za celotno gibanje ne bo pomenilo konca, ampak bodo ostale celice lahko nemoteno nadaljevale svoje delo (North American Earth Liberation Front Press Office).

Zaradi posebne celične strukture brez centralnega vodstva tudi ni mogoče prešteti vseh članov po vsem svetu. To je tudi posebnost gibanja, saj njegov motiv ni čim večje število pripadnikov, ampak je njihov cilj takojšnja sprememba, njihov uspeh pa se meri po številu

direktnih akcij in učinkovitost teh akcij pri ustavitvi izkoriščanja okolja (Joosse 2007, 356). Število akcij vedno znova raste, zato lahko sklepamo, da raste tudi članstvo (North American Earth Liberation Front Press Office).

Celice so lahko sestavljene iz le nekaj članov, ki ne rabijo posebnih znanj, skupna jim je le skrb za okolje in želja po direktni akciji. Med celicami ni komunikacije, člani tudi niso vpisani na nobeni članski listi niti se ne srečujejo na skupnih shodih. Kdor verjame v ideologijo, ki jo propagira ELF, in kdor upošteva njene smernice, lahko sam oblikuje celico. Ker se celice med sabo ne poznajo, niti niso znane širši javnosti, zato je skoraj nemogoče, da bi se kdo pridružil že obstoječi celici. Zainteresirani morajo sami prevzeti pobudo in oblikovati svojo (ibid.). Celice so lahko v preteklosti komunicirale z gibanjem preko neformalnih medijskih zastopnikov gibanja, kot je Craig Rosebraugh, danes pa komunikacija poteka preko tiskovne službe NAELFPO (North American Earth Liberation Front Press Office), ki ima svojo internetno stran *elfpressoffice.org*.

Občinstvo, na katerega skuša ELF s svojimi akcijami vplivati, je različno. Eksplicitno cilja na žrtve napadov, implicitno pa tudi na širše občinstvo, da bi se zavedalo okoljevarstvenih problemov. S svojimi direktnimi akcijami ELF skuša vplivati na javno mnenje in na tiste, ki lahko pomagajo pri spremembah, na primer vlada (Trujillo 2005, 147). Zavedajo se tudi pomena in moči medijev, ki jih imajo za enega od krivcev, da se okoljevarstvenega gibanja drži nalepka ekoterorizma. Želijo si, da bi bili mediji manj pristranski in da bi bolj odgovorno in uravnoteženo poročali o dogodkih (North American Earth Liberation Front Press Office).

5. 3. 3 Tehnike izrabljanja medijev ter posebne tehnike za maksimiziranje učinkov

ELF za širjenje propagande uporablja različna sredstva in tehnike. Uporablja tako pisano kot govorno propagando, najpomembnejši za njihovo delovanje pa je internet. Pred pojavom interneta je bil posebnega pomena tisk. Earth First!, predhodnica ELF, je leta 1982 začela izdajati časopis *Earth First!*, v katerem je objavljala kolumno, ki je bralcem ponujala navodila za direktno akcijo. Ta kolumna še vedno obstaja na spletni strani Earth First! (Trujillo 2005, 153). Letos je prvič izšla revija *Resistance*, ki vsebuje novice, poročila o akcijah, strategije in prakse gibanja ELF za zaščito planeta. Revija ima tudi svojo internetno stran *resistancemagazine.org*, kjer lahko obiskovalec kupi majice in nalepke z motivi ELF in ALF gibanja.

ELF je leta 1997 začela pošiljati komunikacije z izjavami o prevzemanju odgovornosti za direktne akcije okoljevarstvenima aktivistoma Leslieju Jamesu Pickeringu in Craigu Rosebraughu, najprej po telefonu in faksu, potem pa po e-mailu. Ta dva sta potem kot medijska predstavnika skupine v medijih podajala intervjuje, v katerih sta objavila komunikacije (Joosse 2007, 354). Besedila komunikacijev so uporniška in pogosto šaljiva in privabljajo mlajšo populacijo, predvsem moške. Po požigu v Medfordu v zvezni državi Oregon leta 1998 se je komunikacija glasila: »Da bi proslavili praznike, smo se odločili za ognjemet. Na žalost ameriške Gozdarske industrije se je zgodil v pisarni njihovega glavnega sedeža« (Joosse 2007, 360).

Leslie James Pickering, medijski zastopnik ELF, je leta 2003 izdal prvo knjigo o ELF *Earth Liberation Front 1997–2002*, v kateri je objavil komunikacije, intervjuje, izjave za medije in podzemne časopise. Craig Rosebraugh je leta 2004 izdal knjigo *Burning Rage of a Dying Planet: Speaking for the Earth Liberation Front*, v kateri pripoveduje o tem, kako je bil od leta 1997 do 2001 neformalni medijski zastopnik ELF, posrednik med njenimi člani in celicami ter javnostjo.

ELF je leta 2001 izdala tudi priročnik *Setting Fires With Electrical Timers: An Earth Liberation Front Guide*, ki vsebuje natančna navodila, kako podtakniti požar, ne da bi za sabo pustili sledi, ne vsebuje pa nikakršnih ideoloških smernic. Priročnik lahko uporablja vsak, med drugim ga lahko najdemo na spletni strani *targetofopportunity.com*, ki je sicer naperjena proti teroristom in podobnim izdajalcem ameriškega naroda.

ELF se od govornjene propagande najbolj poslužuje propagande preko dejanja z izvajanjem neposrednih akcij. Objavila je tudi video *Igniting the Revolution: An Introduction to the Earth Liberation Front*, v katerem Craig Rosebraugh ponavlja tisto, kar je napisano na straneh NAELFPO, podkrepjen pa je s posnetki izkoriščanja okolja, lepote narave in požarov, ki so jih podtaknili njeni privrženci (You Tube 2009c).

Za ELF je najpomembnejše sredstvo za širjenje propagande internet. Leta 2003 je ELF poudarila, kako pomembna je njihova spletna stran za operacije in prekinila skoraj vse kontakte z mediji razen spletne strani in e-maila. Internet gibanju omogoča, da doseže veliko večji krog simpatizerjev, hkrati pa je njegovo delovanje še bolj anonimno. Za vse, ki želijo izvesti direktno akcijo, so smernice in gradivo dostopni na njihovi spletni strani (Bilouri in

Makarenko v Trujillo 2005, 154). Priznanja in motive za storjena dejanja posredujejo tiskovni službi NAELFPO preko skritega e-maila (Chulk v Trujillo 2005, 154), ta pa jih potem objavi kot komuniqueje.

Na spletni strani NAELFPO lahko najdemo vse o ELF, njeno zgodovino, motive, ideologijo. Objavljen je dnevnik izvedenih akcij vse od leta 1996 pa do danes. Objavljeni so tudi vsi aktivisti, ki so pristali v zaporu. Označeni so kot junaki, ki so dali svojo svobodo, da bi zaščitili planet.

Poleg širjenja propagande ELF uporablja tudi druge tehnike za privabljanje pozornosti medijev. Publiciteta za ELF predstavlja kisik gibanja, kar lahko razberemo iz njihove druge smernice, ki govori o zavezanosti k izobraževanju javnosti. Medijsko pozornost privabljajo z zakrivitvijo spektakularnih požarov, kar daje njihovim dejanjem večjo sporočevalsko vrednost. Njene tarče so velike korporacije in laboratoriji, ki se ukvarjajo z genskim inženiringom ali podobno okolju nevarno aktivnostjo. Da bi prišli na naslovnice, izvajajo čedalje bolj spektakularne in čedalje bolj nevarne akcije (Leader in Probst 2003, 41). Po napadu vedno pustijo sporočilo, da vsi vedo, da so bili na prizorišču ELF aktivisti. Prav tako v javnost pošljejo komunique o napadu in motivu zanj, v njem istočasno prevzamejo odgovornost za dejanje. Ponavadi v komunikeju opozarjajo na ponovne akcije. Za stike z javnostjo danes skrbi spletna stran NAELFPO, kamor aktivisti pošljejo e-mail s komunikejem, e-mail pa lahko pošljejo tudi drugi, ki bi želeli intervju ali druge informacije o gibanju. ELF aktivisti ostajajo skriti očem javnosti, zato tudi ne prirejajo tiskovnih konferenc.

ELF veliko uporablja tudi simboliko. Že njihova dejanja sama nosijo veliko simbolno vrednost. Ko so leta 1998 požgali smučarsko središče v Coloradu, so s tem rešili naravno okolje risa. Simbolizem najdemo tudi v imenu skupine. ELF lahko beremo kot kratico za Fronto za osvoboditev Zemlje, lahko pa pomeni škrapa, palčka ali nagajivca, ki ponoči straši po gozdu. Še en simbol ELF je francoski ključ, angleško monkey-wrench, kakor gibanje poimenuje taktiko požiganja in vandalizma, v prenesenem pomenu pa pomeni prekrizanje načrtov.

5. 3. 4 Odziv občinstva na različne tehnike ter protipropaganda, če je prisotna

Pred 11. septembrom 2001 je bila ameriška javnost na splošno bolj tolerantna do okoljevarstvenih aktivistov. Po 11. septembru pa vse, kar samo diši po terorizmu, močno prezira in obsoja. Okoljevarstvene skupine, kot so ELF in ALF, so kongresniki, mediji in FBI skupno označili z ekoteroristi, s čimer so se strinjale tudi tarče njihovih napadov. Mediji prav tako poročajo o njihovih napadih in jih obsojajo ter svarijo pred stopnjevanjem nasilja (Beirich in Moser 2004). Tudi ameriška vlada se bori proti domačemu terorizmu. ELF je FBI uvrstil med največje teroristične grožnje v Ameriki. Zagovornike gibanja ELF pa take izjave samo še bolj prepričujejo v njihov dober namen. Take oznake in zakoni proti ekoterorizmu so znak, da oblasti skrbi, da bi ELF uspelo spremeniti način razmišljanja ljudi in ogroziti zahodnjaški način življenja, dobiček in trgovino, ki uničujejo planet (North American Earth Liberation Front Press Office).

5. 4 KOLUMBIJSKE REVOLUCIONARNE OBOROŽENE SILE FARC

5. 4. 1 Ideologija in namen propagandne kampanje, kontekst, v katerem se pojavi propaganda ter identifikacija propagandista

Zgodovina revolucionarne skupine FARC sega v prvo polovico 20. stoletja, ko so se kmetje brez zemlje združili proti državi, ki je imela v posesti vso zemljo in jo je podpirala konzervativna katoliška cerkev. Reformistični kmetje in njihovi zagovorniki so bili poznani kot liberalci, država, cerkev in njihovi podporniki pa so bili organizirani v konzervativni stranki. Leta 1946 je konzervativna stranka nasilno prevzela oblast, leta 1948 pa izvedla atentat na vodjo reformističnega gibanja, kar je sprožilo val desetletnega nasilja, poznane pod zgovornim imenom 'nasilje' (Molano 2000).

Kmetje so s podporo liberalne in komunistične stranke oblikovali manjše gverilske skupine po vsej državi. Leta 1955 je kolumbijska vlada s pomočjo ZDA izvedla obsežno vojaško operacijo proti gverilam in kmetom, zato so se bili primorani umakniti v notranjost pragozdov na obrobje Andov. Tam sta Pedro Antonio Marin, znan kot Manuel Muralanda Velez ali Tirofijo in dolgoletni vodja FARC, ter Jacobo Arenas, karizmatični marksistični ideolog, organizirala samoupravno skupnost in vojaško samoobrambo. To je bila prva izmed tako imenovanih neodvisnih republik, ki so nastale po vsej državi. Maja 1964 je kolumbijska vojska napadla neodvisne republike in zavzela mnogo taborišč, nekaj gverilam, vključno z vodjema pa je uspelo pobegniti in septembra istega leta ustanoviti FARC. Vojaško

organizirani skupini se je pridružilo veliko kmetov, delavcev, intelektualcev in študentov (Molano 2000).

V začetku 80-ih so se začeli pogovori o premirju. FARC je sprejela ponudbo vlade, da legalizira njihovo politično aktivnost in se odpovedala ugrabitvam ter razglasila premirje. Ustanovili so Patriotsko zvezo, zakonito politično stranko. Kmalu so mirovni pogovori padli v vodo, nasilje s strani države pa se je stopnjevalo. Zato so se uporniške skupine združile in leta 1986 ustanovile Skupino Simona Bolivarja za koordinacijo gveril. Tudi paramilitarne sile, ki jih je podpirala država, so bile čedalje močnejše in čedalje bolj nasilne. Vse do danes se je nadaljevalo obdobje izmenjavanja nasilja in poskusov premirja (Molano 2000).

Kolumbijska vlada in ZDA sta vse od šestdesetih let skušali poraziti FARC, vendar jima to očitno ni uspelo. FARC se ni uspela le obdržati v velikem delu države, ampak je tudi povečala svoj vpliv in se še močneje odzvala na protipropagando ZDA in Kolumbije. FARC je uspelo preživeti napad leta 1964, Clintonov *Plan Colombia*, ki so ga osnovali z namenom zmanjšati pretok kokaina v ZDA, deloval pa ni niti *Plan Patriota* Busha in Uribeja, s katerim so začeli agresivno ofenzivo v imenu vojne proti terorju. Ker je vojska napadala neoborožene kmete, ki so podpirali revolucionarno gibanje, se je FARC med letoma 2003 in 2004 umaknila v gore in s tem zmanjšala pritisk na kmete. V tem času se je njena moč še povečala. Njen umik ni pomenil poraza, ampak pripravljanje na protinapad, ki so ga začeli izvajati februarja 2005 (Brittain 2005, 25–30).

V svoji 45-letni zgodovini si je teroristična skupina FARC nabrala veliko izkušenj in se znala prilagajati na razmere, v katerih se je znašla. Tako je v 90-ih dobila novo podobo, postala je politično bolj fleksibilna, njene vojaške strategije so postale bolj sofisticirane, povečala pa se je tudi logistična avtonomija. Vse to ji je pomagalo, da je preživela napade in postala velik izziv za kolumbijsko vlado (Ortiz 2002, 130).

Običajno so se gverile z vladami spopadale na podlagi ideologije, ki je vlado označevala za nelegitimno in jo obtoževala, da varuje interese oligarhije. FARC še vedno vztraja pri tem, poleg tega pa kritizira vlado, da se ni sposobna spopasti z največjimi problemi države, kot sta družbena neenakost in kriminal in hkrati sebe predstavlja kot boljšo alternativo. FARC si je namreč v 90-ih zelo prizadevala za osvojitve oblasti na lokalni ravni, kjer je že izvajala javne službe na področjih zdravstva, izobraževanja in javnega reda (Ortiz 2002, 131–132).

FARC je preživela tudi zato, ker je dosegla popolno samofinanciranje, ki pa je povezano z drogami, bolj natančno s pridelovanjem surovin za droge. Kmetom nudijo zaščito pred policijo in vojsko, v zameno pa poberejo davek od pridelane in izvožene droge. To jim ne prinese le finančne neodvisnosti, ampak tudi stalno politično podporo gibanju (Ortiz 2002, 137).

FARC sebe predstavlja kot politično vojaško gibanje, ki izrablja pravico do upora proti nedemokratični vladi. Z nasiljem se odzivajo na terorizem s strani države. Da se lahko bori proti državi, FARC potrebuje denar, ki ga zbira s pomočjo odkupnin za talce. Zajemanje talcev upravičujejo z zakonom, ki bi veljal v njihovi 'novi državi' in pravi, da mora vsak, ki na leto zasluži več kot milijon dolarjev dobička, plačati davek. S tem zakonom, ki so ga poslali v javnost, so opozorili premožne posameznike, da so lahko naslednja tarča ugrabitve. Rodrigo Granda, glavni mednarodni predstavnik FARC pravi, da jih okoliščine v Kolumbiji silijo v taka dejanja. Prav tako ne morejo kmetov prisiliti, naj prenehajo pridelovati koko, saj je to njihov edini vir zaslužka. Če pa bi dobili podporo širše javnosti, bi z veseljem uničili vse plantaže koke in jih nadomestili z drugimi kulturami. Poudarja, da FARC na nikakršen način ni vpletena v preprodajo droge in so pripravljene sodelovati z mednarodno skupnostjo pri reševanju tega problema. Poleg tega ta denar potrebujejo za doseg strateškega političnega cilja, ki je prevzeti oblast z namenom, da bi prinesli politične, gospodarske, družbene in ekološke spremembe v Kolumbijo. V vojni niso zaradi vojne same, ampak zato, ker drugače ne morejo izraziti svojega razmišljanja, saj kolumbijska buržoazija razume le jezik nasilja (Granda v Batou 2008, 17–21). Oboroženi upor je nujen za zaščito razreda, če buržoazija ne dopusti demokracije.

FARC želi v Kolumbiji zgraditi novo demokratično vlado, ki bo spravila in prenovila narod, v kateri bodo lahko sodelovali vsi sektorji političnega življenja in ki se bo z optimizmom in upanjem sposobna spopasti z izzivi 21. stoletja. To pa jim bo uspelo s pomočjo razvoja ljudskih in političnih gibanj in organizacij na ravni države. Oblikovali so namreč Skrivno kolumbijsko komunistično stranko, od katere pričakujejo veliko pomoč v obliki rezervnih rekrutov in ideološko podporo oboroženemu uporu. Sodelovali so tudi pri oblikovanju Bolivarijanskega gibanja za novo Kolumbijo, preko katerega sodelujejo v študentskih, delavskih, kmečkih gibanjih, sestavlja pa tudi Bolivarijanske milice, ki delujejo na podeželju. Njihov cilj je od znotraj ustvariti politično zavest o nujnosti sprememb v Kolumbiji (Granda v Batou 2008, 26–27).

5. 4. 2 Struktura propagandne organizacije ter ciljno občinstvo

FARC je formalno vojaško strukturirana. Na vrhu je Sekretariat Osrednjega generalnega štaba, ki je sestavljen iz 7 članov in nadzira Osrednji generalni štab. Ta je sestavljen iz 25 članov, razporejenih med 7 blokov po vsej državi. V vsakem od teh blokov je večje število front iz 300 do 600 bojnikov. Obstaja okrog 105 front v več kot 90 odstotkih 1050 kolumbijskih občin (Brittain 2005, 22–23). Generalni štab sprejema odločitve glede velikih operacij in glede strateških direktiv ter jih posreduje blokom, ti pa frontam. Denar pa gre v obratni smeri. Poberejo ga fronte, del ga obdržijo za svoje delovanje, del pa pošljejo blokom in generalnemu štabu. Za povezanost skupine FARC skrbi z investiranjem v komunikacijsko opremo, ki zagotavlja prenos navodil vodstva na vse ravni organizacije (Ortiz 2002, 140–141).

Na začetku je gibanje vključevalo predvsem kmečko prebivalstvo. Kasneje, ko se je FARC razvila v kompleksno in organizirano gibanje, ki je odpiralo široko paleto političnih, družbenih, kulturnih in gospodarskih vprašanj, pa so se gibanju priključili tudi domorodci, Kolumbijci afriškega porekla, begunci, delavci brez zemlje, intelektualci in učitelji. Med člani je skoraj polovica žensk. Še vedno pa so temelj gibanja kmetje, izmed katerih izvirajo vodje, podporniki in člani (Brittain 2005, 24–25).

FARC med člane vključuje tudi vedno več žensk in mladoletnikov. Vključevanje mladoletnikov med gverile je za skupino zelo prikladno, saj jih ni težko prepričati, da se pridružijo. Dobijo namreč orožje in družbeni status. Poleg tega pa lahko skupina popolnoma predela njihovo osebnost, tako da si življenja brez nje ne morejo več predstavljati (Ortiz 2006, 271). FARC zagovarja rekrutacijo mladoletnikov, saj verjamejo, da jim gre bolje med gverilami kot na cesti, kjer se mnogi zatečejo v prostitucijo in droge. FARC jim priskrbi hrano, oblačila, izobrazbo in spoštovanje (Trinidad v Leech 2000).

Novi bojnikov na začetku obiskujejo šest mesečni tečaj, kjer se naučijo pravil in spoznajo režim discipline. Kdor ugotovi, da tega ne bo zmož, se lahko brez posledic vrne domov. Kdor se odloči ostati, pa se doživljenjsko zaveže članstvu v FARC. Posamezniki se zavestno in prostovoljno odločijo za priključitev, s tem pa se tudi zavežejo spoštovanju pravil. To velja tudi za ženske, ki že od začetka vedo, da v vojni nosečnost ni sprejemljiva. Večinoma se ženske gverile same odločijo za prekinitve nezaželene nosečnosti (Granda v Batou 2008, 29–31). Življenjski pogoji znotraj skupine so zares totalitarne narave. Člani so od skupine

popolnoma odvisni. Poveljniki skrbijo za hrano in oblačila, kontrolirajo pretok informacij, celo zasebno in družinsko življenje članov je podrejeno volji vodje. Nadzor je podkrepjen s strogo disciplino. Poskus pobega se na primer kaznuje s smrtno kaznijo (Ortiz 2006, 275). Z razširjenim politično vojaškim učnim načrtom, uvedbo stroge discipline in popolnim nadzorom nad svojimi člani si FARC zagotavlja popolno lojalnost članov, povezanost znotraj skupine in njeno visoko učinkovitost (Ortiz 2006, 272–273). Za povezanost znotraj skupine skrbi tudi vodstvo. Eden najbolj znanih in spoštovanih voditeljev in ustanoviteljev FARC je bil Manuel Marulanda. S svojo karizmo je krepil legitimnost odločitev Sekretariata celih 44 let (Ortiz 2002, 141). Maja 2008 naj bi umrl, zamenjal pa ga je Guillermo Saenz Vargas ali Alfonso Cano, ki je tudi imel pomembno vlogo kot politični in ideološki zagovornik FARC.

Točno število članov je skoraj nemogoče določiti zaradi nezakonite narave skupine pa tudi zaradi njene sestave. Ponavadi vemo le za število stalnih bojnikov, ki sestavljajo jedro gverilskih enot. To število se giblje med 13000 in 14000 bojnikov. FARC med svoje člane šteje tudi pomožne bojavnike iz Bolivarijanskih milic, ki podpirajo glavne enote ter posameznike iz Ljudskih milic, ki so starejši ali poškodovani in se ne morejo bojevati, so pa pomemben del nadzora, obveščevanja in logistične podpore. Pomagajo pa jim tudi civilisti, novi rekruti in člani Skrivne kolumbijske komunistične stranke, ki jo je FARC ustanovila kot svoje politično krilo. Gibanju daje ideološko podporo in skrbi za bazo novih rekrutov (Ortiz 2006, 264–265).

Občinstvo, na katerega želi FARC vplivati, je raznoliko. Prva v vrsti je seveda kolumbijska vlada in njeni podporniki. Ti so tudi glavne tarče ugrabitev in napadov. Ciljno občinstvo so tudi kmetje in ostali podporniki revolucionarnega gibanja, izmed katerih hoče privabiti nove rekrute in si ustvariti bazo podpore. FARC se zaveda tudi moči medijev, zato v javnost pošilja komunikeje in ima tudi svoje medijske zastopnike, ki sem in tja odobrijo intervjuje s kakim časopisom in skrbijo za javno podobo organizacije.

5. 4. 3 Tehnike izrabljanja medijev ter posebne tehnike za maksimiziranje učinkov

FARC za širjenje propagande uporablja različna sredstva in tehnike. Od pisane oziroma tiskane propagande se najbolj poslužuje pisanja manifestov in programov, v katerih obtožuje podkupljeno, pokvarjeno in kruto kolumbijsko vlado in apelira na revolucionarne vodje, patriotske vojake, delavce, vaščane, študente, domorodce, temnopolte in ženske, da se ji

uprejo in pomagajo pri gradnji nove, miroljubne in socialno pravične vlade, ki jo bo vodila FARC. Piše tudi članke o marksizmu in bolivarijanskem gibanju, objavlja poročila o spopadih in številu padlih upornikov, pa tudi zakone, ki naj bi veljali v novi kolumbijski državi. Vse to najdemo na spletni strani Bolivarijanskega gibanja za novo Kolumbijo *bolivarsomostodos.org* ali *resistencia-colombia.org*. FARC ima tudi svojo revijo *Resistencia*, ki je prav tako objavljena na omenjeni spletni strani, vsebuje pa članke o življenju med gverilami, o revolucionarni politiki, kolumbijski in ameriški protipropagandi in hvali ter spominu preminulemu vodji Manuelu Marulandi (Movimiento Bolivariano por la Nueva Colombia). V ostalih kolumbijskih časopisih, kot so *Semana*, *La Vanguardia Liberal* in *El Tiempo*, je revolucionarno gibanje vse prej kot priljubljeno. Edini časopis, za katerega lahko rečemo, da podpira nekatere ideje gibanja, je časopis Kolumbijske komunistične stranke *Voz*. Medijski predstavniki FARC sem in tja privolijo v intervju, ki ga domači in tuji novinarji objavijo v svojih revijah in časopisih.

FARC bolj kot pisano uporablja govorjeno propagando in internet. V lasti ima 14 radijskih postaj poznane pod imenom *Bolivarijanska radijska mreža*, ki skupini pomaga pri komunikaciji s člani (Cragin in Daly 2004, 38). Ena od radijskih postaj se imenuje *Voz de la Resistencia* in je dostopna s spletne strani Bolivarijanskega gibanja za novo Kolumbijo. Na njej vrtijo propagandne oglase za rekrute in popularno glasbo z revolucionarnimi besedili. Slišimo lahko tudi himno FARC. Na spletni strani Bolivarijanskega gibanja najdemo tudi reklamne letake, ki oglašujejo boj za novo Kolumbijo in povečujejo nekdanjega vodjo. Stran vsebuje še fotografije gveril, njihovo umetnost, poezijo in glasbo, posnetke govorov vodij, posnetke intervjujev in zastavo kot simbol skupine FARC, upravitelju strani pa lahko pošljemo tudi e-mail. Na spletni strani so objavljene povezave do spletnega dnevnika, ki ga objavlja *Resistencia*, časopis političnih zapornikov; do spletnega dnevnika agencije za komunikacije fronte Jacoba Arenasa, kjer lahko najdemo njihov časopis *Beligerantex*, avdio in video posnetke, slike, koledar, članke, intervjuje in študijske tekste; do spletne strani tiskovne agencije fronte Antonia Narina ter do uradne spletne strani FARC *farcejercitodelpueblo.org*, kjer prav tako najdemo članke o aktualnih dogodkih, intervjuje, video in avdio posnetke ter glasbo, strani z žensko in študentsko tematiko ter podatke o Kolumbiji in življenju gveril.

FARC zelo velik pomen daje osebnemu stiku s kmeti, ki jim tudi nudi zaščito. Sodelujejo tudi s študenti, delavci, tako da so prisotni v vseh sektorjih. Pomagajo jim graditi ceste, šole,

bolnice, kar jim omogoča lažje širjenje svojih idej. Sredstvo propagande je tudi vojaška uniforma in zastava.

Poleg širjenja propagande FARC uporablja tudi druge tehnike za pritegnitev pozornosti medijev. Nasilna dejanja, kot so ugrabitve, izsiljevanja in umori, FARC izvaja tudi zaradi poročevalske vrednosti dejanj samih. Napadajo namreč kolumbijske politike in gospodarstvenike, kar zelo pritegne kolumbijske pa tudi tuje časopise. FARC o svojih napadih poroča v poročilih, ki jih objavi na spletni strani, služijo tudi kot opozorilo za naslednje tarče. Včasih privolijo v intervju z novinarji, tiskovnih konferenc pa ne prirejajo. Prav tako v medijih ne prevzemajo odgovornosti za napade, saj o njih dosti poroča že nasprotna stran in se jim to verjetno ne zdi potrebno (Cragin in Daly 2004, 38). FARC uporablja tudi veliko simbolizma. Že njihovo ime pove, da se za svobodo borijo z orožjem, FARC-EP, kot se tudi poimenujejo, pa pomeni, da se imajo za ljudsko vojsko, oziroma za vojsko za ljudi. Simbolne so tudi tarče, ki jih izberejo za napad, saj predstavljajo za njih sovražno in skorumpirano vlado

5. 4. 4 Odziv občinstva na različne tehnike ter protipropaganda, če je prisotna

Odziv občinstva je zelo različen. Na eni strani imamo kolumbijsko vlado, ki vztrajno izvaja pritisk na gibanje z raznimi protiuporniškimi načrti v zavezništvu z ZDA. Zadnjih nekaj let, ko je na oblasti predsednik Uribe, je pritisk še posebej velik. Uvedel je protiuporniško strategijo, znano pod imenom Obrambna in demokratična varnostna politika, ki je precej omejila delovanje FARC (Ortiz 2006, 265). Na drugi strani pa so prav tako vztrajni uporniki, ki so kljub oviram še vedno pripravljeni pomagati gibanju in se boriti proti izkoriščevalski vladi. Posebej uspešna je bila FARC pri rekrutiranju novih bojnikov na področjih, kjer je bilo komunistično gibanje zgodovinsko prisotno. Ne smemo tudi zanikati podpore, ki jo FARC uživa s strani civilnega kmečkega prebivalstva, ki pogosto navezujejo tudi osebne stike z gverilami. Prav tako veliko rekrutov pride iz koloniziranih predelov, kjer vlada skorajda nima vpliva (Ortiz 2006, 268–269).

6 UČINKI IN OCENA PROPAGANDE ŠTIRIH TERORISTIČNIH SKUPIN

Najpomembnejši učinek propagande je dosežen namen in cilji, uspešnost pa se lahko meri tudi po številu novih članov, po sprejetju propagandnega jezika ali po številu sprejetih zakonov v korist teroristične skupine. Slednji učinek je pri teroristih skoraj nemogoč, razen če jim uspe priti na oblast. Ker pa teroristi niso na oblasti, vsaj ne v nalogi predstavljene štiri teroristične skupine, ljudje težko sprejmejo njihove ideje, še posebej zaradi nasilja, ki ga izvajajo nad njimi.

S propagando teroristi svojemu raznolikemu ciljnemu občinstvu komunicirajo sporočila in z njimi skušajo oblikovati in nadzorovati mnenja in stališča z namenom, da bi dosegli svoje kratkoročne, dolgoročne in univerzalne cilje. Če le te teroristična skupina tudi doseže, je njena propaganda uspešna. Če doseže le nekatere cilje in namene, pa je propaganda le delno uspešna.

IRA je s svojo propagando uspela doseči nekatere kratkoročne cilje. S terorističnimi dejanji je uspela povzročiti splošni nered v družbi, diskreditirala je britansko vlado in jo izzvala, da je povečala represijo proti njej. Uspelo ji je tudi povišati moralo svojih članov in naklonjenost prebivalcev, ko so oglaševali mučeništvo zapornikov in njihove gladovne stavke. Ves čas ji je uspelo s propagando pridobivati nove člane in podpornike, o čemer priča njena dolgotrajna obstojnost. Z razvojem mirovnega procesa je stranki Sinn Fein, s tem pa tudi IRI uspelo povečati tudi volilno podporo svoje volilne baze.

S širjenjem strahu pred terorističnimi napadi so uspeli pritegniti tudi precej medijske pozornosti. Delno so bili uspešni tudi pri prizadevanju za priznanje svojih zahtev in namenov ter pridobitvi legitimnosti in ugleda, saj je republikansko gibanje priznala celo ZDA pa tudi Republika Irska in Velika Britanija, s tem ko so bile pripravljene sestti za pogajalsko mizo. Vseeno je morala IRA spremeniti taktiko in namesto terorističnih napadov začeti mirovni proces.

Medtem ko je bila propaganda IRE precej uspešna pri uresničevanju kratkoročnih in univerzalnih ciljev, pa ji ni uspelo doseči njenega strateškega cilja združenje južnega in severnega dela irskega otoka. Ta cilj je ostal skupen vsem vejam in frakcijam IRE kljub

nekaterim ideološkim razhajanjem, vendar pa še nobeni od njih ni uspelo združiti Irske, ne s terorističnimi dejanji, ne po mirni poti. Najbližje temu cilju je Adamsova Sinn Fein, ki še vedno verjame in obljublja, da je ta vizija blizu resničnosti.

Propaganda Al Kaide je posebna v tem, da je dosegla globalno širino in globalno občinstvo tudi zaradi izbire ZDA za tarčo terorističnih napadov. Al Kaida je dokazala, da je z dobrim načrtovanjem in s temeljitimi pripravami sposobna diskreditirati tudi najmočnejšo silo na svetu, javnosti pa pognati strah v kosti. Al Kaida je namreč uspelo s propagando javnost prestrašiti, da je potencialna tarča njenih terorističnih napadov lahko kdor koli in kjer koli. Uspelo se ji je tudi maščevati in kaznovati krivice, ki se dogajajo muslimanom po svetu in povzročiti splošni nemir v družbi, ki traja že slabo desetletje.

Verjetno je Al Kaida glede na pozornost, ki ji jo namenjajo mediji, najuspešnejša med terorističnimi skupinami. K temu so pripomogle grozote, ki so jih povzročila njena teroristična dejanja pa tudi njene izjave o nujnosti maščevanja in povečevanja samomorilskih mučenikov ter dobesedna razlaga islamske svete knjige Korana. S tako ideologijo ji je sicer uspelo stalno pridobivati nove lojalne in predane člane in podpornike pa tudi legitimnost in ugled med njimi, vendar ji po mojem mnenju ravno zaradi tega ne uspe dobiti priznanja zahtev, krivic in razlogov s strani mednarodne skupnosti in javnosti na splošno. Uspelo ji je sicer preoblikovati javno mnenje, vendar ne v svojo korist. To, da se ljudje bojijo vstopiti v nakupovalni center ali na poln avtobus sredi mesta, sicer veliko pove o vplivu, ki ga ima Al Kaida in njena propaganda na mišljenje ljudi, ne pomaga pa ji od njih pridobiti podpore in priznanja.

Al Kaida je samo deloma uspešna pri uresničevanju svojih dolgoročnih ciljev. Uspelo ji je na primer, da so nekatere države pod pritiskom svojih državljanov umaknile svoje vojake iz muslimanskih dežel. Vendar so zahodne sile še vedno v veliki meri prisotne na Bližnjem vzhodu in še vedno ostajajo aktivne v lovu za vodilnimi predstavniki skupine ter za odgovornimi za teroristične napade. Prav tako Al Kaida še vedno ni uspelo oblikovati lastne države.

ELF je s svojo propagando uspela diskreditirati in izzvati ZDA, saj jo je država sama uvrstila na seznam največjih domačih terorističnih groženj. Seveda je ELF to potezo izrabila za

nadaljnjo propagando in zagovornike ekstremističnega okoljevarstvenega gibanja še bolj prepričala v njihov dober namen. ELF je dokaj uspešna pri uresničevanju svojih kratkoročnih ciljev, saj s propagando poskrbi, da je za izvedbo požarov vedno dovolj podpornikov, pripravljenih na akcijo. Izobraževanje le teh preko propagande je tudi precej učinkovito glede na to, da oblasti ujamejo le malo odgovornih za požare.

Zaradi nasilne narave njenih dejanj je ELF deležna precejšnje pozornosti medijev. Vendar pa je ta ponavadi omejena na lokalne in državne medije in le redko pridejo na naslovnice zunaj ZDA. Javnost se pretirano ne boji njenih napadov, kar tudi ni namen. Namen je spremeniti način razmišljanja in zahodnjaški način življenja, ki uničuje okolje. Za to pa je po mojem mnenju potrebno še kaj več od podtikanja požarov. Najbolj je potreben čas in vzgajanje novih generacij v duhu prevzemanja odgovornosti za okolje. ELF tudi ni uspelo pridobiti priznanja širše javnosti za svoje zahteve ravno zaradi nasilja, niti ji ni uspeli pridobiti legitimnosti in ugleda, zlasti po 11. septembru 2001, odkar ameriška javnost obsoja vse, kar samo diši po terorizmu.

FARC je s svojimi terorističnimi dejanji uspela doseči nekatere kratkoročne cilje. Z ugrabitvami in izsiljevanjem ji je na primer uspelo zbrati finančna sredstva, ki skupaj z denarjem od drog v celoti zadostujejo za delovanje skupine. Uspelo ji je tudi izzvati kolumbijsko vlado in njeno zaveznico ZDA, da je proti njenemu delovanju sprejela drastične ukrepe, kot je vzpostavitev paravojaških sil, ki napadajo FARC. Tako protipropagando je FARC s pridom uporabila za pridobivanje novih članov in lažje upravičila svoja dejanja.

FARC je uspelo privabiti precejšno mero pozornosti medijev, tako kolumbijskih kot tudi tujih, predvsem zaradi vpletenosti ZDA v reševanje problema z drogami. ZDA so FARC celo označile za eno največjih nevarnosti, ki preti ameriškemu narodu. Propaganda FARC ima precejšen vpliv tudi na velik del kolumbijskega prebivalstva, predvsem na kmete, ki živijo v pomanjkanju. Izmed njih FARC privabi tudi največ novih rekrutov, od njih je tudi deležna največjega priznavanja in podpore pa tudi spoštovanja in ugleda. Priznanja in legitimnosti s strani vlade verjetno nikoli ne bo deležna. FARC tako zaenkrat še ni uspelo doseči svojega strateškega cilja uničenja obstoječega družbenega reda v Kolumbiji in zamenjave oblasti.

7 PARADOKSALNA VLOGA MEDIJEV

Teroristi izvajajo šokantno nasilje, da bi mediji poročali o njih, vendar so na koncu vseeno mediji tisti, ki določajo, kaj bo v novicah in kaj ne. To privede celo do tega, da mora biti nasilje vedno bolj senzacionalno in kruto, da bi prišlo na naslovno stran (Tuman 2003, 135–136). Terorizem je postal celo nekakšna sprevržena zabava, kar teroristi dobro vedo in to s pridom izkoriščajo za svoje kampanje (Hoffman 1998, 134). Mediji tako lahko kaj hitro postanejo del dogajanja, objavljajo izjave teroristov, lahko celo sodelujejo pri pogajanjih ali pa ogrozijo življenja talcev z objavljanjem osebnih podatkov (Paletz in Tawney 1992, 105). Nenazadnje mediji »humanizirajo sovražnika, s čimer otežujejo vladi, da bi se odločnejše odzvala« (Hickey v Nacos 1994, 63).

Bistvo medijev v demokratičnih družbah je odprtost in obveza informiranja javnosti. V času, ko je informacija na doseg 'klika', pa prihaja v ospredje razvedrilna funkcija. Mediji pri tem nimajo dosti izbire, če hočejo dosežati visoko gledanost in dobiček. Čeprav dajejo občutek svobode, so zaradi potrebe po uspešnosti pod velikim pritiskom. Svoboda medijev, ki jo demokracija tako povečuje, je v resnici zelo omejena (Blaisse 1992, 137–139).

Na žalost se mediji ne morejo upreti novicam o terorizmu, saj morajo zadovoljiti interes javnosti, poleg tega pa med mediji obstaja velika konkurenca. Tudi če bi hoteli zanikati obstoj terorizma, jim to ne bi dolgo uspevalo, saj za njimi stoji javnost in konkurenca (Martin 1990, 158–159). Konkurenca med mediji je tako tesna, da morajo za čim večjo gledanost in preživetje loviti senzacije, ne glede na to, kako nepomembne in plehke so in z njimi prehiteti svoje nasprotnike. Vendar pa mediji konec koncev svoje novice prilagajajo občinstvu, in sicer tako, da jih velika večina lahko razume in so zanje vredne pozornosti. Ravno zato prihajajo v ospredje dramatične izpovedi talcev in njihovih svojcev, grozljive slike in udarne naslovnice, namesto resnih analiz in raziskav ozadja (Hoffman 1998, 138–141).

Tu se samo po sebi postavlja vprašanje, ali ne bi mediji s prenehanjem poročanja o terorizmu mogli prekiniti tega začaranega kroga. Vendar pa ne smemo pozabiti, da je pozornost, ki jo mediji namenjajo teroristom, le redko pozitivno naravnana. Razen privlačnosti za občinstvo, tako poročanje nima velikega vpliva na odnos ljudi do terorizma. Ta ostaja občutno negativen. In čeprav medije lahko obtožujemo stalnega pehanja za novicami v ostri konkurenci, se mediji le odzivajo na povpraševanje potrošnikov (Hoffman 1998, 143–146).

Ne glede na to, ali mediji nezavedno pomagajo teroristom, ali pa pri njihovih dejavnostih aktivno sodelujejo z objavljanjem senzacionalnih dogodkov, ki so zanimivi za javnost, so teroristi vedno zmagovalci v boju za publiciteto. Vendar pa moramo upoštevati tudi mnenje samih teroristov, ki se od splošno sprejetega dostikrat precej razlikuje. Medijsko poročanje ne koristi vedno njihovim ciljem. Medije imajo celo za sovražne, saj morajo dostikrat veliko energije porabiti za popravljanje napačnih interpretacij in podatkov, ki lahko vodijo do demoralizacije njihove baze podpornikov ter diskreditacije njihove politične dimenzije, še posebej, kadar poročajo o neuspehah z nedolžnimi civilnimi žrtvami (Irvin 1992, 62–68).

Clawson (1990, 242) tudi zanika idejo o prenehanju obstoja terorizma, če bi mediji prenehali poročati o njem. To ne bi imelo nobenega vpliva na teroristične skupine, ki jih podpirajo države, saj ne potrebujejo publicitete za svoje delovanje. Poleg tega je terorizem obstajal že dolgo pred nastankom množičnih medijev in tudi brez njih dobro uspeval. Na medije ne smemo gledati le kot na sovražnike, ki morajo biti pod strogim nadzorom, saj lahko naredijo tudi marsikaj dobrega v boju zoper terorizem. Poleg tega pa bi omejevanje medijske svobode pomenilo omejevanje ustavne pravice in bi naletelo na široko neodobravanje (Clawson 1990, 242–243).

Ker imajo mediji v družbi pomembne funkcije, kot so informiranje, predstavljanje politik, nadzorovanje oblasti, izmenjavanje idej, izobraževanje, razvedrilo in tudi oglaševanje, je vmešavanje v njihovo svobodo lahko zelo občutljiva zadeva (Schmid 2006, 94–95). Poleg tega pa je odnos med mediji in teroristi veliko bolj kompleksen, kot se zdi na prvi pogled. Med njimi ni vedno simbioze. Ne smemo namreč pozabiti na novinarje, ki so jih teroristi ugrabili ali usmrtili. Večina medijev ne odobrava terorističnih dejanj, niti javnosti ne spodbuja k podobnemu nasilju. Novinarji se zavedajo svoje odgovornosti, nekateri celo predlagajo cenzuro. Spet drugi pa o njej nočejo niti slišati. (Schmid 2006, 103–104). Če bi zaradi teroristov ukinili svobodo medijev, bi bila zmaga njihova. Tega pa jim ne smemo pustiti (Graham v Schmid 2006, 104).

Potrebna je srednja pot med pravico javnosti do informiranosti ter pravico do njene varnosti (Schmid 2006, 105). Medijska pozornost je nenazadnje le sredstvo, s katerim teroristi dosegajo višje cilje in vplivajo na javnost in uradnike. Zato bi bili na mestu ukrepi za omejevanje teh ciljev tako s strani medijev in javnosti kot tudi s strani tistih, ki sprejemajo

odločitve. Slednji bi morali poznati ozadje terorističnih skupin in terorizma na splošno, da bi se lahko zavedali lastne ranljivosti. Politični vodje bi morali sami izrabiti medije in v kriznih trenutkih javnosti razložiti, kako teroristi delujejo in jim predstaviti različne možnosti ukrepanja. Rešitev ni v manjšem obsegu poročanja, ampak v kvalitetnejšem poročanju (Nacos 1994, 160–161). Cenzura s strani oblasti ne bo prekinila razmerja med terorizmom in mediji, ker je le to preveč zapleteno. Rešitev je v odgovornem poročanju. Predpogoj za to pa je spremenjena kultura javnosti, ki bi si morala želeli resne razprave ne pa 'infotainmenta' in 'horrorvisiona', ter profesionalnost novinarjev, ki bi se zavedali posledic svojega poročanja (Mahan in Griset 2008, 229). Tudi po mnenju novinarja Terryja Andersona, ki je bil skoraj sedem let talec libanonskega Hizbolaha, bi bila cenzura s strani oblasti napaka, splošne smernice pa so za dejanske krizne situacije neuporabne. Kadar so v nevarnosti človeška življenja, se mora novinar samo omejiti po lastni presoji in za svojo odločitev tudi odgovarjati. V vsakem primeru pa javnost mora biti obveščena (Anderson 1993, 133).

Ali bi terorizem potem res nehal obstajati, če mediji ne bi poročali o njem? Moj odgovor je ne. Prvič, mediji bi nehali poročati o terorizmu le v primeru, če bi sami prenehali obstajati, ali pa v primeru, če ne bi imeli komu poročati. Drugič, javnost bo vedno zanimalo nenavadno vedenje nenavadnih ljudi, vedno bo dovzetna za senzacije. Tretjič, tudi če bi mediji nehali poročati o teroristih, bi njihovi cilji in motivi še vedno obstajali, dosegali pa bi jih na druge in drugačne načine. Deloma se strinjam z naslednjo mislijo: »Terorizem zmaga le, če se nanj odzovemo tako, kot hočejo teroristi, kar pomeni, da je njihova usoda v naših rokah in ne v njihovih. Če se odločimo in se sploh ne odzovemo, ali če se odzovemo drugače, kot si želijo, jim ne bo uspelo doseči svojih ciljev« (Fromkin 1990, 61). Čeprav rešitev ni popolna, pa je vseeno v svoji naivnosti in preprostosti zelo privlačna. Cilj zastraševanja tako zagotovo ne bi bil dosežen, kar pa bi, če ne drugega, terorizem vsaj nekoliko zaustavilo na njegovem pohodu.

8 ZAKLJUČEK

Na začetku diplomske naloge sem postavila tri hipoteze, ki so me vodile skozi nadaljevanje diplomskega dela. Da bi jih lahko potrdila oziroma zavrnila, sem morala najprej definirati terorizem, propagando in teroristično propagando, analizirati teroristično propagando štirih, glede na motiv različnih, terorističnih skupin s pomočjo celovitega modela propagande in na koncu prikazati različne poglede na vlogo medijev pri ohranjanju terorizma pri življenju.

Različne teroristične skupine propagando uporabljajo na različne načine. IRA, katere motiv je odcepitev Irske od Velike Britanije in njena združitev, velik poudarek daje na skupno zgodovino, jezik in kulturo naroda. Velikega pomena za njen obstoj je tako podpora Ircev, če ne aktivna pa vsaj pasivna, zato se je vedno trudila za pozitivno javno podobo in poskušala popraviti narejeno škodo ali popraviti vtis z opravičili. Veliko bolj od ostalih skupin je bila IRA povezana z lokalnim prebivalstvom, izmed katerega je pridobivala nove člane in večino podpore. Imela je močno vojaško organizacijo z močnim in vplivnim vodstvom, ki ji je omogočalo učinkovito delovanje, dobro strategijo rekrutiranja in učinkovito izrabljanje medijev za širjenje propagande. Najbolj pa je IRO zaznamovala njena fleksibilnost, sposobnost prilagajanja novim političnim in družbenim razmeram, kar kaže tudi njen razvoj od nasilja do mirovnega procesa. S to potezo je pridobila še več podpore.

Motiv Al Kaide je verski, njena ideologija temelji na dobesedni interpretaciji Korana, poudarjanju dolžnosti muslimanov, da se uprejo zatiranju s strani nevernikov ter neizogibnemu maščevanju za oskrnitev svetih dežel. Posebnost Al Kaide je v tem, da so tarče njene propagande na eni strani neverniki, zaradi česar smo lahko tarča napadov vsi, ki ne sledimo enakemu prepričanju, na drugi strani pa je njena propaganda namenjena vernim muslimanom, ki so za svojega boga pripravljeni postati mučeniki. Propaganda Al Kaide nima posebne politične dimenzije, utemeljena je predvsem na spoštovanju božje volje in viziji lepše prihodnosti.

Tudi Al Kaida se je bila sposobna fleksibilno prilagajati nastalim razmeram, tako da je spremenila strukturo organizacije in postala nekakšna mreža nepovezanih celic, ki imajo skupno le vero in cilj ter močnega karizmatičnega vodjo. Čeprav skupina ni močno povezana s strukturo, lahko rečemo, da je njena propaganda uspešna, saj vedno znova privablja verne muslimane, ki so se pripravljene žrtvovati za namen. Za ta uspeh se morajo zahvaliti

modernim tehnologijam, še posebej internetu, ki se ga je Al Kaida naučila zelo učinkovito uporabljati.

Internet je tudi posebnost naslednje teroristične skupine ELF. Zaradi svoje značilne podzemne in anonimne celične strukture je zanjo internet idealno orodje za širjenje ideologije, informacij, rekrutiranje in privabljanje medijske pozornosti. V preteklosti so bili za to nalogo zadolženi njeni medijski predstavniki, ki jih je s skupino družilo le enako razmišljanje. Posebnost ELF je tudi ta, da nima vodje in hierarhične strukture. Skupino sestavljajo neodvisne celice, ki se med sabo ne poznajo, ustanovi pa jo lahko vsak, ki si želi neposredne akcije z namenom varovanja okolja. Prav ta posebnost je po mojem mnenju ključ za njen uspeh pri privabljanju vedno več aktivistov, ki izvajajo požare. Oblasti jih težko identificirajo, če pa že kakšnega ujamejo, to ne ogrozi obstoja gibanja.

FARC je prav tako kot IRO zaznamovalo prizadevanje za vzpostavitev premirja in politično gibanje, podprto s skrivno stranko, vendar pa FARC premirja nikoli ni dosegla. Nasprotovala mu je država in njene paramilitarne skupine, kar pa je FARC izkoristila za propagando in rekrutiranje gveril izmed kmečkega prebivalstva. Kmetje so bili tudi ustanovitelji gibanja in so se zavzemali za pravično delitev zemlje. FARC tako največji del propagande namenja kmečkemu prebivalstvu in ostalim revnim Kolumbijcem, ki predstavljajo 90 odstotkov vseh prebivalcev.

Vlogo FARC med ljudmi je povečala tudi vpletenost v vzgajanje koke, ki je glavni vir zaslužka mnogih kmetov. Ker jim FARC nudi pomoč in varnost, so deležni stalne podpore. K obstanku skupine je pripomogla tudi močna struktura in karizmatični vodja ter učinkovita strategija za rekrutiranje novih gveril, ki se članstvu in popolni zvestobi zavežejo doživljenjsko.

Štiri obravnavane teroristične skupine propagando uporabljajo na različne načine, za vse pa velja, da je propaganda nujna za njihovo učinkovito in trajno dejavnost. Če bi teroristične skupine izvajale samo napade brez ideološkega in zgodovinskega ozadja, brez strukture, zbiranja sredstev in rekrutacije novincev, njihov obstoj ne bi imel pomena globljega od napada nekega množičnega morilca, ki mori iz gole potrebe ali iz afekta. Ugotovili pa smo, da so teroristični napadi mnogo več kot to. So oblika komunikacije, sredstvo propagande, s katerim teroristi vedno želijo nekaj povedati. Če hočejo teroristične skupine dolgo in

učinkovito delovati in doseči svoje cilje, se morajo posvetiti ne samo vojaškim taktikam, ampak tudi propagandnim taktikam in sredstvom.

Ugotovili smo in hkrati potrdili hipotezo, da teroristične skupine za doseganje svojih ciljev ne uporabljajo le propagando preko dejanj, ampak tudi pisano in govorjeno propagando, največji poudarek pa seveda dajejo na pridobivanje medijske pozornosti. In res lahko rečemo, da so najbolj učinkovite in najdlje obstojne tiste teroristične skupine, ki imajo ideološko in zgodovinsko ozadje, dobro izdelano strukturo in razdeljene naloge med člani in vodstvom, premišljeno strategijo za privabljanje novih članov; tiste, ki dobro vedo, na katero občinstvo morajo ciljati, da bo propaganda obrodila sadove; tiste, ki izrabljajo čim več razpoložljivih sredstev za širjenje propagande ter čim več tehnik za privabljanje pozornosti medijev, ter teroristične skupine, ki znajo tudi protipropagando obrniti v svojo korist.

Teroristične skupine pa imajo vsaj štiri ovire, ki njihov končni uspeh postavljajo pod vprašaj, kljub temu da upoštevajo vse vidike propagande. Prva ovira je ta, da niso na oblasti. Delovati morajo skrivno, dostop do virov je omejen. Omejene so tudi tiste skupine, ki dobijo pomoč s strani držav, saj te države nimajo ugleda in vpliva v mednarodni skupnosti. Druga težava je protipropaganda, ki ima lahko veliko večjo moč in učinek, saj jo izvajajo pravne in legitimne države s podporo svojih državljanov. Kljub kritikam so države še vedno tiste, ki lahko najbolje zaščitijo svoje državljane. Za boj proti terorizmu imajo na razpolago več sredstev in kadra, saj je mir in varnost še vedno človekova največja vrednota. To je tretja ovira, s katero se soočajo teroristične skupine. Čeprav smo ljudje nagnjeni k sprejemanju raznolikih vplivov, smo vseeno racionalna bitja, sposobna ustvarjanja lastnega mnenja. Podkrepljeni z lastnostjo, da le z velikimi napori lahko spremenimo vzorce razmišljanja in ponotranjene vrednote, nas velika večina ne more sprejemati utemeljitev in upravičevanja nasilja, kot ga ponujajo teroristične skupine. Četrta ovira so mediji, ki, kljub temu da jih dostikrat obtožujemo sodelovanja in podpore teroristom, javnosti običajno skušajo predstaviti obe plati zgodbe.

Prišli smo do tretje hipoteze, ki pravi, da bi terorizem prenehal obstajati, če mediji ne bi poročali o teroristih in terorističnih dejanjih. Tu se mnenja strokovnjakov delijo. Nekateri so prepričani, da je najboljša pot cenzura, drugi temu ostro nasprotujejo. Tudi sama se strinjam, da cenzura ne bi prinesla nič dobrega. Nenazadnje moramo upoštevati temeljne človekove svoboščine, za katere so se morali boriti naši predniki, pa tudi pravico ljudi, da so obveščeni o vsem, kar se dogaja po svetu.

Potrebna je srednja pot med cenzuro in svobodo, kvalitetnejše in nepristransko poročanje, ki ne stremi le po čim večji gledanosti (oz. odzivnosti na splošno), ampak tudi po čim večji razgledanosti javnosti, da se bo, oborožena s podatki, sposobna sama odločati in oblikovati svoje mnenje. Zadnjo hipotezo torej zavračam, saj bodo mediji vedno poročali o terorizmu, javnost bo vedno zanimalo nenavadno vedenje nenavadnih ljudi in tudi, če bi mediji nehali poročati o teroristih, bi njihovi cilji in motivi še vedno obstajali, dosegali pa bi jih na drugačen način. Rešitev je v naši svobodni volji. Če se bomo na teroristično propagando odzvali tako, kot to pričakujejo in želijo teroristi, potem so njihove možnosti neomejene. Če pa se bomo odzvali drugače, potem lahko izgubijo svoje najmočnejše orožje, sposobnost oblikovanja javnega mnenja v svojo korist, kar jih bo vsaj nekoliko zaustavilo na njihovem nasilnem pohodu.

9 LITERATURA

1. Adams, Gerry. 1994a. Ceasefire Is Welcome News, But Much Remains to be Done. *Irish Voice*, 13. september. Dostopno prek: <http://www.encyclopedia.com/doc/1P1-2271039.html> (4. avgust 2009).
2. --- 1994b. *Address by Sinn Fein President Gerry Adams MP*. Dostopno prek: <http://www.sinnfein.ie/contents/15200> (4. avgust 2009).
3. --- 2005. *Address to the IRA*. Dostopno prek: <http://www.sinnfein.ie/contents/15207> (5. avgust 2009).
4. --- 2009a. A United Ireland Is Possible. *Guardian.co.uk*, 15. julij. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2009/jul/15/united-ireland-gerry-adams> (4. avgust 2009).
5. --- 2009b. *Statement from Sinn Fein President Gerry Adams, MP, MLA*. Dostopno prek: <http://www.sinnfein.ie/contents/15538> (5. avgust 2009).
6. Anderson, Terry. 1993. Terrorism and Censorship: The Media in Chains. *Journal of International Affairs* 47 (1): 127–136. Dostopno prek: http://nj5ml5nu3e.search.serialssolutions.com/directLink?&atitle=Terrorism%20and%20censorship%3A%20%20The%20media%20in%20chains&author=Anderson%2C%20Terry&issn=0022197X&title=Journal%20of%20International%20Affairs&volume=47&issue=1&date=19930401&spage=127&id=doi.&sid=ProQ_ss&genre=article&lang=en (18. marec 2009).
7. *An Phoblacht*. Dostopno prek: <http://www.anphoblacht.com> (7. avgust 2009).
8. Batou, Jean. 2008. The Guerrilla in Colombia: An Interview With Rodrigo Granda, Member of the FARC-EP International Commission. *Monthly Review* 59 (19): 14–32. Dostopno prek: <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=5&did=1458328261&SrchMode=1&sid=1&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1248088058&clientId=16601> (18. marec 2009).
9. Beirich, Heidi in Bob Moser. 2004. From Push to Shove. V *Violence and Terrorism 04/05*, ur. Thomas J. Badey, 98 - 107. Guilford (Conn.) : McGraw-Hill/Dushkin, cop.
10. Blaisse, Mark. 1992. Reporters' Perspectives. V *Terrorism and the Media: How Researchers, Terrorists, Government, Press, Public, Victims View and Use the Media*, ur.

- David L. Paletz in Alex P. Schmid, 137–169. Newbury Park, London, New Delhi: Sage Publications.
11. Boyne, Sean. 1998. The Real IRA: After Omagh, What Now? *Jane's Information Group*, 24. avgust. Dostopno prek: http://www.janes.com/security/international_security/news/jir/jir980824_1_n.shtml (5. avgust 2009).
 12. *Brandon Books*. Dostopno prek: <http://www.brandonbooks.com> (7. avgust 2009).
 13. Brittain, James J. 2005. The FARC-EP in Colombia: A Revolutionary Exception in an Age of Imperialist Expansion. *Monthly Review* 57 (4): 20–33. Dostopno prek: <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=13&did=895083051&SrchMode=1&sid=1&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1248088397&clientId=16601> (20. julij 2009).
 14. Center for Defense Information. 2002. *In the Spotlight: Al Qaeda (The Base)*, (30. december). Dostopno prek: <http://www.cdi.org/terrorism/alqaeda.cfm> (20. avgust 2009).
 15. Clark, Ryan in Stuart Lee. 2008. The PIRA, D-Company and teh Crime-Terror Nexus. *Terrorism and Political Violence* 20 (3): 376–385.
 16. Clawson, Patrick. 1990. Why We Need More but Better Coverage of Terrorism. V *International Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, ur. Charles W. Kegley, 241–244. Basingstoke: Macmillan Education, cop.
 17. Conway, Maura. 2006. Terrorism and the Internet: New Media – New Threat? *Parliamentary Affairs* 59 (2): 283–298. Dostopno prek: <http://pa.oxfordjournals.org/cgi/reprint/59/2/283> (15. maj 2009).
 18. Coogan, Tim Pat. 1995. *The I.R.A.* London: Harper Collins Publishers.
 19. Cordes, Bonnie. 2001. When Terrorists Do the Talking: Reflections on Terrorist Literature. V *Inside Terrorist Organizations*, ur. David C. Rapoport, 150–171. London, Portland (OR): F. Cass.
 20. Cragin, Kim in Sara A. Daly. 2004. *The Dynamic Terrorist Threat: An Assessment of Group Motivations and Capabilities in a Changing World*. Santa Monica (CA), Arlington (VA), Pittsburgh (PA): Rand. Dostopno prek: http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/2005/MR1782.pdf (18. avgust 2009).
 21. Creegan, Erin. 2005. IRA Disarms After 36 Years. *Arms Control Today* 35 (9): 4. Dostopno prek: <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=8&did=933828521&SrchMode=1&sid=2&Fmt=>

- 6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1248766244&clientId=16601 (28. julij 2009).
22. Crenshaw, Marta. 1990. The Causes of Terrorism. V *International Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, ur. Charles W. Kegley, 113–126. Basingstoke: Macmillan Education, cop.
 23. Cull, Nickolas J., David Culbert in David Welch. 2003. *Propagand and Mass Persuasion: A Historical Encyclopedia, 1500 to Present*. Santa Barbara (CA): ABC-Clio. Dostopno prek: http://books.google.si/books?id=Byzv7rf6gL8C&pg=PA190&lpg=PA190&dq=provisional+irish+republican+army+leaflet&source=bl&ots=Wk2ertG2-&sig=94QsIL2QsUAjVA8iEwx8NZYPGtc&hl=sl&ei=W8J6StDFGoyPsAaGxKnjAg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4#v=onepage&q=&f=false (13. avgust 2009).
 24. Damphousse, Kelly R. In Brent L. Smith. 1998. The Internet a Terrorist Medium for the 21st Century. V *The Fututre of Terrorism: Violence in the New Millennium*, ur. Harvey W. Kushner, 208–224. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
 25. Dolnik, Adam. 2006. Learning to Die: Suicide Terrorism in the Twenty-First Century. V *The Making of a Terrorist: Training*, ur. James J. F. Forest, 152–171. Westport (Conn.), London: Praeger Security International.
 26. Evropska Komisija. 2001. *Proposal for a Council framewok decision on combating terrorism*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/doc/com_01_521.pdf (15. maj 2009).
 27. *Families Acting for Innocent Relatives*. Dostopno prek: http://victims.org.uk/s08zhk/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1 (8. avgust 2009).
 28. Flory, Maurice. 1997. International Law: An Instrument to Combat Terrorism. V *Terrorism and International Law*, ur. Rosalyn Higgins in Maurice Flory, 30–39. London, New York: Routledge LSE.
 29. Fromkin, David. 1990. The Strategy of Terrorism. V *International Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, ur. Charles W. Kegley, 55–62. Basingstoke: Macmillan Education, cop.
 30. Gerrits, Robin P. J. M. 1992. Terrorists' Perspectives: Memoirs. V *Terrorism and the Media: How Researchers, Terrorists, Government, Press, Public, Victims View and Use the Media*, ur. David L. Paletz in Alex P. Schmid, 29–61. Newbury Park, London, New Delhi: Sage Publications.

31. Gunaratna, Rohan in Arabinda Acharya. 2006. The Terrorist Training Camps of al Qaeda. V *The Making of a Terrorist: Training*, ur. James J. F. Forest, 172–193. Westport (Conn.), London: Praeger Security International.
32. Higgins, Rosalyn. 1997. The General International Law of Terrorism. V *Terrorism and International Law*, ur. Rosalyn Higgins in Maurice Flory, 13–29. London, New York: Routledge LSE.
33. Hoffman, Bruce. 1998. *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
34. --- 2003. The Logic of Suicide Terrorism. *Atlantic Monthly Online* 291 (5). Dostopno prek: <http://www.theatlantic.com/doc/200306/hoffman> (26. junij 2009).
35. --- 2006. The Changing Face of Al Qaeda and the Global War on Terrorism. V *Violence and Terrorism 06/07*, ur. Thomas J. Badey, 221 – 228. Dubuque, IA: McGraw-Hill Contemporary Learning Series, cop.
36. Irvin, Cynthia L. 1992. Terrorists' Perspectives: Interviews. V *Terrorism and the Media: How Researchers, Terrorists, Government, Press, Public, Victims View and Use the Media*, ur. David L. Paletz in Alex P. Schmid, 62–85. Newbury Park, London, New Delhi: Sage Publications.
37. Jackson, Brian A. 2005. Provisional Irish Republican Army. V *Aptitude for Destruction: Volume 2, Case Studies of Organizational Learning in Five Terrorist Groups*, ur. Jackson, Brian A., John C. Baker, Kim Cragin, John Parachini, Horacio R. Trujillo in Peter Chalk, 93-140. Santa Monica (CA), Arlington (VA), Pittsburgh (PA): Rand.
38. Jenkins, Brian M. 1990. International Terrorism: The Other World War. V *International Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, ur. Charles W. Kegley, 27–38. Basingstoke: Macmillan Education, cop.
39. Joosse, Paul. 2007. Leaderless Resistance and Ideological Inclusion: The Case of the Earth Liberation Front. *Terrorism and Political Violence* 19 (3): 351–368.
40. Jordan, Javier in Nicola Horsburgh. 2008. Mapping Jihadist Terrorism in Spain. V *Terrorism in Perspective*, ur. Sue Mahan in Pamela Griset, 110 - 128. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: Sage Publications.
41. Jowett, Garth S. In Victoria O'Donnell. 2006. *Propaganda and Persuasion*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage, cop.
42. Kegley, Charles W., ur. 1990. *International Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*. Basingstoke: Macmillan Education, cop.

43. Svet Evrope. 2005. *Konvencija Sveta Evrope za preprečevanje terorizma – Council of Europe Convention on Prevention of Terrorism*. 2005. Dostopno prek: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/196.htm#ANX> (18. maj 2009).
44. Leader, Stefan H. in Peter Probst. 2003. The Earth Liberation Front and Environmental Terrorism. *Terrorism and Political Violence* 15 (4): 37–58. Dostopno prek: http://firstsearch.oclc.org/WebZ/FTFETCH?sessionid=fsapp3-47369-fsfw9519-muwikl:entitypagenum=4:0:rule=100:fetchtype=fulltext:dbname=ECO_FT:recno=3:resultset=6:ftformat=PDF:format=BI:isbillable=TRUE:numrecs=1:isdirectarticle=FALSE:entityemailfullrecno=3:entityemailfullresultset=6:entityemailftfrom=ECO_FT: (18. marec 2009).
45. Leech, Garry M. 2000. An Interview With FARC Commander Simon Trinidad. *NACLA Report on the Americas* 34 (2): 24–26. Dostopno prek: <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=31&sid=1&srchmode=1&vinst=PROD&fmt=3&startpage=-1&clientid=16601&vname=PQD&RQT=309&did=62812356&scaling=FULL&ts=1248088714&vtype=PQD&rqt=309&TS=1248088722&clientId=16601&cc=1&TS=1248088722> (20. julij 2009).
46. Mahan, Sue in Pamala L. Giset. 2008. *Terrorism in Perspective*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: Sage Publications.
47. Malešič, Marjan. 1997. A Model of Propaganda V *Propaganda in War*, ur. Marjan Malešič, 31–50. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.
48. Martin, L. John. 1990. The Media's Role in International Terrorism. V *International Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, ur. Charles W. Kegley, 158–162. Basingstoke: Macmillan Education, cop.
49. McDonald, Henry. 2009. MP calls on YouTube to remove Real IRA propaganda videos. *The Observer*, 2. avgust. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/technology/2009/aug/02/youtube-ira-facebook-cyber-terrorism> (7. avgust 2009).
50. Molano, Alfredo. 2000. The Evolution of the FARC: A Guerrilla Group's Long History. *NACLA Report on the Americas* 34 (2): 23–31. Dostopno prek: <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=32&sid=1&srchmode=1&vinst=PROD&fmt=3&startpage=1&clientid=16601&vname=PQD&RQT=309&did=62812355&scaling=FULL&ts=1248088714&vtype=PQD&rqt=309&TS=1248088782&clientId=16601&cc=1&TS=1248088782> (20. julij 2009).

51. *Movimiento Bolivariano por la Nueva Colombia*. Dostopno prek: <http://www.resistencia-colombia.org/> (17. avgust 2009).
52. Nacos, Brigitte Lebens. 1994. *Terrorism and the Media: From the Iran Hostage crisis to the World Trade Center Bombing*. New York: Columbia University Press, cop.
53. *North American Earth Liberation Front Press Office*. Dostopno prek: <http://www.elfpressoffice.org> (13. avgust 2009).
54. O'Boyle, Garrett. 2002. Theories of Justification and Political Violence: Examples from Four Groups. *Terrorism and Political Violence* 14 (2): 23–46. Dostopno prek: http://firstsearch.oclc.org/WebZ/FTFETCH?sessionid=fsapp3-47369-fsfw9519-muwikl:entitypagenum=29:0:rule=100:fetchtype=fulltext:dbname=ECO_FT:recno=3:resultset=33:ftformat=PDF:format=BI:isbillable=TRUE:numrecs=1:isdirectarticle=FALSE:entityemailfullrecno=3:entityemailfullresultset=33:entityemailftfrom=ECO_FT: (18. marec 2009).
55. Ortiz, Roman D. 2002. Insurgent Strategies in the Post-Cold War: The Case of the Revolutionary Armed Forces of Colombia. *Studies in Conflict & Terrorism* 25 (2): 127–143. Dostopno prek: http://firstsearch.oclc.org/WebZ/FTFETCH?sessionid=fsapp3-47369-fsfw9519-muwikl:entitypagenum=64:0:rule=100:fetchtype=fulltext:dbname=ECO_FT:recno=6:resultset=69:ftformat=URL:format=BI:isbillable=TRUE:numrecs=1:isdirectarticle=FALSE:entityemailfullrecno=6:entityemailfullresultset=69:entityemailftfrom=ECO_FT: (18. marec 2009).
56. --- 2006. The Human Factor in Insurgency: Recruitment and Training in the Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC). V *The Making of a Terrorist: Training*, ur. James J.F. Forest, 263–276. Westport, London: Praeger Security International.
57. Paletz, David L. in Laura L. Tawney. 1992. Broadcasting Organizations' Perspectives. V *Terrorism and the Media: How Researchers, Terrorists, Government, Press, Public, Victims View and Use the Media*, ur. David L. Paletz in Alex P. Schmid, 105–110. Newbury Park, London, New Delhi: Sage Publications.
58. Pavič, Lojze. 2009. *Terorizem smo ljudje: kako razumeti sodobni samomorilski terorizem*. Radovljica: Didakta.
59. Pečjak, Vid. 1995. *Politična psihologija*. Ljubljana, samozaložba.
60. Picard, Robert G. 1993. *Media Portrayals of Terrorism: Functions and Meaning of News Coverage*. Ames: Iowa State University Press.

61. Post, Jerrold M. 2001. Terrorist Psycho-logic: Terrorist Behavior as a Product of Psychological Forces. V *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*, ur. Walter Reich, 25–40. Washington: Woodrow Wilson Center Press.
62. Prezelj, Iztok. 2007. Teroristična dimenzija ogrožanja nacionalne varnosti. V *Model celovitega ocenjevanja ogrožanja nacionalne varnosti Republike Slovenije*, ur. Iztok Prezelj, 79–102. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo.
63. Qualter, Terence H. 1962. *Propaganda and Psychological Warfare*. New York: Random House.
64. Rabasa, Angel, Peter Chalk, Kim Cragin, Sara A. Daly, Heather S. Gregg, Theodore W. Karasik, Kevin A. O'Brien in William Rosenau. 2006. *Beyond Al Qaeda: The Global Jihadist Movement*. Santa Monica (CA), Arlington (VA), Pittsburgh (PA): Rand. Dostopno prek: http://www.rand.org/pubs/monographs/2006/RAND_MG429.pdf (22. avgust 2009).
65. Rapoport, David c. 2001. Sacred Terror: A Contemporary Example From Islam. V *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*, ur. Walter Reich, 103-130. Washington: Woodrow Wilson Center Press.
66. Richardson, Valerie. 2004. FBI Targets Domestic Terrorists. V *Violence and Terrorism 04/05*, ur. Thomas J. Badey, 108 – 112. Guilford (Conn.) : McGraw-Hill/Dushkin, cop.
67. Sinn Fein "Residents Groups" in Northern Ireland. Dostopno prek: <http://www.residentgroups.fsnet.co.uk/index%20two.htm> (8. avgust 2009).
68. Sanchez-Cuenca, Ignacio. 2007. The Dynamics of Nationalist Terrorism: ETA and the IRA. *Terrorism and Political Violence* 19 (3): 289–306.
69. Schmid, Alex P. 2004. Frameworks for Conceptualising Terrorism. *Terrorism and Political Violence* 16 (2): 197–221. Dostopno prek: http://firstsearch.oclc.org/WebZ/FTFETCH?sessionid=fsapp3-47369-fsfw9519-muwikl:entitypagenum=34:0:rule=100:fetchtype=fulltext:dbname=ECO_FT:recno=1:resultset=39:ftformat=PDF:format=BI:isbillable=TRUE:numrecs=1:isdirectarticle=FALSE:entityemailfullrecno=1:entityemailfullresultset=39:entityemailftfrom=ECO_FT: (18. marec 2009).
70. --- 2006. Terrorism and the Media V *Terrorism: Critical Concepts in Political Science* , ur. David C. Rapoport, 94-112, 4. zvezek. London, New York: Routledge.
71. --- 2008. *The Trajectory of Terrorism 1990-2030*. PPT predstavitev 16.–17. december. Dostopno prek:

- www.clingendael.nl/cscp/events/20081216/20081216_presentatie_schmidt.ppt (10. maj. 2009).
72. Sedgwick, Mark. 2004. Al Qaeda and the Nature of Religious Terrorism. *Terrorism and Political Violence* 16 (4): 795–814.
 73. Shultz, Richard. 1990. Conceptualizing Political Terrorism. V *International Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, ur. Charles W. Kegley, 45–54. Basingstoke: Macmillan Education, cop.
 74. Silke, Andrew. 2000. Beating the Water: The Terrorist Search for Power, Control and Authority. *Terrorism and Political Violence* 12 (2): 76–96.
 75. Smyth, Jim. 2005. The Road to God Knows Where: Understanding Irish Republicanism. *Capital & Class* 86: 127–136. Dostopno prek: <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=9&did=857820151&SrchMode=1&sid=2&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1248766296&clientId=16601> (28. julij 2009).
 76. Splichal, Slavko. 1975. *Razsežnosti politične propagande: teoretični model in aplikacija na mednarodno propagando*. Ljubljana: RSS.
 77. Stern, Jessica. 2008. The Ultimate Organization: Networks, Franchises, and Freelancers. V *Terrorism in Perspective*, ur. Sue Mahan in Pamela Griset, 154-179. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: Sage Publications.
 78. Stohl, Michael. 1990. Demystifying the Mystery of International Terrorism. V *International Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, ur. Charles W. Kegley, 81–96. Basingstoke: Macmillan Education, cop.
 79. Svet Evropske Unije. 2002. *Okvirni sklep Sveta z dne 13. junija 2002 o boju proti terorizmu*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:06:32002F0475:SL:PDF> (18. maj 2009).
 80. Thackrah, Richard. 1987. Terrorism: A Definitional Problem. V *Contemporary Research on Terrorism*, ur. Paul Wilkinson in Alasdair M. Stewart, 24–41. Aberdeen: Aberdeen University Press.
 81. *The 'TUAS' Document*. 1994. Dostopno prek: <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/organ/ira/tuas94.htm> (2. avgust 2009).
 82. Trujillo, Horacio R. 2005. The Radical Environmentalist Movement. V *Aptitude for Destruction: Volume 2, Case Studies of Organizational Learning in Five Terrorist Groups*, ur. Jackson, Brian A., John C. Baker, Kim Cragin, John Parachini, Horacio R.

- Trujillo in Peter Chalk, 141–175. Santa Monica (CA), Arlington (VA), Pittsburgh (PA): Rand.
83. Tugwell, Maurice. 1987. Terrorism and Propaganda: Problem and Response. V *Contemporary Research on Terrorism*, ur. Paul Wilkinson in Alasdair M. Stewart, 409–418. Aberdeen: Aberdeen University Press.
84. Tuman, Joseph S. 2003. *Communicating Terror: The Rhetorical Dimensions of Terror*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage, cop.
85. UN. 2009. *UN Action to Counter Terrorism*. Dostopno prek: <http://www.un.org/terrorism/index.shtml> (14. maj 2009).
86. Varnostni Svet. 2004. *Resolucija 1566*, S/RES/1566/2004. Dostopno prek: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/542/82/PDF/N0454282.pdf?OpenElement> (14. maj 2009).
87. Vreg, France. 2000. *Politično komuniciranje in prepričevanje: komunikacijska strategija, diskurzi, prepričevalni modeli, propaganda, politični marketing, volilna kampanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
88. Weimann, Gabriel. 2008. The Psychology of Mass-Mediated Terrorism. *American Behavioral Scientist* 52 (1): 69–86. Dostopno prek: <http://abs.sagepub.com/cgi/reprint/52/1/69> (14. julij 2009).
89. Wilkinson, Paul. 1987. Terrorism: An International Research Agenda? V *Contemporary Research on Terrorism*, ur. Paul Wilkinson in Alasdair M. Stewart, xi-xx. Aberdeen: Aberdeen University Press.
90. You Tube. 2009a. *Real I.R.A. Video*. Dostopno prek: <http://www.youtube.com/watch?v=6vH7IOnuVyU> (7. avgust 2009).
91. --- 2009b. *Real IRA Video*. Dostopno prek: <http://www.youtube.com/watch?v=yyn9H8MqExY> (7. avgust 2009).
92. --- 2009c. *Igniting the Revolution: An Introduction to the Earth Liberation Front*. Dostopno prek: <http://www.youtube.com/watch?v=nLkT2IU0HtE> (13. avgust 2009).